Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT/ / OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/
AGENCY OF GENDER EQUALITY

PLANI I VEPRIMIT NË ZBATIM TË REZOLUTËS 1325, "GRATË, PAQJA DHE SIGURIA" 2013 - 2015

Prishtinë, 2014

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT/ OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/
AGENCY OF GENDER EQUALITY

Plani i Veprimit në zbatim të Rezolutës 1325, "Gratë, Paqja dhe Siguria" 2013-2015

Mars 2014

E drejta autoriale është e drejtë ekskluzive e Agjencisë për Barazi Gjinore/ Zyra e Kryeminsitrit.
Plani i Veprimit në zbatim të Rezolutës 1325, “Gratë, Paqja dhe Siguria” 2013- 2015
Për cdo interpretim të këtij dokumenti verzioni në gjuhën shqipe është dominues.

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
ZYRA E KRYEMINISTRIT/ OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
Agjencia për Barazi Gjinore/ Agencija za Ravnopravnost Polova/Agency for Gender Equality

Prishtinë, Shkurt 2014

Të nderuar/a,

Agjencia për Barazi Gjinore ne kuadër te Zyës së Kryeministrit, e cila eshte e mandatur te harojë politika publike për përfshirjen e perspektivës gjinore në të gjitha sferat e jetës publike, në bashkëpunim me Grupin e Punës të themeluar me 20 Shkurt 2012, ka hartuar Planin e Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 ne Republikën e Kosovës.

Procesi i hartimit te këtij dokumenti strategjik është realizuar përmes një procesi gjithëpërfshirës dhe te bazuar në Kushtetutën e Republikës së Kosovës, Ligjin për Barazi Gjinore, Rezolutën 1325, si dhe dokumentet strategjike të miratuara nga Qeveria e Republikes se Kosoves, si Programi i Kosovës për Barazi Gjinore, Programi i Kosovës Kundër Dhunës në Familje dhe Plani i Veprimit 2011-2014, dhe Strategjia Antitrafikim.

Rezoluta 1325 "Gratë, Paqja, dhe Siguria" e Këshillit te Sigurimit të Kombeve te Bashkuara, riafirmon rolin që gratë luajnë në ndërtim të paqes dhe sigurisë, dhe shënon rastin e parë kur Këshilli i Sigurimit adreson ndikimin jo-proporcional dhe unik që konfliktet e armatosura kanë mbi gratë, si dhe domosdoshmërinë e angazhimit të gruas në procesin e rindërtimit të shtetit dhe stabilitetit. Zbatimi i kësaj Rezolute nënkupton ngritje të nivelit të pjesëmarrjes së grave në vendimmarrje, procese paqësore, si dhe fuqizim të mekanizmave mbrojtës dhe inkoorporim të dispozitave të barazisë gjinore në të gjitha strukturat.

Hartimi dhe miratimi i Planit te Veprimit per zbatim te Rezolutes 1325 "Grate, Paqja, dhe Siguria", ne kontekstin e Kosovës rithekson gadishmërinë e institucioneve per te siguruar edhe me tutje pjesëmarrjen e plotë të grave në të gjitha aspektet e paqeruajtjes –nga negociatat e deri te rindërtimi i pas luftës, adresimin e çështjes së viktimave të dhunës seksuale gjatë luftës, si dhe integrimin e çështjeve gjinore ne sektorin e sigurisë dhe përfaqësimin e barabartë të gruas në misionet jashtë vendit, dhe bashkëpunimin e ngushtë të institucioneve me organizatat e grave.

Një falënderim i veçantë i dedikohet Grupit Punues të këtij dokumenti strategjik, shoqërisë civile, si dhe partnerëve tanë nderkombëtar, Zyra e Komisariatit të Lartë për të Drejtat e Njeriut ne Kosovë, dhe Agjencisë së Kombeve të Bashkuara ne Kosovë –UNWomen, për angazhimin dhe gatishmërinë e tyre për të përkrahur Agjencinë për Barazi Gjinore ne realizimin e mandatit te saj.

Në emër të Agjencisë për Barazi Gjinore në kuadër të Zyrës së Kryeministrit, dëshiroj të shpreh vendosshmërinë tonë për të punuar edhe më tutje drejt përmbushjes së vizionit dhe idealit per një barazi dhe një mirëqenie të mirëfilltë për të gjithë qytetarët e Republikës së Kosovës.

Sinqerisht,

Edona Hajrullahu
Kryeshefe Ekzekutive
Agjencia për Barazi Gjinore/Zyra e Kryeministrit

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 09/168
Datë: 29.01.2014

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe 93 paragrafi (4) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores nr. 02/2011 për fushat e përgjegjësisë administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe ministrive e ndryshuar dhe plotësuar me Rregulloren nr. 07/2011 dhe nenit 19 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës nr. 09/2011, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 29 janar 2014, mori:

V E N D I M

1. Aprovohet Plani i Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 në Republikën e Kosovës.

2. Obligohen Institucionet e përfshira në Planin e Veprimit për zbatimin e tij.

3. Obligohet Agjencia për Barazi Gjinore të themelojë dhe udhëheq me Sekretariatin Ndërinstitucional për monitorimin e zbatimit të Planit të Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325.

4. Vendimi hyn në fuqi ditën e nënshkrimit.

Hashim THAÇI
Kryeministër i Kosovës

Iu dërgohet:
- Zëvendëskryeministrave
- të gjitha ministrive (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-ës
- Arkivit të Qeverisë

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria –Vlada-Government

QEVERIA E KOSOVËS - VLADA KOSOVA - GOVERNMENT OF KOSOVO
Nr.Prot. 01 560
1 20.02.2012

Dt. 20.02.2012

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4 dhe 93 paragrafi 4 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës si dhe nenit 6 paragrafi 4.1 dhe 7 paragrafi 1.6 të Rregullores nr 02/2011,Zëvendës-Kryeministrja e Kosovës, nxjerr këtë

VENDIM

I. Agjencia për Barazi Gjinore udhëheq dhe koordinon Grupin Punues për hartimit e Planin e Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 "Gratë, Paqja dhe Siguria".

II. Caktohet Grupi Punues në këtë përbërje :

1.	Edona Hajrullahu	KE- ABGJ	Kryesuese
2.	Leonora Selmani	ABGJ	anëtar/e
3.	Violeta Kurti Islami	ABGJ	anëtar/e
4.	Edi Gusia	ABGJ	anëtar/e
5.	Naser Ajeti	ABGJ	anëtar/e
6.	Ariana Qosaj	Presidenca e Kosovës	anëtar/e
7.	Besim Kajtazi	ZSHNJ-ZKM	anëtar/e
8.	Hysni Shala	PK	anëtar/e
9.	Tahire Haxholli	PK	anëtar/e
10.	Florentina Beqiraj	MD	anëtar/e
11.	Shenaj Berisha	MD	anëtar/e
12.	Selman Imeri	MPB	anëtar/e
13.	Lirije Maksutaj	MPMS	anëtar/e
14.	Shyqeri Hyseni	MF	anëtar/e
15.	Hadije Binaku	FSK	anëtar/e
16.	Igballe Rogova	RRKG	anëtar/e
17.	Flora Macula	UNWOMEN	anëtar/e
18.	Besim Kelmendi	Prokuroria Speciale	anëtar/e
19.	Jetish Maloku	Prokuroria e Qarkut	anëtar/e
20.	Rame Hyseni	Gjykata e Qarkut	anëtar/e
21.	Vjosa Nimani- Zylfiu	Gjykata Supreme	anëtar/e
22.	Freskina Isufaj	Këshilli Kombetar i Sigurisë	anëtar/e
23.	Veprore Shehu	Medika -Gjakova	anëtar/e
24.	Feride Rushiti	QKRMT	anëtar/e
25.	Luljeta Vuniqi	QKSGJ	anëtar/e
26.	Arbena Kuriu	OHCHR	anëtar/e
27.	Suzana Krasniqi	MPJ	anëtar/e
28.	Merita Jonuzi	MASHT	anëtar/e

III. Grupi punues është përgjegjës për përgatitjen e draftit përfundimtar të Planit të Veprimit për zbatimin e Rezolutës 1325 "Gruaja, Paqja dhe Siguria" .

IV. Agjencia për Barazi Gjinore monitoron zbatimin e Planit të Veprimit të Rezolutës 1325 "Gruaja, Paqja dhe Siguria"

V. Vendimi hyn ne fuqi me ditën e nënshkrimit.

Zëvendëskryeministre e Republikës së Kosovës

Mimoza Kusari-Lila

Vendimi i dërgohet:

- Të gjithë anëtarve ;
- Agjencisë për Barazi gjinore
- Arkivit të Qeverisë.

Lista e shkurtimeve

ABGJ	Agjencia për Barazi Gjinore
AP	Avokati i Popullit
ASK	Agjencia e Statistikave të Kosovës
DASHC	Departamenti i Administratës së Shërbimit Civil
EULEX	Misioni Evropian për Sundimin e Ligjit
FSK	Forcat e Sigurisë së Kosovës
IGJK	Instituti Gjyqësor i Kosovës
KS	Këshilli i Sigurimit
GP	Grupi i punës
GKSGJ	Grupi për Koordinim të Sigurisë dhe Gjinisë
QKSGJ	Qendra Kosovare për Studime Gjinore
LBGJ	Ligji për barazi gjinore
MASHT	Ministria e Arsimit Shkencës dhe Teknologjisë
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MAP	Ministria e Administratës Publike
MBZHR	Ministria e Bujqësisë, Pylltarisë dhe Zhvillimit Rural
MD	Ministria e Drejtësisë
MPB	Ministria e Punëve të Brendshme
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
MEF	Ministria e Ekonomisë dhe Financave
MPJ	Ministria e Punëve të Jashtme
MTI	Ministria e Tregtisë dhe Industrisë
MZHE	Ministria e Zhvillimit Ekonomik
NJDV	Njësitë e te drejtave te njeriut
OJQ	Organizatat Jo Qeveritare
OSBE	Organizata për siguri dhe bashkëpunim ne Evropë
PK	Policia e Kosovës
PNV (PV)	Plani Nacional i Veprimit (Plani i Veprimit)
RZhNjK	Raporti zhvillimit njerëzor të Kosovës
RAE	Roma, Ashkali, Egjyptian
RrGGK	Rrjeti i Grupimit të Grave të Kosovës RVL
Lobi	Rajonal i grave për Paqen dhe Sigurinë
TQNj	Trafikimi me Qenie Njerëzore
ZKM	Zyra e Kryeministrit
UNDP	Organizata e Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
UNWOMEN	Entiteti i Kombeve te Bashkuara për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave
OHCHR	Komisariatit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OSBE	Organizata për siguri dhe bashkëpunim në Evropë

Përmbajtja

PARATHENIE

Parimet mbi të cilat mbështetet hartimi i PV-së. 7

Parimi i transparencës dhe gjithëpërfshirjes 7

Parimi i pronësise vendore.....7

Parimi i vazhdimsisë 7

Nje dokument dinamik dhe real 8

Qasja tek të drejtat e njeriut 8

Qasja ndërsektoriale 8

SFONDI 9

Kosova.....9

Gratë, Paqja dhe Siguria 9

Rezoluta e Keshillit të Sigurimit te Kombeve te Bashkuara 1325 mbi Grate Paqen dhe Sigurine dhe Konventa e eliminimit te te gjitha formave te diskriminimit ndja grave 9

Grate, Paqja dhe Siguria ne Kosovë .....

II. ANALIZA E SITUATËS 13

II.1 Kosova dhe perspektiva e zhvillimit njerzor 13

II.1.1 Veçoritë demografike dhe Indeksi i zhvillimit njerzor në Kosovë 13

II.1.2 Gratë si faktor i ndryshimit 13

II.1.3 Përfaqsimi politik dhe pjesmarja e grave në vendimarje..... 13

II.1.4 Përfaqsimi i grave në ekzekutiv 14

II.1.5 Partite politike 15

II.1.6 Administrata publike 16

II.1.7 Pjesmarja e grave ne diplomaci.....16

II.2.1 Pjesmarja e grave në sistemin gjyqesor..... 17

II.2.2 Perspektiva gjinore në sektorin e sigurisë 18

II.2.3 Dhuna me baze gjinore 19

II.2.4 Grate viktima të luftës 21

III. VLERËSIMI I MEKANIZMAVE LIGJOR DHE INSTITUCIONAL..... 23

III.1 Kuadri ligjor ekzistues dhe politikat 23

III.1.1 Dokumentet ligjore vendore që rregullojnë aspekte të ndryshme të Rezolutes 1325 23

III.1.2 Politikat, strategjitë dhe planet e veprimit 25

III.1.2 Dokumentat ligjore ndërkombëtare 27

III.2 Mekanizmat institucional 29

III.2.1 Institucionet vendore 29

III.2.2 Institucionet ndërkombëtare 31

III.2.3 Shoqëria Civile avokuese e Rezolutës 1325 32

VI. PLANI I VEPRIMIT NE ZBATIM TE REZOLUTES 1325 100

Parathënie

Në 20 Shkurt 2012, Qeveria e Republikës së Kosovës2 mori vendimin për hartimin e Planit të Veprimit në zbatim të Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara 1325 “Gratë, Paqja dhe Siguria”. Vendimi obligoi Agjencinë për Barazi Gjinore pranë Zyrës së Kryeministrit, të koordinojë dhe të udhëheqë grupin punues për hartim të Planit të Veprimit, të përbërë nga përfaqësues të institucioneve, shoqërisë civile dhe partnerëve ndërkombëtar. Agjencia për Barazi Gjinore ka mandat të zbatojë dhe të monitorojë zbatimin e Ligjit për Barazi Gjinore, dhe njëkohësisht të hartojë politika publike që promovojnë vlera dhe mundësi te barabarta pa marrë parasysh përkatësinë gjinore. Në këtë proces të hartimit të planit të veprimit, Entiteti i Kombeve të Bashkuara për Barazi Gjinore dhe Fuqizimin e Grave (UN Women), edhe Zyra e Komisariatit të Lartë për të Drejtat e Njeriut (OHCHR) kanë dhënë ndihmën e tyre për realizimin e një procesi korrekt, si dhe kanë kontribuar me ekspertizën e tyre si anëtarë të grupit punues.

Plani i Veprimit do të sigurojë:

- promovimin dhe zbatimin e Rezolutës së KB 1325 në Kosovë;
- nëpërmjet masave dhe veprimeve që do të parashikohen në PV, Kosova të kontribuojë në zbatimin e Rezolutës 1325 në nivel lokal, rajonal dhe global
- një mundësi për të koordinuar veprimet e përbashkëta të shtetit, shoqërisë civile dhe gru
- peve të interesit për të zbatuar Rezolutën 1325 dhe programet e tjera që promovojnë çështjen gjinore në Kosovë .
- krijimin e një premisë të re për fuqizimin dhe promovimin e te drejtave njerëzore të grave
- integrimin e çështjeve gjinore në sektorin e sigurisë
- krijon mundësi për të promovuar “të drejtën tranzicionale” në Kosovë.
- plani do të hapë rrugën për shkëmbimin e eksperiencave që vende të ndryshme kanë në zbatimin e Rezolutës, për kontributin e grave në çështje të paqes dhe sigurisë.
- fokuson vëmendjen e shoqërisë dhe angazhimin e institucioneve për zbutjen dhe eliminimin e pasojave të konfliktit të armatosur në Kosovë
- Plani bën të mundur që nëpërmjet aktiviteteve të përbashkëta si, debate publike, fushata sensibi lizuese, tryeza të rrumbullakëta dhe forma të tjera të informimit të publikut, të promovojë Rezolutën 1325 në Kosovë.

Ky është një plan strategjik afatmesëm, koha gjatë së cilës do të realizohen objektivat dhe aktivitetet në kuadër të këtij plani shtrihet ne tre vjet.

[2]Vendimi i marrë nga – zv. Kryeministrja e Kosovës, znj. Mimoza Kusari-Lila.
Vendimi nr.560 datë 20/02/2012 (shih Aneksi 1.)

Parimet mbi të cilat mbështetet hartimi i PV-së.

Parimet e mëposhtme kanë qëndruar në thelb të hartimit të Planit, dhe do të ndjekin edhe zbatimin e tij.

Parimi i transparencës dhe gjithëpërfshirës

Synimi për të hartuar një dokument politikash të pranuar gjerësisht nga të `gjithë akterët e përfshirë, kërkon zhvillimin e një procesi të hapur, transparent dhe gjithëpërfshirës. Zbatimi i këtij parimi, është sanksionuar në vendimin e Qeverisë së Republikës së Kosovës për të themeluar një strukturë me 28 anëtare (Grupi Punues) e cila është gjerësisht përfaqësuese[3]. Qasja shume sektoriale dhe gjithëpërfshirja është siguruar nga pjesëmarrja e institucioneve qendrore te Republikës së Kosovës me zyrtare te nivelit te larte, pjesëmarrja e institucioneve te gjyqësorit, dhe përfaqësues te shoqërisë civile te cilët gjate procesit te hartimit te planit kane bashkëpunuar dhe janë mbështetur nga organizatat ndërkombëtare UN Women dhe OHCHR. Veç kësaj, vetë procesi i hartimit të Planit ka siguruar transparencën nëpërmjet përfshirjes së medias dhe grupeve të ndryshme të interesit. Pjesëmarrësit në proces nuk kanë ofruar vetëm ekspertizën e sektorëve të ndryshëm, por edhe zërin e grupeve të interesave të veçanta.

Parimi i pronësisë vendore

Dokumenti i PV-së për zbatimin e Rezolutës 1325, ka pronësi vendore;kjo materializohet në konceptimin e objektivave dhe aktiviteteve që janë parashikuar në këtë plan, si edhe në burimet[4] materiale, financiare dhe njerëzore që do të përdoren për realizimin e këtyre objektivave. Konkretisht, gjatë kostimit të masave dhe aktiviteteve janë patur parasysh, buxhetet vendore përkatësisht ato të vitit 2013, buxheti afatmesëm i Kosovës dhe Plani i ndihmës nga donatorët. Përgjegjësitë për zbatimin e PV R 1325 qëndrojnë tek institucionet e Qeverisë së Kosovës5. Kjo është sanksionuar edhe në Vendimin përkatës, ku ABGJ përcaktohet si institucioni përgjegjës për koordinimin e punës për implementimin e këtij Plani. Plani do të jetë një mekanizëm për të ngritur fonde dhe rritur angazhimin e donatorëve dhe partnerëve ndërkombëtar për promovimin e çështjes së grave, paqes dhe sigurisë në Kosovë.

Parimi i vazhdimësisë

PV për zbatimin e Rezolutës 1325, do të mbështetet në identifikimin dhe analizën e angazhimeve dhe aksioneve ekzistuese të ndërmarra nga Qeveria e Kosovës, shoqëria civile dhe palët e interesit dhe që kanë prerje (lidhje) me Rezolutën 1325. Analiza do të shërbejë për të sjellë në vëmendje të të gjitha çështjet kritike që kanë të bëjnë me gratë, paqen dhe sigurinë.

[3] Grupi i punës përbehet nga përfaqësues te institucioneve qeveritare te cilat lidhen me çështjen e paqes dhe sigurisë, përfaqësues te shoqërisë civile me kontribut ne këtë fushë, si dhe përfaqësues te partnereve ndërkombëtar te cilët do te kenë një rrol kontribuues dhe mbështetës ne këtë proces.

[4] Gjatë kostimit te masave dhe aktiviteteve janë patur parasysh, buxhetet vendore përkatësisht ato të vitit 2013, buxheti afatmesëm i Kosovës dhe Plani i ndihmës se huaj (shënim i draftuesit)

[5] ABGJ është përcaktuar si institucioni përgjegjës për monitorimin e implementimit te PV, me Vendimin e zv. Kryeministrja e Kosovës, znj. Mimoza Kusari-Lila, nr.560 datë 20/02/2012 (shih Aneksi 1.)

Një dokument dinamik dhe real

PV R 1325, do të jetë një dokument i gjallë dhe dinamik, i cili mund të adaptohet në përputhje me ndryshimet në kontekstin ekonomik dhe social të vendit. Ndryshimet do të jenë rezultat i mësimeve të mësuara dhe sfidave që dalin përpara gjatë procesit të zbatimit, të paraqitura në raportet e monitorimit dhe vlerësimit. Rekomandimet që do të jepen në këto raporte do të shërbejnë për të iniciuar ndryshimet e nevojshme në dokument. PV do të buxhetohet bazuar ne buxhetin vjetor dhe atë afatmesëm të Kosovës si dhe planin e ndihmës nga donatoret në Kosovë dhe jashtë Kosovës. PV do të mbajë në konsideratë prioritetet që do të vendosen gjatë diskutimeve në grupet e punës. Buxhetimi i këtij plani është bërë duke marrë në konsideratë Planin Financiar Afatmesëm, buxhetin vjetor të Kosovës si dhe buxhetet e angazhuara nga donatorët në programe të ndryshme.

Qasja tek të drejtat e njeriut

PV R 1325, do të ketë një qasje të bazuar në të drejtat e njeriut, dhe do të promovojë në veçanti mbrojtjen e të drejtave të njeriut të grave, gratë në vendim marrje dhe mbështetjen që Qeveria do ti japë qytetarëve të Kosovës, veçanërisht grave dhe burrave viktima të luftës.

Qasja ndërsektoriale

Dokumenti do të synojë të koordinojë veprimet dhe aktivitetet në sektorin publik dhe jo publik, siç janë: Institucioni i Avokatit te Popullit , Policia, Prokuroria dhe Gjykatat, Ministria e Brendshme, Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Punëve të Jashtme, Ministria e Punëve të Brendshme, media, shoqëria civile etj, si dhe do të bashkërendojë veprimet me dokumentet e tjerë strategjik dhe palët e interesit që veprojnë në këtë fushë.

Sfondi

Kosova

Deri në vitin 1999, në Kosovë ka ekzistuar shteti komunist dhe më vonë ai policor, i cili ishte institucioni i vetëm që komandonte jetën politike, ekonomike dhe sociale të vendit duke shmangur funksionet institucioneve demokratike të vendimmarrjes dhe ato të mbrojtjes së të drejtave të njeriut. Në këtë mënyrë shteti mbetej arbitri kryesor dhe dominant në përcaktimin e normave dhe vlerave duke përfshirë edhe ato të paqes dhe sigurisë. Për më tepër, gratë, si gjatë dhe pas luftës, ashtu edhe gjatë tranzicionit, u ndodhën në një mjedis social dhe ekonomik ku kushtet për barazi dhe siguri, ndryshuan. Nga njëra anë, mund të themi se u shtuan mundësitë për avancimin e grave, por nga ana tjetër u shtuan pasiguria dhe rreziqet për to.
Kosova deklaroi pavarësinë me 17 Shkurt 2008. Deklarata e pavarësisë erdhi pasi Kosova siguroi mbështetjen e Bashkimit Evropian dhe SHBA për shpalljen e Kosovës shtet me vete dhe të pavarur. Megjithëse pavarësia u kundërshtua nga Serbia, Gjykata Ndërkombëtare e Drejtësisë në Hagë, vendosi se deklarata ishte konform ligjeve ndërkombëtare. Bisedimet ndërmjet Kosovës dhe Serbisë filluan me 8 Mars te 2011, me BE në rrolin e ndërmjetësuesit. Qe nga shpallja e pavarësisë dhe krijimi i Qeverise, Kosova ka bërë përpjekje të suksesshme në fushën e ndërtimit dhe stabilizimit, konsolidimit të institucioneve shtetërore demokratike. Ka bërë përpjekje të suksesshme në fushën e ndërtimit dhe të konsolidimit të Forcës së Sigurisë së Kosovës dhe Policisë së Kosovës, që janë dy sektorët më mirë të organizuar në Kosovë. Megjithatë, vendi përballet me sfidat e zhvillimit ekonomik dhe social, të orientuara drejt integrimit në familjen Evropiane. Ka një agjendë politikash që tregon për angazhimin e Qeverisë për promovimin e të drejtave të njeriut,e cila stimulohet fuqishëm edhe nga shoqëria civile e mbështetur nga organizatat ndërkombëtare prezentë në Kosovë.

Gratë, Paqja dhe Siguria

Rezoluta e Këshillit të Sigurimit te Kombeve te Bashkuara 1325 mbi Gratë Paqen dhe Sigurinë dhe Konventa për eliminimin e te gjitha formave te diskriminimit ndaj grave CEDAW.

Grupet e grave, kanë luajtur një rol vendimtar për të bindur Këshillin e Sigurimit të Kombeve të Bashkuara për të adoptuar Rezolutën 1325 mbi Gratë, Paqen dhe Sigurinë.

1325 është Rezoluta e parë e Këshillit të Sigurimit që lidh përvojat e grave me konfliktet dhe ruajtjen e paqes dhe sigurisë ndërkombëtare. Kjo rezolute potencon lidershipin e grave dhe rolin e tyre në zgjidhjen e konflikteve gjate bisedimeve për paqe dhe rimëkëmbje, kërkon përforcimin e reagimit me ndjeshmëri gjinore në misionet paqeruajtëse si dhe trajnime për barazi gjinore për të gjithë ata që janë përfshire në ruajtjen e paqes dhe sigurisë[6].

Me anë të Rezolutës 1325 “Gratë, Paqja dhe Siguria”, Këshilli i Sigurimit sjell në vëmendje të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, integrimin e perspektivës gjinore në parandalimin dhe zgjidhjen e konflikteve, në ndërtimin dhe ruajtjen e paqes si dhe mbrojtjen e grave dhe vajzave nga dhuna me bazë gjinore. Rezoluta kërkon gjithashtu angazhimin e shteteve për ti dhënë fund pa-ndëshkueshmërisë së përgjegjësve për gjenocidin, krimet kundër njerëzimit dhe krimet e luftës, përfshirë këtu edhe ato që janë të lidhura me dhunën seksuale dhe llojet e tjera te dhunës ndaj grave dhe vajzave.

Rezoluta 1325 revokon dhe bazohet në një sërë rezolutash, dokumentesh dhe angazhimesh të OKB-së për çështjen e barazisë gjinore dhe respektimin e të drejtave të grave. Në vitin 2008 Këshilli i Sigurimit miratoi Rezolutën 1820, e cila e adreson dhunën seksuale në situata të konfliktit dhe post-konflikt. 1820 është Rezoluta e parë e Këshillit të Sigurimit e cila njeh dhunën seksuale te ndërlidhur me konfliktin, si taktikë lufte dhe çështje problematike për paqen dhe sigurinë ndërkombëtare.

Sekretari i përgjithshëm i OKB-së në vitin 2004 në raportin mbi implementimin e Rezolutës, i bëri thirrje vendeve, për hartimin e planeve nacionalë të veprimit në zbatim të Rezolutës 1325. Që atëherë OKB-ja ka hartuar një agjendë mbi Gratë, Paqen dhe Sigurinë, e cila u ndoq nga disa rezoluta të tjera radhazi siç janë ato: 1820, 1888, 1889 dhe 1960[7]. Në vitin 2009, Këshilli i Sigurimit e konstatoi se progresi në implementimin e Rezolutave 1325 dhe 1820 ishte i ngadalshëm dhe miratoi dy rezoluta tjera: 1888 dhe 1889. Rezoluta 1888, përforcon mënyrat/mjetet për zbatimin e rezolutës 1820 përmes emërimit të një lidershipi të nivelit të lartë, ndërtimit të ekspertizës për përgjegjshmëri juridike, përforcimit të shërbimeve, dhe ndërtimit të mekanizmave raportuese.

[6] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

[7] Rezoluta e Këshillit te Sigurimit te OKB-se 1325 (2000), UNSCR 1820 (2008), UNSCR 1888 (2009), UNSCR 1889 (2009) and UNSCR 1960 (2010) http://www.un.org/documents/scres.htm

Rezoluta 1889 merret me mospërfshirjen e grave në fazat fillestare të rimëkëmbjes dhe ndërtimit të paqes si dhe mungesës së planifikimit adekuat dhe financimit për nevojat e tyre. Kërkon përpilimin e strategjisë për rritje të përfaqësimit të grave në procesin e vendimmarrjes për zgjidhje të konflikteve dhe kërkon krijim e mjeteve për përmirësimin e zbatimit të: indikatorëve dhe propozimeve për mekanizma monitorues. Kurse rezoluta 1960 (2010), Siguron sistemin e llogaridhënies për adresimin e dhunës seksuale të ndërlidhur me konfliktet, përfshirë mënyrat e publikimit të emrave të keqbërësve dhe themelimit të mekanizmave për monitorim, analizë dhe raportim[8].
Në këtë kuadër, Qeveria e Republikës së Kosovës dhe disa organizata të shoqërisë civile në Kosovë janë angazhuar për zbatimin e Rezolutës 1325 duke shprehur vullnetin për hartimin e Planit të Veprimit (PV)[9]. Por, përpara se PV të hyjë në procesin e diskutimeve dhe të hartimit të tij, është e domosdoshme të sjellim në vëmendje çfarë është bërë në Kosovë deri tani lidhur me integrimin e perspektives gjinore në vendimmarrje, rolin e grave në zgjidhjen e konfliktit dhe ruajtjen e paqes, dhe ndëshkimin e atyre që shkaktuan krime gjatë luftës.

Është tej mase e rëndësishme që fillimisht të njohim situatën në të cilën ndodhemi, të njohim e të analizojmë hendeqet dhe arritjet që kemi në planin politik ekonomik e social si dhe vullnetin dhe burimet e shoqërisë për t'u angazhuar në zbatim të kësaj rezolute. Ky raport mbështetet në një numër të konsiderueshëm dokumentesh (rreth 30), ndër të cilat; legjislacioni relevant dhe përmirësimet e bëra në kuadrin ligjor, raporte të monitorimit të të drejtave të njeriut hartuar nga institucionet ndërkombëtare, hulumtimet e bëra nga institucionet dhe gjithashtu shoqëria civile (RrGGK në vitet 2007 dhe 2009), si dhe në një sërë dokumentesh të tjerë studimore të vlerësimit dhe monitorimit të çështjeve që kanë të bëjnë me këtë Rezolutë. Raporti analizon të dhënat administrative dhe informacionin statistikor të ofruar nga institucionet e Kosovës siç janë, ABGJ, ASK, MEF, MPB, MD, MSHP/DASHC, mbi tregues sinjifikativ që tregojnë për situatën politike, ekonomike dhe sociale të grave dhe burrave në Kosovë. Gjithashtu, analiza është mbështetur në dy raportet e monitorimit të R 1325 të viteve 2009 dhe 2007 të kryera nga RrGGK si dhe në hulumtimet e kryera nga organizatat vendore dhe ndërkombëtare[10].Të dhënat, për disa tregues që i kemi përzgjedhur për të bërë këtë analizë, do të vendosin pikat për hartimin e Planit të Veprimit në zbatim të Rezolutës së Këshillit të Sigurimit 1325 "Gratë,Paqja dhe Siguria", për periudhën 2013-2015.

Në kapitullin e dytë të këtij raporti, analizohet pozicioni i gruas nga perspektiva e zhvillimit njerëzor, duke peshuar treguesit e zhvillimit ekonomik, dhe treguesit e pjesëmarrjes në tregun e punës dhe ato të mirëqenies sociale. Gjithashtu në këtë kapitull analizohet rroli i grave si faktor i ndryshimit (pjesëmarrja në vendimmarrje dhe politikë-bërje). Në kapitullin e tretë, bëhet një analizë e kuadrit ligjor dhe mekanizmave institucional brenda dhe jashtë Qeverisë, që punojnë në Kosovë për implementimin e rezolutës 1325 ose çështjeve që lidhen ngushtësisht me të, siç janë promovimi i barazisë dhe lufta kundër dhunës me bazë gjinore. Në pjesën e dytë të kapitullit analizohen, politikat dhe programet që zbatohen në Kosovë, në funksion të paqes dhe sigurisë.

Në secilën prej këtyre fushave raporti synon t'u përgjigjet dy pyetjeve: cili është statusi i grave sot? Dhe, cilat janë problemet kyçe që kërkojnë ndërhyrje me politika dhe programe afatshkurtra dhe afatmesme?

Nga analiza e statistikave, studimeve dhe hulumtimeve është e qartë se është bërë përparim në mbledhjen e statistikave të ndara sipas gjinisë. Shumë institucione të Qeverisë po përgatisin gjithnjë e më shumë të dhëna të ndara sipas gjinisë, sidomos në fushat e dinamikës së popullsisë, të arsimit, punësimit dhe përfaqësimit publik në vendimmarrje. Gradualisht statistikat gjinore po bëhen të disponueshme edhe në fusha të reja, përmes vrojtimeve dhe hulumtimeve, siç janë hendeku gjinor i pagave, buxhetimi gjinor etj. Por, në të njëjtën kohë në disa sektorë të dhënat e ndara sipas gjinisë dhe statistika gjinore, nuk janë mbledhur ende ose janë të pa-përditësuara, siç janë të dhënat mbi varfërinë, prekjen nga sëmundje si HIV AIDS, dhunën me bazë gjinore, viktimat civile të luftës, personat me aftësi të kufizuar etj.

Me gjithë përparimet e bëra në hulumtimet dhe studimet ku janë analizuar edhe treguesit gjinor, korpusi i studimeve që kërkohen për mbështetjen e kësaj analize me të dhëna, në këndvështrimin e Rezolutës 1325, nuk është i mjaftueshëm. Nevojiten të behën studime të thelluara për sektorë të veçantë siç janë: analiza mbi pjesëmarrjen e ulët të grave në forcat e sigurisë, vlerësimi sasior dhe cilësor i situatës së viktimave të luftës dhe nevojat e tyre për shërbime; qasja ndaj shërbimeve juridike, etj.

[8] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

[9] Vendimi i Qeverise së Kosovës për Hartimin e planit te veprimit ne zbatim te R 1325 i datës 20 Shkurt 2012.

[10] Shiko Aneksi 1 "Lista e dokumentave te konsultuar"

II. ANALIZA E SITUATËS

II.1 Kosova dhe perspektiva e zhvillimit njerëzor

II.1.1 Veçoritë demografike dhe Indeksi i zhvillimit njerëzor në Kosovë

Sipas Indeksit të Zhvillimit Njerëzor (HDI) krijuar për të matur progresin njerëzor dhe mirëqenien e një kombi jo vetëm nga pikëpamja ekonomike, Kosova renditet si një ndër vendet me të ardhura të ulëta, me indeksin e zhvillimit njerëzor me vlerë 0.700[11]. Ndarja gjinore përfaqëson një dominim të lehtë të meshkujve me 50,4% të popullsisë. Pjesa më e madhe e popullsisë[12] jeton në zonat rurale sipas një përpjesëtimi të vlerësuar 63:37. E vlerësuar si një nga perparesit e vendit popullsia e Kosovës është një popullsi e re, ku grupmosha 0-14 vjeç përfaqëson rreth 33% të popullsisë, ajo 15-64 vjeç rreth 61% të popullsisë. Është vlerësuar se 50% e popullsisë është nën 25 vjeç.

II.1.2 Gratë si faktor i ndryshimit

Ndryshimet ekonomike në Kosovë kanë qenë të dukshme dhe përfaqësohen me një seri reformash makroekonomike dhe integrimin në institucionet më të rëndësishme ekonomike dhe financiare siç janë Banka Botërore dhe Fondi Monetar Ndërkombëtar. Rritja ekonomike për vitin 2011 vlerësohet në 5.5%13. Megjithatë, ekonomia është e dobët dhe varfëria një fenomen persistent, ku përreth 17% të popullsisë vlerësohet që jeton në varfëri ekstreme[14] me nën 0,93 Euro në ditë.

II.1.3 Përfaqësimi politik dhe pjesëmarrja e grave në vendimmarrje

Në kuadrin e përpjekjeve vendore dhe ndërkombëtare që synojnë qeverisje gjithëpërfshirëse dhe demokratike, sigurimi i qasjes së grave në të gjitha fushat dhe në të gjitha nivelet është thelbësor. Kosova renditet e para ndër vendet e rajonit për pjesëmarrjen e grave në nivelet më të larta të vendimmarrjes. Është për t'u theksuar fakti që, Presidente e Republikës së Kosovës pas vitit 2011 është një grua. Gratë në Kosovë mbajnë 33.33% të ulëseve në Parlament, dhe 20-30% në Kuvendet Komunale. Kjo është arritur falë reformës zgjedhore dhe veçanërisht kuotës së pjesëmarrjes të përcaktuar prej 30%. Aktualisht 25% e kabinetit qeverisës drejtohet nga gratë. Në këtë drejtim mund të themi se kemi jo vetëm arritje sasiore por edhe cilësore, pasi 2 prej 3 zv/kryeministrave të Qeverisë së Republikës së Kosovës janë gra.

Kuvendi i Kosovës
Pas zgjedhjeve politike të vitit 2010, nga 120 anëtarë të Kuvendit të Kosovës 40 janë gra, ose 33.3% e tyre. Kështu, 14% janë zgjedhur me votë të drejtpërdrejtë dhe pjesa tjetër si rezultat e respektimit të kuotës gjinore.

[11] http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#Complete_list_of_countries
[12] Popullsia e Kosovës është vlerësuar 1,733,872 banore sipas rezultateve preliminare CENSUS 2011
[13] http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/240-kosovo-gdp-country-report.html#axzz1xlhtCoAa
[14] UNDP Human development report 2009

Por përfaqësimi i grave në Parlament nuk është reflektuar në fuqi efektive vendimmarrëse pasi si Kryesia e Parlamentit ashtu dhe pjesa më e madhe e Komisioneve Parlamentare kryesohen në pjesën më të madhe nga meshkujt. Në Kuvendin e Republikës së Kosovës funksionojnë 13 komisione, 9 prej të cilave janë komisione funksionale. Një pjesë e mirë e tyre është e lidhur drejtpërsëdrejti me çështjen e grave, paqes dhe sigurisë. Kështu janë Komisioni i Punëve të Brendshme dhe Sigurisë; Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Barazisë gjinore, Personave të Humbur dhe Peticioneve. Kuvendi mund të ngrejë komisione "ad hoc" për çështje të veçanta.

Kryetari edhe të 5 nënkryetarët e Kuvendit te Kosovës janë meshkuj. Në krye të komisioneve parlamentare vetëm 2 ose 15% janë femra dhe 11 ose 85% meshkuj[15]. Nga ana tjetër politikat pro-gjinore të miratuara në Kuvend, janë të limituara dhe nuk i përgjigjen nevojave reale të grave për shërbime dhe pjesëmarrje, ndërsa legjislacioni i miratuar në një pjesë të konsiderueshme ka nevojë për plotësime[16].

Gratë në pozicione drejtuese në Kuvendin e Kosovës
Komisionet parlamentare: Gratë drejtojnë dy prej 13 komisioneve parlamentare ose 15% të tyre. Këto janë komisioni për buxhet dhe finance si dhe Komisioni për të drejtat e njeriut, barazisë gjinore dhe personave të humbur dhe peticione. ***Kryesia:*** Kryetari edhe të 5 nënkryetarët e Kuvendit të Kosovës janë meshkuj

Kuvendet Komunale
Kosova është e ndarë në 37 komuna. Pas zgjedhjeve të pushtetit vendor në Nëntor të 2009 dhe Qershorit 2010, 358 nga 1084 të zgjedhur ose **32.6%**[17] janë gra.

II.1.4 Përfaqsimi i grave në ekzekutiv

Presidenca

Presidenti i Republikës së Kosovës është Kryetari i shtetit dhe sipas Kushtetutës përfaqëson unitetin e popullit të Republikës së Kosovës. Presidenti ka një mandat 5 vjeçar me të drejtë ri-zgjedhje.18 Gruaja e parë si presidente e Kosovës është zgjedhur nga Kuvendi me 7 Prill të 2011. Presidentja ka 9 këshilltarë, nga te cilët, 5 janë femra dhe 4 meshkuj.

Kabineti i Qeverise së Kosovës

Qeveria merr vendime në përputhje me Kushtetutën dhe legjislacionin, propozon projekt ligjet dhe amendimet e legjislacionit ekzistues. Gjithashtu mund të japë opinione për projekt-ligje të propozuara nga aktere të tjerë përveç Qeverisë.

15 Komisioni për buxhet dhe finance dhe Komisioni për te drejtat e njeriut, barazi gjinore, persona te pa gjetur dhe peticione

16 OSBE 2012 Masat e zbatimit për legjislacionin që prek të drejtat e njeriut në Kosovë

17 See OSCE Municipal Profiles at http://www.osce.org/kosovo/43753 and US State Department Background Note on Kosovo at http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.

18 See more information at the State Portal of the Republic of Kosovo, available at https://www.rks-gov.net

Gratë udhëheqëse në kabinetin Qeveritar .[19]
Kryeministri: Kryeministri i parë i Kosovës dhe kryetari i Qeverisë është zgjedhur me 9 Janar 2008. ***Zëvendëskryeministrat: 2*** prej 6 zëvendëskryeministrave janë gra, ose 33.3 % e tyre. Një prej tyre ka kryesuar Grupin Negociator me Serbinë dhe tjetra drejton Ministrinë e Tregtisë dhe Industrisë. ***Ministrat***: 2 prej 19 ministrave të qeverisë së Kosovës janë gra, ose 10.5%. Përveç Ministrisë së tregtisë dhe industrisë, edhe Ministria e Integrimit Evropian udhëhiqet nga një grua.

Gratë në pozita drejtuese në nivel komunal
Në zgjedhjet e 2009 dhe 2010, për herë të parë elektorati votoi për të zgjedhur drejtpërsëdrejti kryetaret e komunave. Në këto zgjedhje të gjithë kryetaret ishin meshkuj dhe vetëm 9.4% e nën-kryetareve janë gra.[20]

II.1.5 Partitë politike

Partitë politike kontribuojnë ne formimin dhe shprehjen e vullnetit të popullit, dhe janë instrumenta themelore për pjesëmarrjen në politikë.

Gratë në pozicione drejtuese në partitë politike
Janë 8 parti politike (parlamentare) në Kosovë[21]. Gratë janë përfaqësuar në masën 10% në presidencat e partive politike, ndërsa vetëm një grua udhëheq një parti politike dhe një është zëvendës kryetare. Megjithatë, vetëm një grup parlamentar i partive pjesëmarrëse në kuvend udhëhiqet nga një grua.[22] Në përgjithësi gratë janë në pozicion inferior në partitë e tyre politike, krahasuar me meshkujt anëtarë të partive politike. Vizibiliteti i grave kandidate në media gjatë debateve politike dhe fushatave elektorale është shumë më i ulët se i meshkujve. Ndërsa perceptimi i publikut për pjesëmarrjen e grave në media është i ulet.[23] Artikujt ku gratë janë protagoniste zënë vetëm 10% të hapësirës, ndërsa artikujt ku të dyja gjinitë janë prezent – përbëjnë 25% të hapësirës[24]

19 Informacion nga portali shtetëror i Republikës se Kosovës https://www.rks-gov.net

20 Shiko OSBE Profili i komunave ne http://www.osce.org/kosovo/43753 dhe Departamenti i SHBA "Background Note on Kosovo at http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.

21 http://www.kipred.org/advCms/documents/57591_Fuqizimi%20i%20shtet%C3%ABsis%C3%AB%20s%C3%AB%20Kosov%C3%ABs%20n%C3%ABp%C3%ABrmjet%20demokratizimit%20t%C3%AB%20partive%20politike%20-%20Alb.pdf

22 Në përgjithësi ka mungesa te dhënash për pjesëmarrjen e grave ne partitë politike.

23 Kosovo Country Program 2008-2011, p. 8.

24 http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/ABGJ-Hulumtimi%20Gratë%20në%20Mediat%20e%20Shkruara%20%202011-20012.pdf

II.1.6 Administrata publike

Mekanizmat për arritjen e barazisë gjinore janë krijuar në të gjitha nivelet e qeverisjes. Por megjithëse janë arritur kuota të mira në administrate publike, përsëri vendet udhëheqëse dominohen nga burrat. Nga statistikat zyrtare të MSHP/DASHC[25] del se shkalla e punësimit në administrate publike si në nivelin komunal ashtu edhe në atë qendror është në disfavor të grave. Edhe në sektorë me përqindje të lartë personeli gra, ato kanë kryesisht poste të ulëta dhe diferenca ndërmjet grave dhe burrave në pozita drejtuese dhe menaxheriale është e lartë në favor të burrave. Nëse krahasojmë shifrat e viteve 2009 deri në 2011, shikojmë se megjithëse kemi ecuri pozitive (një rritje të lehtë të punësimit të grave në administratën publike) përsëri ekziston një hendek ndërmjet kuotave që ka përcaktuar Ligji me ato që zbatohen në realitet. Sipas të dhënave në vitin 2011 është përfaqësimi më i lartë i grave në vendimmarrje që është 13.1%[26].

Gratë në administratën publike në nivel qendror dhe lokal				
Punësimi i grave në pozita drejtuese në administratën publike				
	Viti 2009	Viti 2010	Viti 2011	Progres/Regres
Burra	88.10 %	87.57 %	86.90%	0.67%
Gra	11.88 %	12.42 %	13.10%	
Punësimi i grave në pozicione menaxheriale				
	Viti 2009	Viti 2010	Viti 2011	Progres/Regres
Burra	77.93 %	77.39 %	74.33 %	3.9%
Gra	22.06 %	22.61 %	25.70 %	

Statistikat zyrtare të MSHP/DASHC tregojnë se tendenca e pjesëmarrjes së grave në pozicione drejtuese dhe manaxheriale është në rritje. Por me gjithë tendencën pozitive, gratë janë dukshëm më pak aktive në procesin e punës, si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat[27]. Megjithatë, legjislacioni në fuqi në Kosovë nuk përbën pengesë për përfshirjen e gruas në procesin e punës.
Në zonat rurale ka një nivel të ultë të përfaqësimit dhe pjesëmarrjes së grave në strukturat vendimmarrëse, sepse roli i grave në fshat është kryesisht i perceptuar rreth familjes dhe aktiviteteve të shtëpisë dhe mungon tërësisht inkurajimi dhe mbështetja nga familjet e tyre dhe komuniteti për t'u përfshirë në vendimmarrje.

II.1.7 Pjesëmarrja e grave ne diplomaci

Rroli i Shërbimit Diplomatik është te mbroje dhe promovoje interesat kombëtare ne bote nëpërmjet rrugëve te ndryshme, dhe te kontribuoje për ruajtjen e paqes ndërmjet shteteve. Prej numrit total te stafit ne shërbimin diplomatik (gjithsej 84), 17.8% janë gra. Rreth 20% e numrit total te ambasadoreve dhe konsujve (4 ambasadore dhe 3 konsuj), janë gra[28].

Gjykoj që ky rezultat jo i kënaqshëm vjen së pari si rezultat i vetëbesimit të ulët që kanë gratë për pozicione të tilla të rëndësishme. Kështu sipas të dhënave të MPJ në vitin 2010, për vendet e 18 ambasadorëve aplikuan 275 burra dhe vetëm 78 gra[29], ndërsa për vendet e shërbimit konsullor

25 Te dhenat per K.K. Leposaviq, Zubin Potok, Zveqan, Ranillugë, Kllokot dhe Graqanicë nuk janë përfshi në këtë Raport, ne mungese te sigurimit te tyre, nga komunat ne fjale

26 Të dhënat për vitin 2012 ende nuk janë të gatshme nga ana e MSHP/DASHC

27 Programi i Kosovës për Barazi Gjinore, http://stopvaw.org/uploads/kosovo_program_for_gender_equality

28 Ministria e Puneve te jashteme/ Departamenti për çështje ligjore, traktate dhe drejta të njeriut

29 Islami -Kurti, Violeta; punimi MA, MPJ te dhëna viti 2010

aplikuan 415 burra, kundrejt 78 grave. Stafi i shërbimit diplomatik pas kryerjes së procedurave të rekrutimit numëron 52 persona, nga të cilët vetëm 9 janë gra.

Çështje kritike

- Megjithëse numri i grave në Diplomaci është duke u rritur ka akoma pengesa që duhen kapërcyer. Ne diskutimet gjatë punës në grupe, GP erdhi në përfundimin se ka disa faktorë që i përjashtojnë gratë nga arena e politikës së jashtme dhe diplomacisë, siç janë:
    - Faktorët e ndikuar nga tradita dhe stereotipet gjinore
    - Normat kulturore praktikat diskriminuese gjatë procesit të rekrutimit Mungesa e masave të diskrim inimit pozitiv, të cilat mbështesin dhe promovojnë gratë në karrierën e tyre diplomatike, duke i ndihmuar ato në kryerjen e detyrimeve familjare.

Progresi

- Kosova renditet e para në rajon për përfaqësim të grave në nivelet më të larta të vendim marrjes 33,33% e deputeteve janë gra. (vendet anëtarë te OSBEse duke përjashtuar vendet Nordike), ne te cilat pjesëmarrja e grave është 21.5%, ndërsa mesatarja ne vendet Ballka nike është 24.6% (psh. Bosnja dhe Hercegovina 17.35, Kroacia 21.4%, Maqedonia 30.9%, Kosova 33.3%, Mali i Zi 12.3% dhe Serbia 32.4%).30
- Kosova renditet e 17 ne bote për përfaqësimin e grave ne vendimmarrje 31

Hapsirat

- Një nga problemet që duhet nënvizuar është pjesëmarrja e grave në tregun e punës, e cila është shumë më e ulët se ajo e burrave.
- Gratë janë në nivele shumë te ulëta pjesëmarrëse në drejtimin e partive politike. Gjithashtu vendimmarrja e tyre ne Kuvend nuk ndikohet nga pjesëmarrja e lartë e tyre. E njejta gjë ndodh në administratën publike ku vendimmarrja i takon burrave, me gjithë pjesëmarrjen e lartë të grave dhe kushteve lehtësuese që i krijon ligji i shërbimit civil.
- Me gjithë progresin e bërë pjesëmarrja e grave në nivele drejtuese dhe manaxheriale mbetet shumë më e ulët se sa e përcakton neni 3 i Ligjit për Barazi Gjinore
- Përkundër shkollimit adekuat, femrat hasin në pengesa burokratike sidomos në procedurat e rekrutimit gjatë procesit të punësimit. Këto procedura ndikojnë drejtpërdrejt në sigurimin e një vendi të punës32.
- Gjatë fushatave elektorale hapsirat mediatike dhe debatet politike ne media janë kryesisht domen i burrave.

II.2.1 Pjesëmarrja e grave në sistemin gjyqësor

Nga të dhënat e Këshillit Gjyqësor të Kosovës shihet se, nga 64 punonjës të punësuar në këtë institucion, 39% janë femra, kurse në pozita vendimmarrëse, vetëm 16% janë femra. Siç ndodh edhe me institucionet e tjera, në nivele të larta të hierarkisë, numri i femrave vjen gjithnjë duke u zvogëluar. Është per t'u shënuar raporti gjinor në Gjykatën Supreme të Kosovës, në këtë Gjykatë

30 See database of the Inter-Parliamentary Union – Women in Parliament, available at http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm

31 ABGJ-Hulumtimi Gratë ne Procesin e Punës dhe Vendimmarrjes ne Kosove 2011, faqe 5 .A

32 ABGJ-Gratë ne Procesin e Punës dhe Vendimmarrjes ne Kosove- Konkluzione-2011

nga 11 gjyqtarë, 64% janë femra. Edhe në Gjykatën Ekonomike të Prishtinës është konstatuar një raport i ngjashëm gjinor, ku 67% gjyqtareve janë femra. Gjithashtu në gjykatat komunale të Kosovës, 75% janë femra. Një situatë të kundërt me këtë kemi te gjykatat komunale për kundërvajtje, në të cilat numri i femrave gjyqtare është dukshëm më i ulët, me vetëm 29%.33
Në prokuroritë e niveleve të ndryshme gratë zënë 29% të vendeve34. Kjo prezencë ka ardhur duke u konsoliduar në vite. Në hulumtimin e vitit 2011 kjo shifër është rritur në 30%, krahasuar me vitin 2010.

	Viti 2010	Viti 2011	Progres/Regres
burra	59.31 %	59.88 %	0.57 %
gra	38.24 %	38.74 %	0.50 %

II.2.2 Perspektiva gjinore në sektorin e sigurisë

Gratë janë të përfaqësuara në numër të konsiderueshëm si punonjëse të institucioneve të ndryshme të sigurisë në Kosovë. Kështu rreth 32.5% e punonjësve civil të Ministrisë së FSK janë femra dhe në pozita vendimmarrëse janë 35%. Megjithatë, nqs i referohemi të dhënave për punonjës të uniformuar në Ministri vetëm 6.4 % e tyre janë femra. Më mirë paraqitet situata në FSK, ku numri i femrave të uniformuara është në masën 8.1%. Në sektorin e sigurisë vërehen ndryshime të ngadalshme por pozitive për sa i përket përfshirjes së çështjeve gjinore, madje kohët e fundit kemi një strategji për promovimin e grave. FSK-ja planifikon të ketë numrin prej 2500 pjesëtarë aktiv, nga ky numër femra synohet të jenë afërsisht 15%, ku deri më tani janë të punësuara rreth 5% nga numri i përgjithshëm i pjesëtarëve në FSK. Kjo përqindje përfaqësohet aktualisht në pozita vendimmarrëse.

Grate ne Policine e Kosovës
12.53% te oficereve te policisë janë gra, ose 919 nga 7,331 e policeve oficere.[1]
14.75% e stafit total te Policisë së Kosovës janë gra.
Afërsisht 10% e atyre qe shërbejnë në Policinë e Kosovës mbajnë grada te larta ushtarake (një gjeneral, një kolonel, një komandant brigade dhe një kryetar operacionesh).

Struktura gjinore në PK, në kategorinë e oficerëve të policisë është 12,53% femra dhe 87,47% meshkuj. Përveçse paraqet nivel jo të kënaqshëm, punësimi i femrave në këtë institucion ka probleme që lidhen me dorëheqjet e femrave nga PK. Kështu, nga numri i përgjithshëm i policeve femra, rreth 33.26% e kanë lënë punën, kundrejt 14% të meshkujve35. Hulumtimet kanë treguar se, ushtrimi i këtij profesioni nga gratë paraqet vështirësi të ndryshme, të cilat janë artikuluar nga vetë ato. Kështu 33 % e grave që kanë lënë punën në PK kanë pranuar se të ardhurat që sigurojnë gratë në këtë institucion janë të ulëta. Kjo tregon se niveli i pozicioneve që zënë gratë është gjithashtu i ulët. 20% e grave të dorëhequra kanë pranuar se institucioni nuk siguron kushte të përshtatshme pune për gratë. Puna me turne dhe shpesh larg zonës së banimit është arsyeja kryesore që gratë e reja dhe me fëmijë të vegjël heqin dorë nga puna në PK. Gjithashtu, mungesa e sigurimit të jetës, në kushtet kur puna në polici konsiderohet si punë me

33 Norma, Hulumtimi dhe monitorimi i zbatimit të dispozitave të Ligjit për Barazi Gjinore,
34 ESK- Gratë dhe burrat ne Kosove-2010
35 Te dhënat e përmendura ne këtë seksion janë marre nga: Hulumtimi i bere nga vete PK

risk të lartë për jetën është një arsye më shumë për t'u dorëhequr. 9% e femrave që janë larguar nga PK pranojnë se në këtë institucion shanset për promovimin e tyre dhe ngritjen në detyrë janë të pakta. Gjithashtu 4% e grave që janë larguar me vullnetin e tyre nga detyra në PK, pranojnë se mjedisi në punë nuk është miqësor për femrat. Shpesh mungon respekti ndërmjet kolegëve, delegimi i detyrave ose nënvleftësimi i vlerave të grave. Për sa i përket pozitave drejtuese, njëri prej zv/drejtorëve të përgjithshëm të policisë është grua. 11.9% e stafit me grada të larta ushtarake janë gra.

Çështje kritike

- Pjesëmarrja e grave në forcat e sigurisë (FSK) është relativisht e ulët krahasuar standardin e NATOs për 10-20%.
- Shënohen ritme të mira të pjesëmarrjes së grave në pozita vendimmarrëse (35%) në forcat e sigurisë.
- Sektori i sigurisë vazhdon të perceptohet si domen i meshkujve
- Numri i grave të uniformuara në forcat e sigurisë (FSK) megjithëse është i ulet (8.1%) ka tendencë rritëse.
- Është shqetësues fakti që tendenca e punësimit të grave në PK ka ardhur duke u ulur si pa sojë e dorëheqjeve.
- Numri i grave me grada të larta ushtarake në PK është 12.5%

II.2.3 Dhuna me baze gjinore

Ne kushtet aktuale te urbanizimit si gratë ashtu edhe burrat janë të ç'orientuar lidhur me rolet e tyre respektive. Shpërbërja e strukturës tradicionale të familjes po acaron edhe konfliktet brenda saj, e shprehur kjo me dhunën ndaj grave dhe vajzave. Studimet e bëra nga OJQ-të që punojnë në komunitet për adresimin e dhunës në familje, raportojnë se dhuna me bazë gjinore në Kosovë mund ti atribuohet traditës dhe kulturës në marrëdhëniet familjare, por nga ana tjetër varfëria, papunësia, përdorimi i alkoolit, dhe thjesht pakënaqësia mund të jenë faktorët që ndikojnë në shprehjen në një shkallë kaq të lartë të dhunës në familje.

Mungesa e të dhënave periodike të unifikuara36 mbi dhunën në familje, na detyron që të vazhdojmë t'i referohemi studimeve dhe rezultateve nga hulumtimet, e kryera, si bazë për te matur gravitetin e problemit të dhunës në familje dhe atë me bazë gjinore. Megjithatë konsultimi me këto studime e hulumtime na përafron me situatën reale të dhunës në familje në Kosovë.

Në prill të vitit 2008, Agjencia për Barazi Gjinore ndërmori iniciativën të hulumtojë çështjet e dhunës në familje në Kosovë, të cilin e realizoi Rrjeti i Grupit të Grave të Kosovës (RrGGK) me mbështetjen e UNDP, hulumtim i cili rezultoi me një raport "Siguria fillon në shtëpi". Gjetjet e këtij hulumtimi tregojnë se:

- Në Kosovë dhuna në familje është një formë e dhunës me baze gjinore, që në pjesën dominuese të rasteve kryhet nga burrat ose partneret kundër grave dhe vajzave[37].

[36] Te dhënat e marra nga Njësia e dhunës familjare për rastet e raportuar në polici, MD, apo strehimoret, janë te dhëna te pamjaftueshme për te matur fenomenin, pasi ekziston e forte stigma e raportimit te dhunës (sipas hulumtimeve). Te gjithë biem dakord qe dhuna raportohet ne nivele shume te ulëta.
[37] Siguria fillon në shtëpi- ABGJ - 2008- faqe 8, 20

- Më shumë se një e treta e të anketuarve besojnë se "është e natyrshme të ndodhi dhunë kur çifti grindet"[38].
- Dhuna seksuale nuk njihet si dhunë familjare nëse ajo ndodh ndërmjet partnereve [39]
- 82% e të anketuarve kanë pranuar se e konsiderojnë dhunën në familje një turp i cili nuk duhet të dalë jashtë shtëpisë[40]
- 40% e të anketuarve të cilët kanë përjetuar dhunë, kanë deklaruar se askujt nuk i kanë treguar për te [41].
- Femrat që jetojnë në zonat rurale të varfra janë me të prira të përjetojnë dhunë.
- Institucioni i cili është më i besueshëm për viktimat është Policia e Kosovës, që merr dhe denoncimet më të shumta të rasteve të dhunës.

- Megjithëse nuk mund të jepen shifra të sakta, pranohet se programet kundër dhunës në familje i kushtojnë Qeverise së Republikës se Kosovës dhe tatimpagueseve disa qindra-mijëra Euro në vit. Nga të dhënat dhe perceptimet e mësipërme kuptojmë që dhuna në familje në Kosovë është një fenomen në përmasa relativisht të larta. Këtë gjë e mbështesin edhe studimet e vlerësimet që janë bëre nga disa organizata gjatë viteve 1995-2010[42].

Krahasimi i të dhënave të mbledhura nga studimet e bëra në Kosovë me ato të vendeve të tjera të rajonit, tregon qartë se rastet e dhunës në familje janë të nën-raportuara. Madje ato nuk raportohen as nga viktimat, pasi konsiderohet turp dhe një çështje që nuk duhet të dalë jashtë mureve të shtëpisë.

Raporti i monitorimit dhe të dhënat e Zyrës se Kryeprokurorit të Shtetit [43] (Për periudhën 01.01.2011-31.12.2011) tregojnë se: janë ndihmuar 888 raste të reja të dhunës në familje. Nga të cilat :

- 739 raste janë dhune ne familje
- 22 raste janë tentative për dhunim
- 23 raste janë dhune ndaj fëmijëve
- 1 rast është braktisje e fëmijës
- 2 raste te incestit me fëmije
- 25 raste abuzim seksual
- 38 raste trafikim me qenie njerëzore (+10 raste te supozuara)

Çështje kritike

- Dhuna në familje është një formë e dhunës me baze gjinore, që në pjesën dominuese të rasteve kryhet nga burrat ose partneret kundër grave dhe vajzave
- Krahasimi i të dhënave të mbledhura nga studimet, tregon se rastet e dhunës në familje janë të nën-raportuara.
- Përgjigja e mekanizmave ekzistuese për adresimin e dhunës në familje nuk është adekuate.

[38] Ibid, faqe 18
[39] Ibid, faqe 19
[40] Ibid, faqe 22
[41] Ibid, faqe 27
[42] "Hulumtimi shpjegues mbi shkallen e dhunës mbi baza gjinore në Kosovë dhe ndikimi saj në shëndetin riprodhues" realizuar nga RrGGK ne 2008
[43] Raport për vitin 2011 nga Koordinatorja e mbrojtjes se viktimave

II.2.4 Gratë viktima te dhunës seksuale gjatë luftës

Gjatë fushatës së dhunës së armatosur kundër popullsisë Kosovare, ndërmjet Mars-Qershor 1999, më shumë se 9000 burra, gra dhe fëmijë, pjesa më e madhe shqiptarë etnikë, janë vrarë nga forcat ushtarake serbe. Shumë të tjerë, janë marrë forcërisht nga shtëpitë e tyre dhe nuk janë kthyer me kurrë atje. Gratë dhe vajzat kanë qenë viktima të rrëmbimit, përdhunimit dhe formave të tjera të dhunës seksuale. Në maj 1999, Komisionari i lartë për refugjatet (UNHCHR) vlerësim se numri i personave të dëbuar nga shtëpitë e trojet e tyre ishte 677.00044.

Dhuna seksuale është tabu për shoqërinë kosovare dhe shumë viktima nuk pranojnë të dokumentojnë rastin e tyre, si pasojë nuk ekzistojnë të dhëna të sakta mbi viktimat e dhunës seksuale gjatë luftës në Kosovë45. Megjithatë janë bërë përpjekje për grumbullimin dhe regjistrimin e një sërë dëshmish të dhunimeve të kryera gjatë luftës si nga Këshilli për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut, i cili funksionon në nivel qendror edhe në atë lokal, ashtu edhe nga Instituti për Krime të Luftës, i themeluar në nëntor të vitit 2011 nën ombrellën e Ministrisë së Drejtësisë. Disa të dhëna të tjera janë siguruar nëpërmjet organizatave të cilat kanë ofruar shërbime të ndryshme për viktimat e dhunës seksuale gjatë luftës[46].

Gjithashtu ka përpjekje për identifikimin e rasteve dhe adresimin e problemeve psiko-sociale e shëndetësore të viktimave, por nuk ka një platformë të mirëfilltë institucionale e cila do të kishte identifikuar këto grupe të ndjeshme shoqërore dhe do t'i kishte njohur të drejtën e dëm-shpërblimit dhe shërbimeve adekuate sipas problemeve që kanë përjetuar viktimat si pasojë e dhunës.

Përkrah Gjykatës për Krime të Luftës në ish-Jugosllavi (ICTY), edhe Departamenti i Drejtësisë i UNMIK-ut, në partneritet me gjyqësorin e Kosovës, kishte në mandat ndjekjen e krimeve të luftës, krimeve kundër njerëzimit dhe gjenocidit mes viteve 1999 dhe 2008. Në vitin 2007, nga një prokuror vendor është ngritur një kallëzim penal për krime lufte që përmbanin elemente të dhunës seksuale, por i dyshuari është liruar nga akuza.[47]

Më 4 Qershor 2012, Grupi Punues Ndërministror për Ballafaqim me të Kaluarën dhe Pajtim, u themelua nën ombrellën e Zyrës së Kryeministrit për të trajtuar shkeljet e rënda të të drejtave të njeriut dhe shkeljet e rënda të së drejtës ndërkombëtare humanitare gjatë luftës. Mandati i këtij grupi punues mbulon zbulimin e së vërtetës, reparacionet, drejtësinë dhe reformën institucionale dhe ka për qëllim realizimin e një qasjeje gjithëpërfshirëse, inkluzive dhe të ndjeshme gjinore për të adresuar të kaluarën në Kosovë, përmes miratimit të Strategjisë për Drejtësi Tranzicionale.

Çështje kritike

1. Çështja e të mbijetuarve të dhunës seksuale gjatë konfliktit, e qasjes së tyre në të drejta dhe e shpërblimeve të luftës është një çështje e anashkaluar, e cila duhet të rimerret me seriozitetin e duhur, sepse vetëm kështu do të ndihmohen këto shtresa të shoqërisë të tejkalojnë pasojat e saj.

2. Janë bërë disa përpjekje për identifikimin numrit të viktimave të dhunës seksuale gjatë luftës.Megjithëse shifrat paraqiten konfuze, kjo nuk duhet të kufizojë mar rjen e masave dhe ngritjen e shërbimeve për rehabilitimin e viktimave.

3. Deri tani, institucionet nuk kanë arritur të hartojnë dhe implementojnë programe efektive në ndihmë të viktimave, përkrahja institucionale për të mbijetuarit vazhdon të jetë minimale apo fare inekzistente.

[44] Amnesty International April 2012

[45] Shërimi i shpirtit - Shpërblimi i viktimave te dhunës seksuale gjate luftës në Kosove Draft raporti për OHCHR (2013)

[46] Ibid- Tabela 6.-Incidenca e dhunës seksuale ne Kosove

[47] Nga viti 2008, Raporti i Amnesty International për Kosovën (Serbi): Sfida për të përmirësuar një sistem të dështuar të drejtësisë së OKB-së, faqe 63.

III. VLERËSIMI I MEKANIZMAVE LIGJOR DHE INSTITUCIONAL

III.1 Kuadri ligjor ekzistues dhe politikat

Analiza e mekanizmave ligjor do të respektojë parimin e hierarkisë së normave ligjore që veprojnë në territorin e Republikës së Kosovës. Kjo analize mbështetet në nje seri analizash dhe studimesh qe janë realizuar mbi zbatueshmërine e Legjislacionit ne Kosove[48].
Qeveria dhe Kuvendi i Republikës së Kosovës kanë hartuar një kuadër ligjor dhe institucional të gjithanshëm në fushën e të drejtave të njeriut, dhe veçanërisht në atë të drejtave të grave, të cilat mishërohen në aktin ligjor më të lartë të Kosovës, në Kushtetutën e saj.

III.1.1 Dokumentet ligjore vendore që rregullojnë aspekte të ndryshme të Rezolutës 1325

Legjislacioni dhe politikat gjinore të Qeverisë së Republikës së Kosovës pasqyrojnë procesin e integrimit te saj ne Bashkimin Evropian. Ne këtë kuadër Kosova është përfshire ne harmonizimin e legjislacionit me acquis communitaire, trashëgiminë ligjore te Bashkimit Evropian. Barazia Gjinore është gjithashtu një prej objektivave dhe detyrave dhe pjese përbërëse e Traktatit te KE-së dhe Kartës se te Drejtave Themelore te BE-së. Progresi i Kosovës ne fushat e barazisë gjinore dhe te drejtave te njeriut monitorohet nga Raportet vjetore te Progresit për Kosovën të publikuar nga BE-ja

Kushtetuta e Republikës së Kosovës[49] garanton mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe grave sipas standardeve ndërkombëtare dhe evropiane. Në nenin 7.2. është përcaktuar: “Republika e Kosovës siguron barazinë gjinore si vlerë themelore për zhvillimin demokratik të shoqërisë, mundësi të barabarta për pjesëmarrje të femrave dhe meshkujve në jetën politike, ekonomike, sociale, kulturore dhe në fushat të tjera të jetës shoqërore”. Zbatimi i drejtpërdrejtë i Konventës për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Gruas, garantohen me këtë Kushtetutë dhe ka prioritet, në rast konflikti, ndaj dispozitave e ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike[50].

Ligji Kundër Diskriminimit[51] (LKD), ka hyrë në fuqi në shtator të vitit 2004. ”Qëllimi i këtij ligji është parandalimi dhe luftimi i diskriminimit, ngritja e shkallës së barazisë reale dhe realizimi i parimit të trajtimit të barabartë të qytetarëve të Kosovës para Ligjit.” Qeveria është e obliguar që të ofrojë informata lidhur me Ligjin Kundër Diskriminimit ndërsa trajnime specifike janë ofruar për gjyqtarët dhe prokurorët mbi përdorimin praktik dhe konsistent të LKD-se. Ligji ndalon diskriminimin e drejtpërdrejt dhe të tërthortë dhe përcakton të gjitha format e paraqitjes së diskriminimit, siç janë: ngacmimi, viktimizimi dhe segregacioni. Është e rendesishme te theksohet se fusha e zbatimit të këtij ligji mbulon jo vetëm institucionet publike, por edhe ato private, duke përfshirë veprimet apo mosveprimet edhe të personave fizikë (Neni 4). Në procesin e zbatimit të Ligjit, ZKM-ja ka nxjerrë UA nr. 2006/04 për zbatimin e Ligjit kundër

---

48 RrGGK “Raporti për monitorimin e zbatimit të Rezolutës 1325”; (OSBE) “Monitorimi i procesit te implementimit të ligjeve që prekin të drejtat e njeriut dhe të komuniteteve në Kosovë” si dhe Norma “Hulumtimi dhe monitorimi i zbatimit të dispozitave të Ligjit për Barazi Gjinore”.

49 Kushtetuta e Republikës së Kosovës, http://assembly-kosova.org/common/docs/Kushtetuta_sh.pdf

50 Neni 22, Kushtetuta e Republikës së Kosovës. Kapitulli 2 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës (Të Drejtat dhe Liritë Themelore) përcakton:
1. Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të pandashme, të patjetërsueshme e të pacenueshme dhe janë bazë e rendit juridik të Republikës së Kosovës.
2. Republika e Kosovës mbron dhe garanton të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, të parashikuara në këtë Kushtetutë.
3. Çdokush e ka për detyrë t’i respektojë të drejtat e njeriut dhe liritë themelore të të tjerëve.
4. Të drejtat dhe liritë themelore të parashikuara në Kushtetutë, vlejnë edhe për personat juridikë, për aq sa janë të zbatueshme

51 Ligji Kundër Diskriminimit, Nr. 2004/3, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_3_al.pdf

diskriminimit. Ky UA synon të vendosë rregulla praktike; të krijojë lehtësira strukturore dhe fizike të domosdoshme për zbatimin e ligjit dhe për promovimin e trajtimit të barabartë.52

Ligji për Barazinë Gjinore[53] ka hyrë në fuqi më 7 Qershor 2004. Me ane të këtij Ligji mbrohet, trajtohet dhe vendoset, barazia ndërmjet gjinive si vlerë themelore e zhvillimit demokratik të shoqërisë së Kosovës, me mundësi të barabarta për pjesëmarrje të femrave dhe meshkujve dhe për kontributin e tyre në zhvillimin politik, ekonomik, social, kulturor dhe në të gjitha fushat e jetës shoqërore". LBGJ përcakton standardet për arritjen e barazisë gjinore, dhe ndan përgjegjësitë për arritjen e kësaj barazie mes institucioneve, kuvendit, qeverisë dhe ministrive dhe komunave duke përfshirë edhe shoqërinë civile. Ligji përcakton një sërë masash ligjore për arritjen e barazisë së reale të femrave dhe meshkujve në shoqëri. I jep përparësi specifike asaj gjinie të cilës më herët nuk iu kanë takuar te drejta te barabarta me gjininë tjetër (Neni 2.9). Po ashtu, Ligji përcakton masën prej 40 përqind te pjesëmarrjes së njërës gjini në fushat e posaçme shoqërore, si kusht për arritjen e barazisë gjinore ne përfaqësimin publik (Neni 2.12).

Ligji për Mbrojtje nga Dhuna ne Familje, është miratuar nga Kuvendi me 1 Korrik 2010. Ligji nënvizon masa te veçanta për mbrojtjen e viktimave te dhunës ne familje, krijimin e kushteve mbrojtëse te përshtatshme për viktimat, mbështetje dhe rehabilitim për to, dhe nga ana tjetër masa për dënimin e dhunueseve. Ligji është hartuar pas një pune studimore te bere nga Agjencia për Barazi Gjinore në bashkëpunim me shoqërinë civile për identifikimin e hapësirave ligjore ne Rregulloren e UNMIK si dhe sfidave dhe pengesave qe ekzistonin për implementimin e tij ne praktike. Ne ligj është rregulluar edhe mënyra e ndërveprimit dhe koordinimit te gjithë aktoreve përgjegjës për zbatimin e Ligjit54

Ligji për statusin dhe të drejtat e dëshmorëve, invalidëve, veteranëve dhe pjesëtarëve të Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, dhe familjeve të viktimave të luftës. I cili ka hyre ne fuqi në fund të vitit 2011. Qëllimi i këtij ligji është "përcaktimi i statusit dhe përkrahjes financiare për kategori të dala nga lufta përmes pensioneve dhe beneficioneve speciale." Kategori që përfitojnë nga ky ligj janë "viktimat civile, personat civilë të paaftësuar gjatë luftës dhe familjet e personave të marrë peng apo personave civilë që janë zhdukur gjatë luftës." Nuk përmenden specifikisht të mbijetuarit e dhunës seksuale apo torturës gjatë luftës si kategori e veçantë e viktimave civile apo të burgosurve të luftës (për rastet kur gratë janë marrë si pengje gjatë luftës). Si rrjedhojë grupet që përfitojnë nga shteti janë kryesisht veteranë të luftës dhe të burgosur politikë të gjinisë mashkullore apo familjet e dëshmorëve, ndërsa që neglizhohen të drejtat e të mbijetuarve të dhunës seksuale dhe torturës gjatë luftës, që kryesisht janë të gjinisë femërore.

Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme në Republikën e Kosovës55, është njëri ndër ligjet që nxit dhe siguron përfaqësimin gjinor në institucionet publike në Kosovë, duke përcaktuar kuotën prej

52 Shiko seksionin :Analiza e mekanizmave institucional"

53 Ligji për Barazi Gjinore, Nr. 2004/2, http://assembly-kosova.org/common/ docs/ligjet/2004_2_al.pdf

54 Security Begins at Home.

55 Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme në Republikën e Kosovës, Nr. 03/L-073, http://assembly- kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L073_al.pdf

30 përqind për përfaqësim gjinor në organet legjislative si në nivel qendror dhe në atë lokal (Neni 111.6).

Ligji për Shërbimin Civil i Republikës së Kosovës[56] promovon parimin e barazisë gjinore (Neni 1.9), duke ofruar kushte dhe mundësi të barabarta për pjesëmarrje në Shërbimin Civil në institucionet e administratës qendrore dhe atyre komunale për të dy gjinitë, dhe ndalon çdo formë të diskriminimit (Neni 4). Megjithatë, për dallim nga sanksionimi i përfshirjes së komuniteteve në Shërbimin Civil, ku parashihet kuota prej 10 për qind (Neni 11), një kuotë e tillë nuk parashihet për barazi gjinore me këtë ligj.

Ligji për Policinë, miratuar nga Kuvendi i Kosovës me 20 Shkurt 2008, bazohet ne parime te rëndësishme të cilat respektojnë barazinë gjinore dhe antidiskriminimin në përfshirjen e grave ne Forcat e policisë. Ligji përcakton gjithashtu masa për mbrojtjen e grave ne PK qe janë ne kushte specifike si dhe lehtësira që kanë të bëjnë me gjendjen e shtatzënisë ose pushimin e lehonisë. Gjithashtu ne ligj gjen shprehjen parimi i cili qartëson çështje që kanë të bëjnë me ngacmimet ne pune dhe rregullon procedurat e raportimit dhe përgjegjësitë e Komandës në këto raste.

Ligji për Forcën e Sigurisë se Kosovës, dhe Ligji për themelimin e Këshillit te Sigurisë, janë miratuar nga Kuvendi me date 13 Mars 2008.

III.1.2 Politikat, strategjitë dhe planet e veprimit të Qeverisë së Republikës së Kosovës

Programi i Kosovës për Barazi Gjinore (PKBGJ) (2008-2013). Në vitin 2008 Qeveria e Kosovës me Vendim Nr.07/17, 24.04.2008, ka miratuar Programin e Kosovës për Barazi Gjinore (2008-2013). Në bazë të Ligjit për Barazi Gjinore, Rregullores së UNMIK-ut nr. 2004/18, të dt. 7.06. 2004, Qeveria e Kosovës ka përgjegjësinë për hartimin e PKBGJ-së, ndërsa ABGJ-ja në cilësinë e sekretarisë koordinuese ka udhëhequr procesin .

Me miratimin e PKBGJ-së Qeveria përmbushë obligimin nga Neni 4.4 i Ligjit për Barazi Gjinore, obligimet e dala nga PVPE respektivisht pika 39 (Të definohen dhe të adaptohen programet e qeverisë për promovimin e të drejtave të gruas në Kosovë) dhe pika 116(Të zbatohet ligji për barazi gjinore. Të sigurohet mbizotërimi i të drejtave të gruas në të gjitha politikat dhe legjislacionin ekzistues)

Po ashtu vlen të theksohet se me këtë veprim Qeveria e RK-ës ka filluar me realizimin e objektivave të parapara në Synimet e Mileniumit –MDG të, Rezolutë kjo e nënshkruar nga Parlamenti i Kosovës, respektivisht veprimin e III të MDG – “Promovimi i barazisë gjinore dhe fuqizimi i grave dhe vajzave”.

PKBGJ është dokument strategjik që ka përcaktuar qëllimin, objektivat, politikat dhe aktorët kryesorë që janë përgjegjës për zbatimin e barazisë gjinore në të gjitha fushat e jetës sociale dhe ekonomike për femrat dhe meshkujt në Kosovë për periudhën 2008 -2013. Vlen të theksohet se PKBGJ përmban Planin e Veprimit me 8 objektiva strategjik si dhe koston buxhetore.

56 Ligji për Shërbimin Civil i Republikës së Kosovës, Nr. 03/L-149 http://ks-gov.net/gazetazyrtare/Documents/Ligji%20per%20sherbimin%20civil%20%28shqip%29.pdf

Programi i Kosovës kundër Dhunës ne Familje dhe Plani i Veprimit 2011-2014. Programi u miratua me vendimin e Qeverisë NR 08/34, 25.08.2011.. Është programi i Qeverise se Kosovës qe përcakton objektivat strategjik dhe specifik kundër dhunës ne familje dhe asaj me baze gjinore. Programi përcakton një plan masash të ndare ne 3 shtylla dhe detajon aktivitetet, detyrat dhe përgjegjësitë për institucionet e Kosovës për te parandaluar dhe luftuar fenomenin, njëkohësisht për te integruar dhe rehabilituar viktimat e saj. Qeveria e Republikës se Kosovës ka miratuar propozimin e ABGJ-se për emërim të Koordinatorit Nacional dhe themelimin e Grupit Koordinues për monitorimim e zbatimit të Planit të Veprimit të Programit të Kosovës Kundër Dhunës në Familje 2011-2014. -Grupi Koordinues është në përbërje te zv. Ministrave –dhe Koordinator Nacional për monitorimin e zbatimit të këtij plani të veprimit është emëruar Zv. Ministri i Drejtësisë.

Objektiv 1 i PKBGJ, "Përhapja e vlerave dhe praktikave që promovojnë barazinë gjinore, mbrojtjen e të drejtave dhe fuqizimin e gruas", nderlidhet me:

1. **Objektivi 1 te PV R 1325,** "Pjesëmarrje e rritur e grave në vendim-marrje dhe në proceset e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes- Rezultati 1.2- Janë hartuar politika afirmative dhe procedura për ngritjen e numrit të grave në shërbimin e jashtëm dhe në shërbimet e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes të RKS."
2. **Rezultati 2.3-** "Kapacitete të ngritura në strukturat e sigurisë për promovimin e grave si ud hëheqëse dhe menaxhere si dhe ruajtja e numrit të grave në këto struktura".
3. **Rezultati 3.4-** "Janë krijuar programet për fuqizimin ekonomik të viktimave të dhunës sek suale të lidhur me konflikt/luftë".

Objektivi strategjik 3 i PKBGJ, "Përmirësimi i shëndetit të vajzave dhe grave duke rritur përgjigjen e sistemit shëndetësor ndaj nevojave shëndetësore të tyre" ndërlidhet me:

1. **Rezultati 3.3-** Është avancuar qasja në drejtësi e viktimave të krimeve seksuale të lidhura me konflikt/luftë, si dhe rehabilitimi i tyre psikosocial dhe mjekësor.

Objektivi strategjik 4 I PKBGJ, "Fuqizimi ekonomik i grave dhe vajzave" ndërlidhet me:

1. **Rezultati 3.4-** "Janë krijuar programet për fuqizimin ekonomik të viktimave të dhunës sek suale të lidhur me konflikt/luftë".

Objektivi strategjik 5 I PKBGJ, "Përmirësimi i situatës sociale të grave në rrezik, nëpërmjet rritjes së qasjes së tyre në shërbime sociale cilësore" ndërlidhet me:

1. Rezultati 3.3- Është avancuar qasja në drejtësi e viktimave të krimeve seksuale të lidhura me konflikt/luftë, si dhe rehabilitimi i tyre psikosocial dhe mjekësor.
Objektivi strategjik 8 I PKBGJ, "Të arrihet pjesëmarrje e barabartë e të dyja gjinive në vendimmarrje për të gjitha çështjet e rëndësishme në shoqëri" ndërlidhet me:

1. . Objektivi 1 te PV R 1325, "Pjesëmarrje e rritur e grave në vendim-marrje dhe në proceset e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes**- Rezultati 1.2-** Janë hartuar politika afirmative dhe procedura për ngritjen e numrit të grave në shërbimin e jashtëm dhe në shërbimet e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes të RKS."

Strategjia dhe PNV Antitrafikim (2011-2013). Ne Korrik te 2008 Qeveria e Republikës së Kosovës miratoi Strategjinë kombëtare dhe planin e veprimit për luftën kundër trafikimit me qenie njerëzore 2008-2011. Zëvendës Ministri i Ministrisë se Punëve te Brendshme u parapa Koordinator Nacional për zbatimin e strategjisë dhe në përgjithësi për çështje të antitrafikimit. Ne vitin 2011 pas vlerësimit te raporteve monitoruese te Strategjisë 2010-2011, Qeveria e Republikës së Kosovës miratoi Strategjinë 2011-2013.

Me gjithë progresin e shënuar, para Policisë dhe MPB mbeten një numër sfidash, sidomos për sa i përket përmirësimit të mëtejmë të kapacitetit të PK për luftimin e krimit të organizuar bazuar në konceptin e 'policisë së udhëhequr nga inteligjenca', si dhe luajtjes së një roli më proaktiv

kundër krimit. Gjithashtu, mbetet një numër sfidash në kuadër të kapacitetit të brendshëm administrativ si dhe në drejtim të menaxhimit të procesit të vështirë të ristrukturimit. Problem shtesë për PK-në mbeten edhe rrethanat politike që pamundësojnë bashkëpunimin direkt me agjencitë ndërkombëtare pa u mbështetur në EULEX-in.57

Plani i Veprimit për Fuqizimin Ekonomik të Grave, udhëzon implementimin e mëtejshëm te politikës zhvillimore gjinore dhe të grave, konventave, ligjeve dhe programeve. Brenda kontekstit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore në mënyrë specifike Plani i Veprimit është i dizajnuar të udhëheqë palët e interesuara që të:

- Shpejtojnë implementimin e progresit të Politikës për zhvillimin gjinor dhe të grave;
- Shpejtojnë implementimin e angazhimeve kombëtare, rajonale dhe ndërkombëtare për barazinë gjinore dhe fuqizimin e grave;
- Integrojnë çështjet gjinore në politika makro dhe sektorale;
- Lidhen me partnerët bashkëpunues dhe organizatat civile;
- Zgjerojnë koordinimin, llogaridhënien, monitorimin, vlerësimin dhe hulumtimin.

Plani i Veprimit për Antidiskriminim. Në tetor të vitit 2005, qeveria e Kosovës ka miratuar Planin Gjithëpërfshirës të Veprimit për zbatimin e Ligjit kundër diskriminimit 2005–2007. Në dhjetor të vitit 2008, qeveria miratoi Strategjinë dhe Planin e Veprimit për të Drejtat e Njeriut në
Kosovë 2009–2011, që nder te tjera parashikon edhe hartimin e planit të ri të veprimit për zbatimin e Ligjit kundër diskriminimit.

III.1.2 Dokumentet ligjore ndërkombëtare

Një sërë dokumentesh dhe konventash ndërkombëtare58, përbëjnë bazën ligjore për hartimin e një legjislacioni adekuat

- Konventa e Kombeve të Bashkuara mbi Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit kundër Gruas CEDAW, dhe veçanërisht Rekomandimi i Përgjithshëm 19, kërkon në mënyre eksplicite që shteti në pajtim me legjislacionin e vendit të marrë përgjegjësi për të parandaluar, hetuar dhe dënuar aktet e dhunës kundër grave, pa marrë parasysh se këto vepra janë kryer nga shteti ose shtetasit (Neni 9).
- Një akt tjetër ndërkombëtar i cili gjen zbatim në legjislacionin e Kosovës është Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNj), e cila kërkon që shtetet të ndërmarrin masa efikase për të luftuar dhunën në familje.
- Platforma për Veprim e Pekinit në fushën e dhunës në familje, rekomandon rishikimin e legjislacionit dhe marrjen e masave të nevojshme për krijimin e mekanizmave të përshtat shëm për të siguruar mbrojtjen e të gjitha grave nga dhuna në familje e cila duhet të trajtohet si një vepër penale e dënueshme prej ligjit (neni 69).

Ndonëse Kosova nuk është vend anëtar i Bashkimit Evropian shumë shpejt do t'i kërkohen një sëre detyrimesh në drejtim të njohjes, harmonizimit të kuadrit ligjor dhe të strukturave të sistemit të drejtësisë me standardet e BE-se, siç janë:

- Dokumentet e të drejtave të njeriut të cilat referojnë parimet e traktateve të Kombeve të Bashkuara dhe të dokumentet e tjera sipas të cilëve dhuna kundër grave është një dhunë e të.

[57] Plani i veprimit për partneritet Evropian 2012
[58] Janë marrë nga puna përgatitore e bërë mars 2008, mësimet e nxjerra nga Plani 2005-2007.

drejtave themelore të njeriut. Si të tilla përmendim KEDNJ[59], Karta Sociale Evropiane, Konventa Evropiane për Ndalimin e Torturës dhe Trajtimit dhe ndëshkimit çnjerëzor ose degradues .

- Instrumentet e Bashkimit Evropian- nënshkrimi i MSA prodhon një sërë detyrimesh në drejtim të njo hjes, harmonizimit të kuadrit ligjor dhe të strukturave të sistemit të drejtësisë me këto standarde. BE ka trajtuar barazinë gjinore përmes një sërë direktivash, rezolutash, rekomandimesh dhe akteve, të nxjerra nga Këshilli Bashkimit i Evropian, Komisioni Evropian dhe Parlamenti Evropian .

Çështje kritike

- Kosova ka një kornize ligjore relativisht te mire për te promovuar pjesëmarrjen e grave ne jetën pub like dhe mbrojtjen dhe parandalimin e dhunës ndaj tyre.
- Pavarësisht nga prania e këtyre mekanizmave ligjore, përparimi ne zbatimin e tyre ka qene jo i rreg ullt dhe i ngadalshëm
- Shpesh mungojnë burimet (financiare, materiale dhe njerëzore) për zbatimin e këtyre ligjeve dhe ak teve nen-ligjore
- Ratifikimi i konventave ndërkombëtare nuk shoqërohet me masa te tjera për plotësimin e legjisla cionit vendas.
- Ka disa ligje te cilat mungojnë ne kuadrin kombëtar te legjislacionit, siç është “Ligji i punës” Ligji mbi sigurimet shëndetësore etj
- Si programe dhe strategji ndërsektoriale, te gjitha strategjitë, programet dhe planet e veprimit kane rrjedhoja për një sere institucionesh. Sfida për realizimin e tyre qëndron tek koordinimin dhe bashkërendimi i institucioneve. Analizat tregojnë se shpesh këto plane nuk realizohen për shkak te mungesës se koordinimit ndërinstitucional.
- Monitorimi i Planeve te Veprimit shpesh mbetet ne letër. Shume pak shikojmë reflektim dhe reagim mbi raportet e monitorimit, për masat dhe veprimet e parealizuara.

[59] Shiko Aneksin “Aktet ligjore”

III.2 Mekanizmat institucional

Në Kosovë ekzistojnë një sërë institucionesh publike, private dhe të shoqërisë civile , misioni i të cilave është promovimi i çështjes gjinore, mbrojtjes së të drejtave të njeriut dhe fuqizimi i grave. Për efekt të kësaj analize ne do të përqendrohemi në Institucionet në nivel qendror, pasi detyrat dhe përgjegjësitë e institucioneve të varësisë rrjedhin nga detyrat e institucioneve qendrore.

III.2.1 Institucionet vendore

Kuvendi i Republikës së Kosovës. Sipas dispozitave kushtetuese, Kuvendi është institucioni ligjvënës i Republikës së Kosovës i zgjedhur drejtpërdrejt nga populli60. Neni 71.2. i Kushtetutës përcakton se "Përbërja e Kuvendit të Kosovës do të respektojë parimet e barazisë gjinore të cilat janë të pranuara në pajtim me parimet ndërkombëtare61. Kuvendi, mund të caktojë komisione për çështje të veçanta. Janë dy Komisione të Kuvendit të Republikës së Kosovës të cilët duhet të promovojnë dhe të ndihmojnë në zbatimin Rezolutës 1325. Komisioni për të Drejtat e Njeriut, Barazi Gjinore, për Persona të Pagjetur dhe Peticione, dhe
Komisioni për Punë të Brendshme dhe Siguri. Komisioni për punë të brendshme dhe siguri, ka përgjegjësi në angazhimin, zhvillimin dhe mbikëqyrjen e politikave dhe strategjive për sigurinë e brendshme. Po ashtu, ky Komision ka përgjegjësi për zhvillimin dhe mbikëqyrjen e implementimit të standardeve të sigurisë, inicimin e marrëveshjeve bilaterale dhe multilaterale, mbikëqyrë menaxhimin dhe dhënien e dokumentacionit personal dhe të dokumentacionit të udhëtimit si dhe monitoron bashkëpunimin rajonal në fushën e sigurisë dhe mbrojtjes kundër krimit të organizuar dhe terrorizmit.

Këshilli i Sigurisë së Republikës së Kosovës. Sipas dispozitave Kushtetuese, Këshilli i Sigurisë i Republikës së Kosovës në bashkëpunim me Presidentin e Republikës së Kosovës dhe Qeverinë, përgatit strategjinë e sigurisë për Republikën e Kosovës. Ligji përcakton "Themelimin e Këshillit të Sigurisë së Kosovës" si dhe misionin e tij[62].

Qeveria e Republikës së Kosovës është përgjegjëse për zbatimin e ligjeve e politikave shtetërore dhe i nënshtrohet kontrollit parlamentar. Ligji për Barazi Gjinore në Nenin 4.7 përcakton se "Detyrë dhe përgjegjësi e qeverisë dhe ministrive në fushën e barazisë gjinore është edhe promovimi dhe garantimi i të drejtave të barabarta gjinore".

Agjencia për Barazi Gjinore - Qeveria e Republikës së Kosovës me Vendim Nr. 5/131 të datës 1 shkurt 2005 ka themeluar Zyrën për Barazi Gjinore si organ te veçantë të Qeverisë së Kosovës konform nenit 5.1 të Rregullores së UNMIK-ut, Nr. 2004/18, të datës 7 qershor 2004, mbi shpalljen e Ligjit për Barazi Gjinore të miratuar nga Kuvendi i Kosovës (Ligji Nr. 2004/2).
Me Vendimin e Qeverisë së Kosovës Nr. 03/2006 të datës 12.07.06 Zyra për Barazi Gjinore prej 1 Shtatorit 2006 shndërrohet në Agjenci për Barazi Gjinore, në kuadër te Zyrës se Kryeministrit. Agjencia për Barazi Gjinore ka mandat të zbatojë dhe të monitorojë zbatimin e Ligjit për Barazi

[60] Funksioni i Kuvendit rregullohet me Kapitullin IV (Kuvendi i Republikës së Kosovës) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

[61] Neni 71 (Kualifikimet dhe Barazia Gjinore) -Kushtetuta e Republikës së Kosovës.

[62] Neni 127 (Këshilli i Sigurisë i Kosovës), Kushtetuta e Republikës së Kosovës, KSK ka rol këshillues në të gjitha çështjet që lidhen me sigurinë e Kosovës dhe kontributin e tij për stabilitetin rajonal, rekomandon politika dhe strategji për sigurinë dhe duhet të ofrojë informata dhe vlerësime të gjendjes së sigurisë në Kosovë, që t'i mundësojnë Qeverisë së Republikës së Kosovës marrjen e vendimeve përkatëse lidhur me çështjet e sigurisë

Gjinore duke promovuar vlerat dhe mundësitë e barabarta pa marrë parasysh përkatësinë gjinore. Platforma e punës : Programi i Kosovës për barazi gjinore i miratuar Qeveria e RK-ës me vendimin Nr. 7/17 të dt. 24.04.2008 . Vendimi obligon institucionet e Republikës së Kosovës për zbatimin e tij. Agjencia është përgjegjëse për promovimin e pjesëmarrjes së barabartë të grave dhe burrave në të gjitha fushat e jetës politike, ekonomike, sociale dhe kulturore si faktor i rëndësishëm i funksionimit të institucioneve demokratike. Ashtu siç përcaktohet në Ligjin për Barazi Gjinore, ABGJ gjatë kryerjes së detyrave të saj lidhur me çështjet gjinore i bashkërendon aktivitetet e saj me Zyrtaret për Barazi Gjinore në Ministri dhe Komuna.

Zyrtaret për Barazi Gjinore. Janë emëruar në të gjitha ministritë dhe komunat. Ato janë përgjegjëse për hartimin dhe zbatimin e politikave dhe aktiviteteve për promovimin e barazisë gjinore dhe mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit për Barazi Gjinore dhe politikave strategjike për barazi gjinore si PKBGJ, Programi Kundër dhunës në familje, Plani i Veprimit për fuqizimin ekonomik etj.

Këshilli Ndërministror për Barazi Gjinore. Ne nenin 4.9. te LBGJ-së përcaktohet se Qeveria formon Këshillin ndërministror, anëtarë të të cilit janë Zyrtarët për Barazi Gjinore të ministrive. Me vendim nr.05/157 të Qeverisë së Kosovës aprovohet Rregullorja nr.01/2006 për Themelimin Kompetencat dhe Detyrat e Këshillit Ndërministror për Barazi Gjinore. Me këtë rregullore përcaktohen kompetencat dhe Detyrat e Këshillit Ndërministror për Barazi Gjinore. Kryeshefi Ekzekutiv i Agjencisë për Barazi Gjinore udhëheq Këshillin me qëllim koordinimin e aktiviteteve dhe bashkërenditjes në fushën e barazisë gjinore.

Forca e Sigurisë së Kosovës (FSK). Sipas dispozitave kushtetuese, Forca e Sigurisë e Kosovës është forcë kombëtare e sigurisë për Republikën e Kosovës, dhe mund të dërgojë pjesëtarët e saj jashtë vendit në përputhje të plotë me përgjegjësitë e saj ndërkombëtare[63]. Duke marre parasysh që Rezoluta 1325 thekson rëndësinë e përfshirjes së perspektivës gjinore në operacionet paqeruajtëse dhe të ndërtimit të paqes, duhet pasur parasysh edhe kërkesën qe vendos Rezoluta 1325 që personeli ushtarak dhe civil që do të dërgohet në këto misione të jetë i trajnuar mbi këto çështje nga vetë shtetet anëtare.

Policia e Kosovës është themeluar me Ligjin nr. 03/l-035, të miratuar nga Kuvendi i Republikës së Kosovës, si shërbim publik në kuadër të fushëveprimit të Ministrisë të Punëve të Brendshme (MPB) dhe nën kontrollin dhe mbikëqyrjen e Drejtorit të përgjithshëm të Policisë, i cili është emëruar nga Kryeministri. Policia e Republikës së Kosovës mban përgjegjësinë për ruajtjen e rendit dhe sigurisë publike në tërë territorin e Republikës së Kosovës.

Avokati i Popullit. Kushtetuta e Republikës së Kosovës në Nenin 132, përcakton se Avokati i Popullit është një Institucion i pavarur, në nivel kushtetues, i cili ka kompetencat si me poshtë:

1. Avokati i Popullit mbikëqyr dhe mbron të drejtat dhe liritë e individëve nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike.
2. Çdo organ, institucion ose autoritet tjetër, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t'u përgjigjet kërkesave të Avokatit të Popullit dhe t'i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara në pajtim me ligjin.

[63]Neni 126 (Forca e Sigurisë e Kosovës)- Kushtetuta e Republikës së Kosovës.

Avokati i Popullit që nga viti 2004, kur edhe ka hyrë në fuqi Ligji për Barazi Gjinore, ka krijuar Njesinë për Barazi Gjinore, e cila ka mandat që të trajtojë të gjitha ankesat/rastet e shkeljes së rregullave të barazisë gjinore kundër individëve apo grupeve të individëve të cilat janë kryer nga autoritet publike

Instituti Gjyqësor i Kosovës, themelohet me Ligjin Nr. 02/L-25, si organ i pavarur profesional i cili gëzon statusin e personit juridik, dhe i cili vepron në bashkëpunim me Këshilli Gjyqësor dhe Prokurorial të Kosovës ose Institucionet të cilat trashëgojnë përgjegjësitë e tij për koordinimin e nevojave për aftësimin profesional të gjyqtarëve dhe të prokurorëve të Kosovës, për aftësimin e kandidatëve për gjyqtarë dhe prokurorë, si dhe për çështje të tjera që kanë të bëjnë me sistemin gjyqësor të Kosovës.
Duke marrë parasysh përgjegjësitë ligjore të përcaktuara në Ligjin për themelimin e Institutit Gjyqësor të Kosovës, IGJK-ja është institucioni kryesor përgjegjës për:

a) Aftësimin e bartësve dhe bartësve potencial të funksionit të gjyqtarëve dhe prokurorëve;
b) Kurset e posaçme të aftësimit për avancim të gjyqtarëve dhe prokurorëve;
c) Kurse për aftësimin bazë të gjyqtarëve dhe
d) Kurse për aftësimin e profesionistëve të tjerë në lëmin gjyqësisë të identifikuara nga IGJK-ja.

Agjencia per ndihmë juridike falas është institucioni i parë në Ballkan, i asistencës ligjore, i financuar nga shteti. Ndihma Juridike falas është ofrimi i këshillave juridike dhe informative personave të kualifikuar dhe financiarisht të përshtatshëm lidhur me të drejtat e tyre dhe mjetet juridike. Po ashtu, përfshinë përfaqësimin pa pagesë të palëve në gjykata dhe organe administrative, si edhe ndihmën juridike në përpilimin e shkresave, dhe parashtresave, procedurave duke përfshirë ndërmjetësimin, dhe zgjidhjen alternative të kontesteve. Ky shërbim financohet nga Qeveria e Kosovës për t'i mundësuar qasje në drejtësi, qytetarëve të Republikës së Kosovës kur mundësia materiale nuk ekziston dhe për t'u siguruar që pamundësia materiale nuk do të jetë kurrë shkas që një qytetari t'i shkelet ndonjë e drejtë.[64]

III.2.2 Institucionet ndërkombëtare

Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE). Misioni i OSBE-së në Kosovë ka detyrë të veçantë të sigurohet se të gjitha komunitetet kanë qasje të barabartë ndaj "të gjitha dispozitave të garantuara me institutet e ndryshme" të institucioneve kosovare. Kjo do të thotë se Misioni duhet të ndihmojë në bartjen e përgjegjësive tek Institucionet Kosovare në mënyra që garantojnë respektimin e plotë të të drejtave të njeriut, në këtë drejtim ai është i obliguar që të funksionojë në pajtueshmëri me dispozitat e Rezolutës 132565.

Programi Zhvillimor i Organizatës së Kombeve të Bashkuara (UNDP). UNDP ka qenë i pranishëm në Kosovë që nga viti 1999. Mandati i UNDP-së përfshin ndërtimin e kapaciteteve në komunitetin e ekspertëve dhe institucioneve vendore, në mënyrë që të ndihmoje institucionet e Republikës se Kosovës ne përgatitjen dhe hartimin e politikave si dhe ne implementimin e tyre. Në fokus të veçantë UNDP ka themelimin e partneritetit ndërmjet vendimmarrësve, mediave, shoqërisë civile dhe opinionit publik, për çështje që kanë të bëjnë me zhvillimin njerëzor në Kosovë

[64] „http://gazetazyrtare.rks-gov.net/Documents/Ligji%20per%20ndihme%20juridike%20falas%20%28shqip%29.pdf

UNWOMEN, ofron ndihmë teknike dhe mbështetje financiare për programet dhe strategjitë të cilat nxisin fuqizimin e grave dhe barazinë gjinore. UNWOMEN ka qenë i pranishëm në Kosovë që nga gushti i vitit 1999. Ne kuadrin e organizatave te Kombeve te Bashkuara, UNWOMEN punon si një organizatë ndërqeveritare, që ndërlidhet dhe bashkëpunon me qeverinë dhe shoqërinë civile. Që nga viti 2005 promovon UNSCR 1325 dhe përkrahë zbatimin e kësaj Rezolute ne Kosove dhe rajon. Ka kontribuar ne përfshirjen e barazisë gjinore ne sektorin e sigurisë dhe gjyqësorit, ne veçanti te policisë se Kosovës, ka përkrahur organizatat e grave ne përpjekjet e tyre avokuese si dhe ka zhvilluar kapacitetet e tyre ne fushën e drejtave njerëzore te grave dhe ne ndërtimin e paqes dhe sigurisë.
Në vitin 2008, pas një varg konsultimesh me palët kryesore të angazhuara në sektorin e sigurisë në Kosovë dhe duke njohur rëndësinë e shikimit të sigurisë nëpërmjet të një lente gjinore si dhe nevojës për të koordinuar veprimet në mënyrë që tu përgjigjemi kërcënimeve të sigurisë ndaj grave, UN Women ka themeluar Grupin e Koordinimit për Siguri dhe Çështje Gjinore (GKSGJ).Për shkak të përbërjes shumë-paleshe dhe mandateve të ndryshme të secilës organizatë, Grupi është një rrjet jo formal. Që nga fillimi në vitin 2008, GKSGJ-ja ka zbatuar një varg aktivitetesh që kanë pasur për qëllim avancimin e parimeve të Rezolutës së Këshillit të Sigurimit të OKB-së, 1325, dhe së fundmi në shtyrjen përpara të drejtave të grave në Kosovë, me një fokus të veçantë në fushën e gjinisë dhe sigurisë[66]. I kryesuar nga UN Women[67], Grupi përfshin përfaqësues nga Institucionet e Kosovës (Agjencia për Barazi Gjinore, Policia e Kosovës, Këshilltaren për Barazi gjinore të Forcave të Sigurisë, Ministria e Drejtësisë), organizatat e grave[68] dhe organizatat ndërkombëtare. (UNMIK, UNDP, UNICEF, UN-HABITAT, OHCHR,, UNFPA, OBSH, UNOPS, UNHCR, UN Women, EU Office, EULEX, NATO/KFOR dhe OSCE).

OHCHR, Zyrës së Komisariatit të Lartë të Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut (OHCHR-së), pjesë e Sekretariatit të Kombeve të Bashkuara, i është dhënë një mandat unik për promovimin dhe mbrojtjen e të gjitha të drejtave të njeriut. OHCHR-ja është e pranishme në Kosovë që nga viti 1998.

III.2.3 Shoqëria Civile avokuese e Rezolutës 1325

Organizatat e shoqërisë civile kanë një angazhim të spikatur në promovimin dhe monitorimin e zbatimit të Rezolutës 1325 në Kosovë. Ato kanë përgatitur një numër raportesh lidhur me çështje të promovimit të gruas dhe specifikisht lidhur me zbatimin e Rezolutës 1325 në Kosovë. Ato gjithashtu kanë lobuar në mënyrë aktive për përfshirjen e zërave të grave në shumë institucione ndër të tjera edhe në sektorin e sigurisë apo vendimmarrje dhe kanë bashkëpunuar suksesshëm me institucionet e Kosovës për përfshirjen e perspektives gjinore ne politika e programe zhvillimore.

Një karakteristike dalluese e shoqërisë civile në Kosovë është rrjetëzimi i organizatave dhe OJQ-ve të grave, të cilat kanë punuar në mënyrë të koordinuar, duke ofruar kapacitetet e tyre njerëzore dhe lobuese për ngritjen e vetëdijes së grave për rrolin e tyre në zhvillimin e shoqërisë. Nga ana tjetër vlen të përmendet edhe rroli i tyre emancipues lidhur me institucionet në nivel qendror dhe lokal, për t'a bërë çështjen gjinore një çështje parësore në politikat dhe programet qeveritare.

66 http://www.womensnetwork.org/documents/20130204172508113.pdf
67 UN Women ofron gjithashtu Sekretariatin për GKSGJ
68 Organizatat anetare te GKSGJ jane QKSGj, Kvina till Kvina.

Një nga organizatat me përfaqësuese është Rrjeti i Grupeve të Grave të Kosovës (RRGGK), i formuar në vitin 2000. Rrjeti grupon 87 organizata të grave që përfaqësojnë të gjitha grupet etnike dhe komunitetet e ndryshme në Kosovë. Grupet anëtare të rrjetit vijnë nga një varg i gjerë i sektorëve socialë, përfshirë arsimin, zhvillimin ekonomik, shërbimeve psiko-sociale, nevojat speciale, ndërtimin e kapaciteteve, hulumtimet dhe studimet gjinore, grupet që punojnë rreth dhunës në baza gjinore dhe grupet që ofrojnë avokim dhe përkrahje ligjore.

MONITORIMI DHE VLERESIMI –ORGANET MONITORUESE

Kompleksiteti i rezultateve dhe masave që adreson Plani i Veprimit e përcakton natyrën e këtij dokumenti strategjik, si një Plan Veprimi kompleks dhe ndërdisiplinor, zbatimi i te cilit kërkon koordinimin e shumë institucioneve, organeve shtetërore dhe jo shtetërore. Në te njëjtën mënyrë pune siç u ndoq edhe për përgatitjen dhe përpunimin e Planit Kombëtar të Veprimit zbatimi i tij do të kërkojë angazhimin e institucioneve të Qeverisë së Republikës së Kosovës, shoqërisë civile dhe mbështetjen e partnerëve ndërkombëtarë.
Nga ana tjetër pjesëmarrja e shumë aktereve në zbatim do të kërkojë krijimin e një njësie koordinuese dhe monitoruese të zbatimit të Planit të Veprimit. Kjo gjë është parashikuar që në krye të herës me Vendimin e zv. Kryeministrja e Kosovës, znj. Mimoza Kusari-Lila, nr.560 datë 20/02/2012 ku ABGJ është përcaktuar si institucioni përgjegjës për monitorimin e implementimit të PV.

Çështje kritike

- Mekanizmat institucional duhet të bëhen pjesëmarrës gjatë procesit të hartimit të PNV-së në mënyrë që të përfshihen në bartjen e aktiviteteve që do të adresojnë sfidat
- NGRIJTA kapaciteteve për monitorim
- Hartimi i një seti treguesish që do të bëjnë të mundur matjen e impaktit dhe performancën e institu cioneve në arritjen e rezultateve të PV
- Buxheti i institucioneve është veçanërisht kritik, pa buxhet te alokuar nuk do të arrinim të kishim një plan real. Për këtë arsye duhet që institucionet të njohin buxhetet e tyre vjetore dhe afatmesme.
- Përfshirja e grupeve të interesit (grave) është e rëndësishme në proces.
- Kapacitete e organizatave dhe institucioneve bartëse janë të kufizuara, kapacitetet e tyre njerëzore dhe materiale duhet të mbështeten nga organizatat ndërkombëtare.
- Organizatat ndërkombëtare duhet të bëjnë të njohura planet dhe prioritete e tyre, në mënyrë që të koordinojnë punën me organizatat vendore.

Në disa raste planet e punës të zyrtareve për barazi gjinore në institucione (sidomos ne ato lokale) janë të pambuluara me buxhete, gjë që e bën të vështirë realizimin e detyrave specifike të këtyre njësive, por edhe të realizimit të aktiviteteve të parashikuara në kuadër të planeve dhe programeve strategjike .

VI. PLANI I VEPRIMIT NË ZBATIM TË REZOLUTËS 1325 "GRATË PAQJA DHE SIGURIA"

Kosto totale 1,667,260 E

Kosto e pa mbuluar 830,327 E

Objektivi 1. Pjesëmarrje e rritur e grave në vendim-marrje dhe në proceset e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes

Tregues 1.a

Përqindja e grave dhe vajzave të zgjedhura në pozita drejtuese dhe menaxheriale në nivel qendror dhe lokal.

Baze: 13.1%

I synuar: 20%

Tregues 1.b

Përqindja e grave pjesëmarrëse në misionet e ruajtjes dhe ndërtimit të paqes dhe në shërbimin e jashtëm

Bazë: 20% në shërbim të jashtëm dhe misione të paqëruajtjes

I synuar: 30% në shërbim të jashtëm dhe misione të paqëruajtjes

Rezultatet dhe Aktivitetet	Treguesit bazë dhe ato të synuar	Institucioni bartës ose partner për zbatimin	Viti i realizimit	Kosto dhe mbulimi	Mbledhja e të dhënave dhe burimet e të dhënave
Rezultati 1. 1. Institucionet në nivel qendror dhe lokal kanë ngritur kapacitetet për zbatim të Rezolutës 1325, përfshirjen e perspektivës gjinore në hartimin dhe implementimin e politikave, si dhe në proces të buxhetimit.	**Tregues 1.1**. Numri i draft dokumentave të politikave me objektiva specifikë dhe indikatorë gjinorë Bazë: 7 prej dokumentave strategjike kanë të specifikuar objektiva dhe tregues gjinore[12] I synuar: Të gjithë draftet e reja të strategjive të qeverisë dhe planeve të veprimit kanë objektiva dhe indikatorë gjinor	**ABGJ** MPJ, MPL, Komunat	2013-2015	**22,980 E** 9,607 E kosto e mbuluar 13,373 kosto e pambuluar	Analiza të politikave, dokumenteve strategjike dhe planeve të veprimit të reja
Aktiviteti 1.1.1 Realizimi i një hulumtimi mbi përfshirjen e grave (rolin dhe pozitën e tyre) në	**Tregues 1.1.1** Dokumenti i hulumtimit rreth rolit të grave në qeverinë qendrore dhe lokale është i	**Bartës** ABGJ	2013	**9,607 E** Kosto e	Raporti i hulumtimit

[1] PKBGJ, Strategjia Antitrafik, Strategjia e arsimit, Strategjia kundër dhunës me bazë gjinore, Strategjia për komunitete, Strategjia për Zhvillimin NVM -2012, Strategjia për FSK

[2] Të saktësohet numri i dokumentave dhe emërtimi.

institucionet qendrore dhe lokale, në partitë politike si dhe mbi ndjeshmërinë gjinore të zhvillimit dhe zbatimit të politikave, dhe buxheteve.	disponueshëm, është peer-reviewed dhe është shpërndarë. Bazë : Nuk ka të dhëna të përditësuara. I synuar: Dokumenti i hulumtimit është i disponueshëm, është peer-reviewed dhe është shpërndarë tek akterët kyç qeveritarë dhe jo-qeveritarë.	**Partnerë**: MF, MAPL, Komunat, Donatorët, Think-tanks, Shoqëria Civile		mbuluar	Lista ku është shpërndarë hulumtimi Publikimi i hulumtimit në website
Aktiviteti 1.1.2 Trajnimi i forumeve partiake të grave/vajzave dhe forumeve rinore për përfshirjen e perspektivës gjinore në programet e tyre poltike.	**Tregues 1.1.2.a.** Numri i pjesëmarrësve Bazë : nuk ka të dhëna I synuar: 100 persona (5 trajnime me nga 20 persona) **Tregues 1.1.2.b** Pjesëmarrëset deklarojnë se ndihen më të përgatitura për të konkuruar për pozita vendimmarrëse në parti Bazë : I synuar: 80% të pjesëmarrësve	**Bartës** Organizat at ndërkomb ëtare, Shoqëria Civile, ABGJ do të informoj bartësit e mundshë m **Partnerë**: Partitë Politike, Komision et Parlament are, Donatorët	2013 2014	**13,373** Kosto e pa mbuluar	Lista e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve
Rezultati 1.2. **Janë hartuar politika afirmative dhe procedura për ngritjen e numrit të grave në shërbimin e jashtëm dhe në shërbimet e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes të RKS.**	**Tregues 1.2**. Numri i politikave dhe procedurave afirmative në shërbim të jashtëm dhe misione të ndërtimit dhe ruajtjes së paqes Bazë : Nuk ka politika dhe procedura afirmative I synuar: Politika afirmative në të paktën dy institucione janë hartuar (psh. MPJ, MFSK, MPB)	MPJ, MFSK, MPB	Gjer më 2015	**222,481 E** 165,767 E kosto e mbuluar 56,664 E kosto e pa mbuluar	Dokumente të politikave afirmative

Aktiviteti 1.2.1 Ngritja e kapaciteve e institucioneve relevante në fushën e buxhetimit gjinor	**Tregues 1.2.1.a** Pjesëmarrës nga institucione të ndryshme marrin pjesë në trajnime Bazë : nuk ka të dhëna I synuar180 persona të trajnuar (nga 5 instuticione) **Tregues 1.2.1.b.** % e pjesëmarrësve të trajnimit që deklarojnë se janë të aftë të aplikojnë koncepte të buxhetimit gjinor në punën e tyre Bazë : nuk ka të dhëna I synuar: 80% e pjesëmarrësve nga instiutcione të ndryshme qendrore dhe lokale	**Bartës** IKAP, **Partnerë**: ABGJ, MAPL MF, Donatorët	2013 2014 2015	**27,836 E** 18,830 E kosto e mbuluar 9,006 E Kosto e pa mbuluar	Lista e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve
Aktiviteti 1.2.2 Krijimi i nje linku të veçantë në kuadër të web-faqes së ABGJ-së mbi UNSCR 1325 dhe Planin e Veprimit.	**Tregues 1.2.2.a** Disponueshmëria e nën-faqës të veçantë Bazë: nuk ka nën-faqe të veçantë I synuar: nën-faqja është i disponueshëm **Tregues 1.2.2.b** Mundësia teknike që të matet numri i klikimeve në nën-faqen e krijuar Bazë : 0 I synuar: ka mundësi të matet numri i klikimeve	**Bartës** ABGJ **Partnerë**: Donatorët	2013	**4,468 E** Kosto e mbuluar nga qeveria	Establishimi i mundësisë teknike për numërim të klikimeve Numri i klikimeve Numri i artikujve të botuara ne web faqe me temë R 1325
Aktiviteti 1.2.3 Organizimi i tryezave dhe punëtorive për t'i njohur institucionet me obligimet dhe të arriturat që rrjedhin nga PV në zbatim të Rezolutës UNSCR 1325.	**Tregues 1.2.3.a** Numri i ngjarjeve të organizuara Bazë: 0 Target: 5 në vit **Tregues 1.2.3.b** Numri i pjesëmarrësve në ngjarje Bazë : 0 I synuar: 150 në vit	**Bartës** ABGJ Institucionet përgjegjëse për implementimin e PV	2013 2014 2015	**77,044 E** Kosto e mbuluar	Axhenda Lista e pjesmarrësve Raporte në media

Aktiviteti 1.2.4 Themelimi i Grupit Kordinues për monitorim të zbatimit të PV në zbatim të Rezolutës 1325.	**Tregues 1.2.4.a** Vendimi për themelimin e Grupit Koordinues Bazë: nuk ka grup koordinues I synuar: Grupi është themeluar **Tregues 1.2.4.b** Raporti vjetor i grupit Koordinues për implementimin e PV 1325 dorëzohet në qeveri Bazë : 0 I synuar:Një raport në vit	**Bartës** ABGJ **Partnerë**: Donatorët, Të gjitha institutcionet përgjegjëse për implementimin e PV	2013 2014 2015	**12,057 E** Kosto e mbuluar	Vendimi i qeverisë për krijimin e grupit koordinues Raportet e monitorimit të dorëzuara
Aktiviteti 1.2.5 Organizimi i aktiviteteve promovuese për njohjen e Rezolutës 1325.	**Tregues 1.2.5.a** Numri i aktiviteve të realizuara Bazë : nuk ka të dhëna I synuar: 1 aktivitete në vit **Tregues 1.2.5.b** Numri i raportimeve në media dhe i artikujve në media të shkruara ku trajtohen çështje të lidhura me promovimin e Rezolutës 1325. Bazë : nuk ka të dhëna I synuart: 3 raportime në media për çdo aktivitet promovues	**Bartës** ABGJ Media, KPM **Partnerë**: Donatorët Shoqeria Civile	2013 2014 2015	**19,658 E** 10,000E kosto e mbuluar 9,659 Kosto e pa mbuluar	Axhenda e ngjarjeve Të dhëna mbi audiencen Raportimet në media
Aktiviteti 1.2.6. Ofrimi i bursave, sipas kritereve transparente, për studime post-diplomike për avancimin e grave në pozita drejtuese/diplomaci.	**Tregues 1.2.6.** Numri i bursistëve të zgjedhur. Bazë : 0 I synuar: 20 bursa janë dhënë	**Bartës** ABGJ Universiteti MPJ **Partnerë**: Donatorët	2013 2014 2015	**56,000 E** 18,000E kosto e mbuluar 38,000 Kosto e pa mbuluar	Dokumenti i kritereve për bursa Evidenca për bursat Evidenca për rregjistrim në studime post-diplomike

Aktiviteti 1.2.7. Organizimi trajnimeve mbi UNSCR 1325 dhe UNSCR 1820 për personel në pozita drejtuese dhe udhëheqese si dhe atyre në pozicione teknike, duke përfshirë shërbimin e jashtëm të RKS.	**Tregues 1.2.7.a** Numri i pjesëmarrësve në trajnim Bazë : 0 I synuar: 180 pjesëmarrës **Tregues 1.2.7.b** Përqindja e pjesëmarrësve në trajnime me temë UNSCR 1325 dhe UNSCR 1820 deklarojnë që trajnimi ka qenë relevant për punën e tyre Bazë : 0 I synuar: 80% **Tregues 1.2.7.c** Kurrikula standarde të trajnimit dhe materialet janë të disponueshme Bazë: nuk ka kurrikulë standarde I synuar: Materialet janë të disponueshme	**Bartës** ABGJ MPJ IKAP **Partnerë:** Donatorët	2013 2014 2015	**25,368 E** Kosto e mbuluar	Listat e pjesmarrësve në trajnim Vlerësime të trajnimit Kurrikulat standarde të trajnimit

Objektivi i 2. Perspektiva gjinore e integruar dhe pjesëmarrja e e rritur e grave në strukturat e sigurisë
Tregues 2
Përqindja e grave në strukturat e sigurisë
Bazë: 14.85% (PK); 8.13% (FSK)
I synuar: 18% (PK); 12% (FSK)

Rezultatet dhe Aktivitetet	Treguesit baze dhe ato te synuar	Institucioni bartës ose partner për implementim	Viti i realizimit	Kosto dhe burimi i financimit	Mbledhja e të dhënave dhe burimet e të dhënave
Rezultati 2.1 **Është rritur ndërgjegjësimi i grave në atë se si të marrin pjesë në strukturat e sigurisë.**	**Tregues 2.1** Përqindja e grave që aplikojnë për vende pune në strukturat e sigurisë. Bazë : 16% e aplikuesve (PK – sipas konkursit të fundit); duhet kërkuar numri në FSK I synuar: 20% (PK); 15% (FSK)		2013-2015	**28,831 E** 13,845 E kosto e mbuluar 14,986 E	Të dhënat nga konkurset

				kosto e pa mbuluar	
Aktivitetit 2.1.1 Realizimi i një hulumtimi për përfaqësimin e grave në strukturat e sigurisë (identifikimi i shkaqeve të rënies së numrit të grave në këto struktura).	**Tregues 2.1.1** Hulumtimi mbi gratë në strukturat e sigurisë është kompletuar dhe raporti është shpërndarë. Bazë: PK ka bërë hulumtim në vitin 2010, FSK në vitin 2012 I synuar: Një hulumtim i përfunduar në vitin 2013, një në vitin 2015	**Bartës** MFSK MPB PK **Partnerë:** Shoqeria civile Media Donatorët ABGJ	2013 2015	**10,443 E** Kosto e pa mbuluar	Raporti i hulumtimit Dokumentim për lançimin e hulumtimit Lista e shpërndarjes së publikimit Publikimi i hulumtimit në website
Aktivitetit 2.1.2 Organizohen fushata ndërgjegjësimi për pjesëmarrjen e grave në sektorin e sigurisë (p.sh. tryeza të rrumbullakëta, punëtori)	**Tregues 2.1.2.a** Numri aktiviteteve që zhvillohen në kuadër të fushatës Bazë: 7 aktivitete në vitin 2012 (PK) I synuar: 12 **Tregues 2.1.2.b** Numri i pjesëmarrësve në aktivitete Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 400 pjesëmarrës	**Bartës** **MFSK** MPB **PK** **Partnerë:** Shoqëria civile Media Donatorët ABGJ	2013-2014	**13,845 E** Kosto e mbuluar	Axhenda dhe dokumentim i ngjarjeve Lista e pjesmarrësve.
Aktivitetit 2.1.3 Organizimin e emisioneve në media për promovimin e grave në strukturat e sigurisë	**Tregues 2.1.3** Numri i emisioneve në media që promovojnë gratë në strukturat e sigurisë Bazë: nuk ka të dhëna I synuar:4	**Bartës** **MFSK** **MPB** **PK** **Partnerë:** Media Shoqeria civile	2013-2015	**4,543 E** Kosto e pa mbuluar	Emisjone të realizuara ne media Artikujt në media të shkruara

		Donatorët ABGJ			
Rezultati 2.2 **Janë zvogëluar pengesat institucionale për gratë e punësuara në strukturat e sigurisë.**	**Tregues 2.2** Gratë e punësuara në struktura të sigurisë tregojnë që pengesat insituticionale për gra janë zvogëluar. Bazë : pengesat e cekura në hulumtimin e PK të vitit 2010; dhe në hulumtimin e FSK të viti 2012 I synuar: zvogëlimi cilësor dhe/ose kuantitativ i pengesave institucionale të identifikuara në vitin 2010 dhe 2012 gjer më 2015		2013-2015	**246,943 E** 134,844 E kosto e mbuluar 112,099 E kosto e pa mbuluar	Raporte të hulumtimeve insituticionale
Aktiviteti 2.2.1 Mbështetje e iniciativave të grave brenda strukturave të sigurisë për t'u organizuar në shoqata dhe/ose sindikata.	**Tregues 2.2.1** Numri i grave që janë anëtare në shoqatat/sindikatat profesionale Bazë: Nuk ka anëtarësim formal në shoqata profesionale të grave I synuar: Anëtarësimi në shoqata profesionale është formalizuar	**Bartës** **MFSK** **MPB** **PK** **Partnerë:** Shoqeria civile Donatorët	2013 (PK) 2014(FSK) - 2015	**49,099 E** 49,099 E kosto e pa mbulua	Statuti i organiztatave Vendimet për rregjistrimin e tyre në gjykatë Evidenca për anëtarësim
Aktiviteti 2.2.2 Themelimi i dy kopshteve pilot për fwmijët e grave police dhe ushtare, në kuadër apo pranë vendit të tyre të punës	**Tregues 2.2.2** Numri i vendeve në kopshte për fëmijë të stafit Bazë: 0 I synuar: 40	**Bartës** Komuna e Prishtinës, në koordinim me MFSK MPB PK (bëjnë kërkesën)	Gjer më 2015	**197,844 E** 134,844 E kosto e mbuluar nga qeveria; 63,000 kosto e pa mbuluar	Ndërtesat e rikonstrukturuara Buxheti vjetor i alokuar për funksionimin e kopshteve

		Partnerë: Donatorët Bisnesi MASHT			
Rezultati 2.3 **Kapacitete të ngritura në strukturat e sigurisë për promovimin e grave si udhëheqëse dhe menaxhere si dhe ruajtja e numrit të grave në këto struktura.**	**Tregues 2.3.a** Vetë-vlerësim i menaxhmentit të strukturave të sigurisë sa i përket kapaciteteve të lidhura me çështje gjinore Bazë : nuk ka të dhëna Target: do të caktohet në bazë të baseline **Tregues 2.3.b** Numri i grave në pozita udhëheqëse dhe në pozita të menaxhmentit të mesëm Bazë : rreth 10% gra në pozita vendimmarrëse I synuar: 15% gra në pozita vendimmarrëse		2013-2015	**98,625 E** 63,142 E kosto e mbuluar 35,482 E kosto e pa mbuluar	Anketë institucionale
Aktiviteti 2.3.1 Ngritja dhe funksionalizimi i zyrave për këshillimin e karrierës në strukturat e sigurisë, me fokus të veçantë në avancim në karierë për gratë	**Tregues 2.3.1.a** Numri i grave që marrin këshilla në karierë Bazë: 0 I synuar: 25% e numrit total të grave që punojnë në polici/forcat e sigursë **Tregues 2.3.1.b** Numri i grave që raportojnë këshillim cilësor Bazë: 0 I synuar: 75% e grave të këshilluara vlerësojnë që shërbimi i ofruar është i cilësisë së lartë	**Bartës** MFSK MPB PK **Partnerë:** Shoqëria civile Donatorët	2013-2015	**45,098 E** Kosto e mbuluar	Dokumente për themelimin dhe funksionalizimin e zyreve të këshillimit të karrierës Lista e grave që marrin këshilla Vlerësimi i shërbimeve
Aktiviteti 2.3.2 Trajnimi i stafit për njohjen e procedurave të brendshme normative në lidhje me resurset humane dhe veprimet afirmative në strukturat e sigurisë	**Tregues 2.3.2.a** Numri i pjesëmarrësve në trajnime Bazë: 0 I synuar: 24 në vit	**Bartës** MFSK MPB PK	2013 2014 2015	**13,538 E** Kosto e mbuluar	Lista e pjesëmarrësve Kurrikula e trajnimit Raportet e vlerësimit Testi që mat njohjet e reja.

	Tregues 2.3.2.b Përqindja e pjesëmarrësve në trajnim që kanë kapacitete të rritura Bazë: 0 I synuar 80%	**Partnerë:** Akademia Policore, Komanda e doktrinës dhe stërvitjes Donatorët ABGJ			
Aktiviteti 2.3.3 Përfshirja e Rezolutës 1325 dhe rezolutave komplementare në kurrikulën e trajnimit.	**Tregues 2.3.3** Rezoluta 1325 dhe rezolutat komplementare të përfshira në kurrikulën e trajnimit të PK dhe FSK Bazë: E reflektuar në kurrikulën e disa trajnimeve për PK I synuar: Trajnim i veçantë për Rezolutën 1325 dhe rezolutat komplementare i përfshirë në kurrikulat e PK dhe FSK	**Bartës** Akademia e PK Komanda e doktrines dhe stervitjes **Partnerë:** Donatorët	2013	**2,968 E** Kosto e pa mbuluar	Kurrikula
Aktiviteti 2.3.4 Zhvillimi i kapaciteteve të grave në strukturat e sigurisë për të marrë pjeseë në misionet ndërtimit dhe ruajtjes së paqes. (trajnime)	**Tregues 2.3.4.a** Numri i grave të trajnuara për të marrë pjesë në misionet e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes Bazë: 0 I synuar: 40 **Tregues 2.3.4.b** Përqindja e pjesëmarrësve që raportojnë kapacitete të ngritura Bazë: 0 I synuar: 80%	**Bartës** MFSK MPB PK Akademia Komanda e doktrines dhe stervitjes MPJ	2015	**32,514 E** Kosto e pa mbuluar	Kurrikula e trajnimit Lista e pjesmarrësve Raportet e vleresimit

		Partnerë: Donatorët			
Aktiviteti 2.3.5 Krijimi i një data baze për gratë që janë të kualifikuara të marrin pjesë në misionet e ndërtimit dhe ruajtjes së paqes	**Tregues 2.3.5** Data baza e krijuar me të dhëna të dizagreguar (për gjininë, grupmoshën, përgatitjen profesionale...) Bazë: data baza nuk ekziston I synuar: data baza eksizton edhe në PK edhe në FSK	**Bartës** MFSK MPB PK FSK	2015	**906 E** Kosto e mbuluar nga qeveria	Data baza me të dhëna të dizagreguar
Aktiviteti 2.3.6 Sigurimi i bursave, bazuar në kritere transparete, për studime post-diplomike për gratë në strukturat e sigurisë.	**Tregues 2.3.6** Numri i grave në strukturat e sigurisë që përdorin bursat Bazë: 0 I synuar: 6 gra	**Bartës** MFSK MPB MF Akademia Komanda e doktrines dhe stervitjes	2014 2015	**3,600 E** Kosto e mbuluar nga qeveria	Procedurat dhe krieteret Buxheti i alokuar për bursa Evidenca për rregjistrim në studime post-diplomike

Objektivi 3. Viktimat e dhunës seksuale, torturës dhe formave të tjera të dhunës së lidhur me konflikt/luftë kanë qasje në mekanizma funksional për mbrojtjen, qasjen në drejtësi, rehabilitimin dhe re-integrimin e tyre

Tregues 3

Përqindja e viktimave që janë duke përfituar nga shërbimet dhe janë të kënqura me këto shërbime

Baze: nuk ka të dhëna për cilësi të shërbimeve

I synuar: 80% të përfituesve raportojnë që janë të kënaqura me shërbime

Rezultatet dhe Aktivitetet	Treguesit baze dhe ato te synuar	Institucioni bartës ose partner për zbatim	Viti i realizimit	Kosto dhe burimi i financimit	Mbledhja e të dhënave dhe burimet e të dhënave
Rezultati 3.1 **Korniza ligjore për trajtim, rehabilitim dhe re-integrim të viktimave civile të dhunës seksuale, torturës dhe fromave tjera të dhunës, gjatë konfliktit/luftës është dorëzuar për aprovim në Kuvendin e Kosovës.**	**Tregues 3.1.** Korniza ligjore për trajtim, rehabilitim dhe re-integrim të viktimave civile të dhunës seksuale, torturës dhe fromave tjera të dhunës, gjatë konfliktit/luftës është dorëzuar për aprovim në Kuvendin e Kosovës. Bazë: Korniza ligjore nuk është përcaktuar I synuar:: Korniza ligjore është dorëzuar për aprovim	**Bartës ABGJ**, MF MPMS MD MSH MASHT **Partnerë**: Donatorët	2013	**15,000 E** 10,000 Kosto e mbuluar 5,000 E Kosto e pa mbuluar	Draftet e dokumenteve ligjore
Aktiviteti 3.1.1 Formim i grupit punues për kompletimin e kornizës ligjore për trajtim, rehabilitim dhe re-integrim të viktimave civile të dhunës seksuale gjatë konfliktit/luftës.	**Tregues 3.1.1** Është formuar grupi punues. Bazë: Grupi punues nuk është i formuar. I synuar: Grupi punues i themeluar.	**Bartës** ABGJ / Zyra e Kryemini strit, MF MPMS MD MSH MASHT **Partnerë**: Donatorët	2013	**15,000 E** 10,000 Kosto e mbuluar 5,000 E Kosto e pambuluar	Vendimi për formimin e grupit të punës Detyrat dhe pergjegjsite për grupin Axhenda e mbledhjeve Minutat nga mbledhja e grupit te punës
Rezultati 3.2 **Rastet e dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë janë evidentuar dhe dokumentuar.**	**Tregues 3.2** Rastet e viktimave janë identifikuar dhe dokumentuar nga Insituti për Krime të Luftës Bazë: Nuk ka raste të dokumentuara I synuar: Rastet e dokumentuara	Instituti për Krime të Luftës	2013-2015	**245,652 E** 151,116 E Kosto e mbuluar 94,536 E Kosto e pa mbuluar	Databaza

Aktiviteti 3.2.1 Realizimi dhe shpwrndarja e një hulumtimi gjithëpërfshirës për statusin, të drejtat dhe nevojat e viktimave të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.	**Tregues 3.2.1** Hulumtimi është përfunduar dhe shpërndarë Bazë: Nuk ka hulumtim I synuar: Hulumtimi është shpërndarë	**Bartës** OHCHR **Partnerë:** Institutiti për Hulumtimin e Krimeve të Luftës në Kosovë, Shoqëria civile	2013	**27,000 E** Kosto e mbuluar	Raporti i hulumtimit Lista e shpërndarjes të hulumtimit Publikimi i hulumtimit në website
Aktiviteti 3.2.2 Ngritja e kapaciteteve të Institutit për Hulumtimin e Krimeve të Luftës në Kosovë dhe institucioneve tjera relevante dhe shoqërisë civile që trajtojnë viktimat e krimeve seksuale të konliktit/luftës nëpërmjet: -trajnimeve -programeve të shkëmbimit me vende tjera të rajonit -konferenca rajonale, etj.	**Tregues 3.2.2.a** Numri i aktiviteteve të realizuara për ngritjen e kapaciteteve të IHKL dhe institucione tjera relevante Bazë: 0 I synuar: 5 (nga 2 në vitin 2013 dhe 2014; 1 në vitin 2015) **Tregues 3.2.2.b** Përqindja e pjesëmarrësve në trajnim që kanë raportuar që trajnimi ka qenë relevant Bazë: nuk ka të dhëna Target: 80%	**Bartës:** IHKL, Ministria e Drejtësisë **Partnerë**: Donatorët	2013-2015	**165,652 E** 121,116 E Kosto e mbuluar 44,536 E kosto e pa mbuluar	Kurrikula dhe evidenca e trajnimit Lista e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve
Aktiviteti 3.2.3 Krijimi i një baze të dhënave në nivel qendror për krime të luftës dhe krime kundër njerëzimit që kanë elemente të dhunës seksuale, torturës dhe për viktimat e këtyre krimeve, me të dhëna të ndara në baza gjinore në kuadër te Institutit për Hulumtimin e Krimeve të Luftës në Kosovë.	**Tregues 3.2.3** Data baza e krijuar me standarde adekuate të sigurisë Bazë: Data baza nuk ekziston I synuar: Data baza me të dhëna të disagreguara e siguruar dhe e disponueshme për publikun	**Bartës:** IHLK / Ministria e Drejtësisë **Partnerë**: Shoqëria civile, Sistemi i drejtësisë, Donatorët	2014 2015 (futja e te dhenave)	**53,000 E** 3,000 Kosto e mbuluar nga qeveria 50,000 E Kosto e pa mbuluar	Baza e të dhënave Të dhënat e disagreguara të disponueshme

Rezultati 3.3 **Është avancuar qasja në drejtësi e viktimave të krimeve seksuale të lidhura me konflikt/luftë, si dhe rehabilitimi i tyre psikosocial dhe mjekësor.**	**Tregues 3.3.a.** Numri i rasteve të hetuara nga prokuroria Bazë: 1 I synuar: 3 **Tregues 3.3.b.** Numri i ofruesve të shërbimeve të licencuar për punë me viktima të luftës Bazë: 0 I synuar: 75 anëtarë të stafit nga këta ofrues të shërbimeve të trajnuar	Prokurori a, Shoqëria civile	2013-2015	**325,878 E** 325,878 E kosto e pa mbuluar	Lista e pjesëmarrësve Licencat e lëshuara
Aktiviteti 3.3.1 Ngritja e kapaciteteve e hetuesve policor, prokurorëve, gjykatësve, për trajtimin e rasteve të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.	**Tregues 3.3.1.a** Numri i hetuesëve dhe prokurorëve dhe gjyqtarëve, që kanë marrë pjesë në trajnime për trajtimin e rasteve të dhunës dhe niveli i knaqshmëria së pjesmarrësve me trajnime Bazë: 10 prokurorë të trajnuar I synuar: 40 **Tregues 3.3.1.b.** Përqindja e pjesëmarrësve në trajnim që kanë raportuar që trajnimi ka qenë relevant Baseline: nuk ka të dhëna Target: 80%	**Bartës:** Instituti Gjyqësor i KS, Akademia e PK **Partnerë:** Këshili Gjyqësor i KS, Këshilli Prokurial i KS, Policia e KS	2014	**16,100 E** Kosto e pa mbuluar	Modulet e trajnimit Lista e pjesëmarrësve Vlerësimi i trajnimeve
Aktiviteti 3.3.2 Ngritja e kapaciteteve të ofruesve të shërbimeve psiko-sociale në përkrahje viktimave të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.	**Tregues 3.3.2.a** Numri i ofruesve të shërbimeve të licencuar për punë me viktima të luftës Bazë: 0 I synuar: 75 persona nga ofruesit e shërbimeve (potencialisht) të licencuar **Tregues 3.3.2.b** Përqindja e pjesëmarrësve nga ofruesit e shërbimeve (potencialisht) të licencuar që kanë raportuar që trajnimi ka qenë relevant Bazë: nuk ka të dhëna	**Bartës:** MAPL, IKAP, MPMS **Partnerë:** Shoqëria civile Donatorët	2014-2015	**31,667 E** Kosto e pa mbuluar	Modulet e trajnimit Lista e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve Standardet për ofruesit e shërbimeve Procedurat e licencimit Licencat e dhëna

	I synuar: 80%				
Aktiviteti 3.3.3 Ofrimi i ndihmës psikosociale, mjekësore dhe juridike (falas) për viktimat e dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.	**Tregues 3.3.3.a** Numri i viktimave që kanë përfituar nga këto shërbime Bazë: nuk ka të dhëna bazë I synuar: 450 persona **Tregues 3.3.3.b** Përqindja e pranuesve të shërbimeve të cilët janë të kënaqur me shërbime Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 80%	**Bartës:** Gjykatat, Komision i Ndihmës Juridike, Komunat, Shoqëria civile, Ofruesit e shërbimev e sociale **Partnerë:** Donatorët	2013 2015	**278,000 E** Kosto e pambuluar	Evidenca të viktimave që kanë marrë shërbime Raporte vlerësimi rreth programeve Niveli i kënaqshmërisë së përdoruesve me shërbimet
Rezultati 3.4 **Janë krijuar programet për fuqizimin ekonomik të viktimave të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.**	**Tregues 3.4.a** Numri i programeve të fuqizimit ekonomik për viktima Bazë: 1 program që përfshinë edhe viktimat I synuar: 2 program që përfshijnë edhe viktimat **Tregues 3.4.b** Numri i grave pjesëmarrëse në prgoram Bazë: 0 I synuar: 210		2013- 2015	**387,672 E** 220,363 E kosto e mbuluar 167,309 E kosto e pa mbuluar	Konceptet e programeve Listat e pjesëmarrësve
Aktiviteti 3.4.1 Sensibilizimi i punëdhënësve (të mundshëm) për nevojat e fuqizimit ekonomik të viktimave të dhunës seksuale gjatë luftës/konfliktit	**Tregues 3.4.1** Numri i takimeve me punëdhënës (të mundshëm) Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 21 takime **Tregues 3.4.1.b**	**Bartës:** **MTI**, ABGJ MZHE **Partnerë:** Donatorët	2013 2014 2015	**21,309 E** 4,000 E Kosto e mbuluar nga qeveria	Lista e pjesëmarrësve Minutat e takimeve Raportet e vlerësimit

	Përqindja e pjesëmarrësve që deklarojnë se u është rritur ndërgjegja Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 80%	Shoqëria civile		17,309 Kosto a pa mbuluar	
Aktiviteti 3.4.2 Përkrahja e viktimave të dhunës seksuale gjatë luftës/konfliktit përmes trajnimeve për fillim të biznesit.	**Tregues 3.4.2.a** Numri i grave që kanë marrë pjesë në tranime Bazë: 0 I synuar: 210 **Tregues 3.4.2.b** Përqindja e grave që raportojnë që trajnimi ka qenë relevant për fillimin e biznesit të tyre. Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 80%	**Bartës: MTI**, Qendrat e aftësimit profesional në nivel lokal, Komunat **Partnerë:** Donatorët Shoqëria civile	2013 2014 1015	**216,363 E** Kosto e mbuluar nga qeveria	Lista e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve Kurrikula e trajnimit
Aktiviteti 3.4.3 Nxitja e zhvillimit të bizneseve të vogla të menaxhuara nga gratë viktima të dhunës seksuale gjatë luftës/konfliktit dhe krijimi i programeve të mikro-financimit dhe micro-krediteve.	**Tregues 3.4.3** Numri i granteve akorduar grave viktima që duan të fillojnë një biznes Bazë: 0 I synuar: 20 mikrogrante	MBZHR, MTI, MZHE, Oda Ekonomike e Kosovës **Partnerë:** Donatorët Shoqëria civile Bizneset	2013 2014 2015	**150,000 E** Kosto a pa mbuluar	Procedurat për perfitimin e grantit Evidenca mbi grantet e akorduara
Rezultati 3.5 **Është rritur ndërgjegjësimi për Rezolutën 1325 dhe rreth viktimave të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë.**	**Tregues 3.5.** Përqindja e pjesëmarrësve në trajnim që deklarojnë se u është rritur ndërgjegja Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 80% të pjesëmarrësve deklarojnë se u është rritur ndërgjegja		Gjer më 2015	**73,249 E** 73,249 E kosto e mbuluar	Listat e pjesëmarrësve Vlerësimet e trajnimeve
Aktiviteti 3.5.1 Organizimi i fushatave për ngritjen e ndërgjegjësimit të popullatës rreth	**Tregues 3.5.1** Numri i fushatave të realizuara Bazë: Nuk ka të dhëna	**Bartës:** ABGJ, MASHT,	2013 2014 2015	**26,342 E** Kosto e	Artikuj në media Posterat Fletëpalosjet

viktimave të dhunës seksuale të lidhur me konflikt/luftë	I synuar: 3 fushata	MKRS, MSH, MPL, MIE, **Partnere** Shoqëria civile, Donatorët		mbuluar nga qeveria	Evidenca të punëtorive
Aktiviteti 3.5.2 Trajnime të stafit mediatik në lidhje me raportim të ndjeshëm për viktimat e krimeve seksuale të lidhur me konflikt/lufte	**Tregues 3.5.2.a** Numri i trajnimeve për gazetarët dhe punonjësit e mediave në lidhje me trajtimin e çështjeve të viktimave të dhunës seksuale Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 20 gazetarë **Tregues 3.5.2.b** Përqindja e pjesëmarrësve që deklarojnë që trajnimi ishte relevant Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 80%	**Bartës:** Shoqëria civile, Donatorët **ABGJ** (koordinim)	2013 2014	**4,101 E** Kosto e pa-mbuluar	Lista e pjesëmarrësve Kurrikula e trajnimit Raporte të vleresimit mbi kënaqshmërinë e pjesëmarrësve në këto trajnime
Aktiviteti 3.5.3 Aktivitete edukativo arsimore (ligjërata, ekspozita, shfaqje teatrale, ese etj.) për promovim të Rezolutës 1325 në shkolla për edukimin e të rinjve në lidhje me krimet seksuale të lidhura me luftë/konflikt dhe ballafaqimin me të kaluarën.	**Tregues 3.5.3.a** Numri i aktiviteve edukativo arsimore për promovim të Rezolutës 1325 dhe 1820 Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 10 aktivitete në vit **Tregues 3.5.3.b** Numri i njerëzve të rinj të cilët kanë marrë pjesë në aktivitete edukativo arsimore Bazë: nuk ka të dhëna I synuar: 750	**Bartës:** MASHT, MKRS **Partnerë**: Drejtorate t Komunale për Arsim, Shoqëri Civile ABGJ	2013 2014 2015	**42,806 E** Kosto e mbuluar nga qeveria	Evidenca të aktiviteteve kulturore Foto, filma, CD Lista të pjesëmarrësve ose vlerësime të përafërta të numrit të pjesëmarrësve

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT/ OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/
AGENCY OF GENDER EQUALITY

Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325, "Žene, mir i bezbednost" 2013-2015.

Mart 2014

Autorno pravo je eksluzivno pravo Agencije za Polnu Ravonopravnost/Kancelarja Premirja.
Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325,“Žene, mir i bezbednost” 2013-2015.
Za svaku tumacenje ovog dokumenta verzija na albanskom jetiku je dominantna.

Lista skraćenica

ARR	Agencija za rodnu ravnopravnost
EULEX	Evropska misija za vladavinu prava
HDR	Izveštaj o ljudskom razvoju za Kosovo
IO	Institucija ombudsmana
JLJP	Jedinice za ljudska prava
Kabinet P	Kabinet premijera
KBS	Kosovske bezbednosne snage
KGBR	Koordinacijska grupa za bezbednost i rodna pitanja
KIP	Kosovski institut za pravosuđe
KP	Kosovska policija
MER	Ministarstvo ekonomskog razvoja
MGŽK	Mreža Grupe žena Kosova
MJU	Ministarstvo javne uprave
MLU	Ministarstvo lokalne uprave
MONT	Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije
MP	Ministarstvo pravde
MPF	Ministarstvo privrede i finansija
MPŠSR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i seoskog razvoja
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MSP	Ministarstvo spoljnih poslova
MTI	Ministarstvo trgovine i industrije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NAP (AP)	Nacionalni akcioni plan (Akcioni plan)
NATO	Organizacija severoatlantskog pakta
NVO	Nevladine organizacije
OAJS	Odeljenje administracije javne službe
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
OHCHR	Visoki komesar Ujedinjenih nacija za ljudska prava
QKSGJ	Kosovski centar za rodne studije
RAE	Romi, Aškalije i Egipćani
RG	Radna grupa
RWL	Regionalni lobi žena za mir i bezbednost
SB	Savet bezbednosti
TLJ	Trgovina ljudima
UNDP	Program Ujedinjenih nacija za razvoj
UNWOMEN	Subjekat Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena
ZRR	Zakon o rodnoj ravnopravnosti
ZSK	Zavod za statistiku Kosova

Sadržaj

PREDGOVOR..... 38

Načela izrade AP-a. 39

Načelo transparentnosti i sveobuhvatnosti 39

Načelo domaćeg vlasništva..... 39

Načelo kontinuiteta 39

Dinamičan i realan dokumenat 39

Pristup ljudskim pravima 40

Međusektorski pristup 40

ISTORIJAT 41

Kosovo 41

Žene, mir i bezbednost 41

Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 o ženama, miru i bezbednosti i Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW. 41

II. ANALIZA SITUACIJE 45

II.1 Kosovo i perspektiva ljudskog razvoja 45

II.1.1 Demografske karakteristike i Indeks ljudskog razvoja na Kosovu 45

II.1.2 Žene kao faktor promene 45

II.1.3 Politička zastupljenost i učešće žena u odlučivanju 45

II.1.4 Zastupljenost žena u izvršnoj vlasti 46

II.1.5 Političke stranke 47

II.1.6 Javna administracija 48

II.1.7 Učešće žena u diplomatiji 48

II.2.1 Učešće žena u pravosudnom sistemu 49

II.2.2 Rodna perspektiva u sektoru bezbednosti 50

II.2.3 Nasilje na rodnoj osnovi 51

II.2.4 Žene žrtve seksualnog nasilja tokom rata 52

III.1 Postojeći pravni okvir i politike 55

III.1.1 Domaći pravni akti koji uređuju različite aspekte Rezolucije 1325 55

III.1.2 Politike, strategije i akcioni planovi Vlade Republike Kosovo 57

III.1.2 Međunarodni pravni akti 59

III.2 Institucionalni mehanizmi 61

III.2.1 Domaće institucije 61

III.2.2 Međunarodne organizacije 63

III.2.3 Građansko društvo se zalaže za Rezoluciju 1325 64

IZVEŠTAJ KOSOVSKE POLICIJE O POLOŽAJU ŽENA U KOSOVSKOJ POLICIJI, 2010.....

Predgovor

Dana 20. februara 2012. godine, Vlada Republike Kosovo[70] donela je odluku da izradi Akcioni plan za primenu Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija "Žene, mir i bezbednost". Odlukom je Agencija za rodnu ravnopravnost pri Kabinetu premijera obavezana da sprovede koordinaciju i da upravlja radnom grupom za izradu Akcionog plana, sastavljenom od predstavnika institucija, građanskog društva i međunarodnih partnera. Agencija za rodnu ravnopravnost ima mandat da primenjuje i prati primenu Zakona o rodnoj ravnopravnosti i da istovremeno izrađuje javne politike koje promovišu ravnopravne vrednosti i mogućnosti bez obzira na rod. U ovom procesu izrade akcionog plama, Subjekat Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena (UN Women), i Kancelarija visokog komesara za ljudska prava (OHCHR) dali su svoju pomoć za realizaciju jednog korektnog procesa i doprineli su svojom ekspertizom kao članovi radne grupe.

Akcioni plan osiguraće:

- promociju i primenu Rezolucije 1325 UN na Kosovu;
- merama i radnjama predviđenim AP-om, Kosovo će doprineti primeni Rezolucije 1325 na lokalnom, regionalnom i globalnom nivou
- mogućnost da se koordinišu zajedničke aktivnosti države, građanskog društva i interesnih grupada primene Rezoluciju 1325 i druge programe koji promovišu rodna pitanja na Kosovu .
- stvaranje nove premise za osnaživanje i promovisanje ljudskih prava žena
- integrisanje rodnih pitanja u sektor bezbednosti
- da se stvore mogućnosti za promovisanje "tranzicione pravde" na Kosovu.
- da plan prokrči put za razmenu iskustava koje koriste različite zemlje u primeni Rezolucije, o do prinosu žena pitanjima mira i bezbednosti.
- da se pažnja društva i angažovanja institucija preusmeri na ublažavanje i eliminisanje posledica oružanog konflikta na Kosovu
- da Plan omogući zajedničkim aktivnostima, kao što su javne debate, kampanje podizanja svesti,okrugli stolovi i drugi vidovi javnog informisanja, da se promoviše Rezolucija 1325 na Kosovu.

Ovo je predviđeni srednjeročni strateški plan, tokom koga će se realizovati ciljevi i aktivnosti predviđene ovim planom u intervalu od tri godine.

[70] Odluku je donela zamenica premijera Kosova, gđa Mimoza Kusari-Lila. Odluka br. 560 od dana 20. 02. 2012. (vidi Aneks 1.)

Načela izrade AP-a.

Dole navedena načela nalaze se u samom središtu izrade Plana, i pratiće njegovu primenu.

Načelo transparentnosti i sveobuhvatnosti

Cilj izrade dokumenta sa politikama koje su naširoko prihvaćene od strane `svih uključenih aktera, zahteva da se sprovede otvoren, transparentan i sveobuhvatan proces. Primena ovog načela, sankcionisana je odlukom Vlade Republike Kosovo da se obrazuje struktura sačinjena od 28 članova (Radna grupa) sa visokim nivoom zastupljenosti[71]. Multisektorski pristup i sveobuhvatnost obezbeđeni su učešćem centralnih institucija Republike Kosovo sa zvaničnicima visokog nivoa, učešćem pravosuđa i predstavnika građanskog društva koji su tokom procesa izrade plana ostvarivali saradnju i podržani od strane međunarodnih organizacija UN Women i OHCHR. Osim toga, sam proces izrade Plana obezbedio je transparentnost uključivanjem medija i različitih interesnih grupa. Učesnici u procesu nisu pružili samo svoju ekspertizu stečenu radom u različitim sektorima, već su istakli i glas posebnih interesnih grupa.

Načelo domaćeg vlasništva

Dokumenat AP-a o primeni Rezolucije 1325, izrađen je od strane domaćih organa; isti je materijalizovan koncipiranjem ciljeva i aktivnosti predviđenih ovim planom, kao i materijalnim, finansijskim i ljudskim resursima[72] koji će se upotrebiti za realizaciju ovih ciljeva. Konkretno, tokom predviđanja troška za sprovođenje mera i aktivnosti uzeti su u obzir domaći budžeti odnosno budžet za 2013. godinu, srednjeročni budžet Kosova i Plan pomoći donatora. Odgovornosti za primenu AP R 1325 leže na institucijama Vlade Kosova[73]. Ovo je sankcionisano i u relevantnoj Odluci, gde je ARR imenovan za instituciju koja je odgovorna da vrši koordinaciju rada u primeni ovog Plana. Plan će poslužiti kao mehanizam da se sakupe finansijska sredstva i da se poveća angažovanje donatora i međunarodnih partnera u cilju promovisanja pitanja žena, mira i bezbednosti na Kosovu.

Načelo kontinuiteta

AP za primenu Rezolucije 1325, biće zasnovan na identifikovanju i analizi angažovanja i postojećih akcija preduzetih od strane Vlade Kosova, građanskog društva i interesnih strana a koje su povezane sa Rezolucijom 1325. Analiza će poslužiti da se preusmeri pažnja na sva pitanja od ključne važnosti koja su povezana sa ženama, mirom i bezbednošću.

Dinamičan i realan dokumenat

AP R 1325, će biti živ i dinamičan dokumenat, koji se može prilagoditi u skladu sa promenama u ekonomskom i socijalnom kontekstu zemlje. Promene će proizaći iz naučenih lekcija i izazova u procesu primene, predviđenih u izveštaju o praćenju i proceni. Preporuke koje će biti pružene u

---

71 Radna grupa sastavljena je od predstavnika vladinih institucija koje se bave pitanjem mira i bezbednosti, predstavnika građanskog društva koje doprinose ovoj oblasti, kao i od predstavnika međunarodnih partnera koji će doprineti i podržati ovaj proces.

72 Tokom predviđanja troška primene mera i aktivnosti uzeti su u obzir relevantni budžeti odnosno onaj za 2013. godinu, srednjeročni budžet Kosova i Plan strane pomoći (primedba pisca izveštaja)

73 ARR je imenovana za instituciju koja je odgovorna za praćenje primene AP, Odlukom zamenice premijera Kosova, gđe Mimoza Kusari-Lila, br. 560 od dana 20. 02. 2012. (vidi Aneks 1.)

ovim izveštajima poslužiće da se pokrenu potrebne izmene u dokumentu. AP će biti budžetiran na osnovu godišnjeg i srednjeročnog budžeta Kosova i pomoćnog plana donatora na i van Kosova. AP će uzeti u obzir prioritete koji se zacrtaju tokom diskusije u radnoj grupi. Budžet za ovaj plan izrađen je imajući u vidu Srednjeročni plan finansija, godišnji budžet Kosova i budžete angažovane od strane donatora na različitim programima.

Pristup ljudskim pravima

AP R 1325, će imati pristup zasnovan na ljudskim pravima i posebno će promovisati zaštitu ljudskih prava žena, žene u odlučivanju i podršku koju će Vlada dati građanima Kosova, posebno ženama i muškarcima koji su žrtve rata.

Međusektorski pristup

Cilj ovog dokumenta biće da koordinira radnje i aktivnosti u javnom i ne-javnom sektoru, kao što su Policija, Tužilaštvo i sudovi, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo spoljnih poslova, Ministarstvo unutrašnjih poslova, mediji, građansko društvo itd. i koordiniraće radnje sa drugim strateškim dokumentima i interesnim stranama aktivnim u ovom domenu.

Istorijat

Kosovo

Do 1999. godine, na Kosovu je postojala komunistička država a kasnije policijska, kao jedina institucija koja je komandovala političkim, ekonomskim i socijalnim životom u zemlji, izbegavajući funkcije demokratskih institucija odlučivanja i zaštite ljudskih prava. Na ovaj način, država je bila glavni i dominantan arbitar u utvrđivanju normi i vrednosti uključujući i vrednosti mira i bezbednosti. Štaviše, žene, kako tokom tako i nakon rata i tokom tranzicije, su se nalazile u društvenom i ekonomskom okruženju u kome su se promenili uslovi u domenu ravnopravnosti i bezbednosti. Sa jedne strane, možemo reći da su se povećale mogućnosti za unapređenje žena, ali sa druge strane su se povećali nesigurnost i opasnosti kojima su bile izložene.
Kosovo je proglasilo svoju nezavisnost 17. februara 2008. Deklaracija o nezavisnosti došla je nakon što je Kosovo obezbedilo podršku Evropske unije i SAD-a da se Kosovo proglasi samostalnom i nezavisnom državom. Iako je nezavisnost osporena od strane Srbije, Međunarodni sud pravde u Hagu, odlučio je da je proglašenje bilo u skladu sa međunarodnim pravom. Razgovori između Kosova i Srbije počeli su 8. marta 2011, u kojima je EU imala ulogu posrednika. Od proglašenja nezavisnosti i stvaranja Vlade, Kosovo je načinilo uspešne napore u oblasti izgradnje i stabilizacije, konsolidovanja državnih demokratskih institucija. Uložilo je uspešne napore u oblasti izgradnje i konsolidovanja Kosovskih bezbednosnih snaga i Kosovske policije, kao dva najbolje organizovana sektora na Kosovu. Bez obzira na isto, zemlja se suočava sa izazovima ekonomskog i socijalnog razvoja, i usmereno je ka integraciji u evropsku porodicu. Ima program politika koje ukazuju na angažovanje Vlade za promovisanje ljudskih prava, koje se snažno podstiče i od strane građanskog društva uz podršku međunarodnih organizacija prisutnih na Kosovu.

Žene, mir i bezbednost

Rezolucija Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325 o ženama, miru i bezbednosti i Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW.

Grupe žena, odigrale su odlučujuću ulogu kako bi ubedile Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija da usvoji Re zoluciju 1325 o ženama, miru i bezbednosti.

Rezolucija 1325 je prva rezolucija Saveta bezbednosti koja povezuje iskustva žena sa konfliktima i očuvanjem mira i međunarodne bezbednosti. Ova rezolucija potencira liderstvo žena i njihovu ulogu u rešavanju konflikata tokom mirovnih razgovora i oporavka, zahteva jačanje reakcije uz rodnu osetljivost u mirovnim misijama kao i obuku o rodnoj ravnopravnosti svih onih koji su uključeni u mirovne i bezbednosne misije[74].

[74] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

Rezolucijom 1325 “Žene, mir i bezbednost”, Savet bezbednosti skreće pažnju Ujedinjenih nacija, na integrisanje rodne perspektive u aktivnosti na sprečavanju i rešavanju konflikata, na izgradnji i očuvanju mira i na zaštiti žena i devojčica od nasilja izvršenog na rodnoj osnovi. Rezolucija takođe zahteva angažovanje država da okončaju nekažnjivost odgovornih za genocid, zločine protiv čovečnosti i ratne zločine, uključujući i one koji su povezani sa seksualnim nasiljem i drugim vidovima nasilja nad ženama i devojčicama.

Rezolucija 1325 opoziva i zasniva se na nizu rezolucija, dokumenata i angažovanja UN-a na pitanju rodne ravnopravnosti i poštovanja prava žena. 2008. godine Savet bezbednosti usvojio je Rezoluciju 1820, koja se bavi pitanjem seksualnog nasilja u konfliktnim i postkonfliktnim situacijama. Rezolucija 1820 prva je rezolucija Saveta bezbednosti koja priznaje seksualno nasilje u vezi sa konfliktom, kao ratnu taktiku i problematično pitanje za međunarodni mir i bezbednost.

Generalni sekretar UN-a je 2004. godine u izveštaju o primeni Rezolucije, pozvao zemlje da izrade nacionalne akcione planove za primenu Rezolucije 1325. Od tada, UN je izradio program o ženama, miru i bezbednosti, koji je propraćen izradom nekoliko rezolucija donetih za redom, kao što su: 1820, 1888, 1889 i 1960[75]. 2009. godine, Savet bezbednosti konstatovao je da je napredak u primeni Rezolucija 1325 i 1820 tekao sporo i usvojio je druge dve rezolucije: 1888 i 1889. Rezolucija 1888, jača načine/sredstva za primenu rezolucije 1820 imenovanjem rukovodstva visokog nivoa, izgradnjom ekspertize za pravnu odgovornost, jačanjem usluga i izgradnjom mehanizama za izveštavanje.

Rezolucija 1889 bavi se uključenošću žena u početnim fazama oporavka i izgradnje mira kao i nedostatkom adekvatnog planiranja i finansiranja njihovih potreba. Zahteva izradu nove strategije zastupanja žena u procesima odlučivanja o rešavanju konflikata i zahteva stvaranje sredstava za poboljšavanje primene: pokazatelja i predloga za mehanizme praćenja. Sa druge strane, rezolucija 1960 (2010), obezbeđuje sistem odgovornosti kako bi se dao odgovor na pitanje seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom, uključujući načine objavljivanja imena zločinaca i osnivanje mehanizama za praćenje, analizu i izveštavanje[76].

U sklopu ovoga, Vlada Republike Kosovo i nekolicina organizacija građanskog društva na Kosovu angažovale su se na primeni Rezolucije 1325 iznoseći volju da izrade Akcioni plan (AP)[77]. Međutim, pre nego što je AP bio predmet diskusija i čak pre nego što je započela njegova izrada, potrebno je da skrenemo pažnju na ono što je urađeno na Kosovu do sada u vezi sa integrisanjem rodne perspektive u odlučivanje, ulogom žena u rešavanju konflikta i očuvanju mira i kažnjavanjem onim koji su počinili zločine tokom rata.

[75] Rezolucija Saveta bezbednosti UN-a 1325 (2000), UNSCR 1820 (2008), UNSCR 1888 (2009), UNSCR 1889 (2009) i UNSCR 1960 (2010) http://www.un.org/documents/scres.htm
[76] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf
[77] Odluka Vlade Kosova o izradi akcionog plana za primenu R 1325 od dana 20. februara 2012.

Od izvanredne je važnosti da se na početku upoznamo sa situacijom u kojoj se nalazimo, da se upoznamo i analiziramo praznine i dostignuća ekonomskih, političkih i socijalnih planova kao i volju i izvore društva da se angažuju na primeni ove rezolucije. Ovaj izveštaj zasniva se na značajnom broju dokumenata (oko 30), među kojima; relevantno zakonodavstvo i načinjena poboljšanja u pravnom okviru, izveštaji o praćenju ljudskih prava izrađeni od strane međunarodnih institucija, istraživanja koja su sprovele institucije i građansko društvo (MGŽK za 2007. i 2009), kao i niz drugih studijskih dokumenata ocene i praćenja pitanja u vezi sa ovom Rezolucijom. Izveštaj analizira administrativne podatke i statističke informacije koje pružaju kosovske institucije, kao što su ARR, ZSK, MPF, MUP, MP, MJS/OAJS, o signikativnim pokazateljima koji govore o političkoj, ekonomskoj i socijalnoj situaciji žena i muškaraca na Kosovu. Takođe, analiza je zasnovana na dva izveštaja o praćenju R 1325 iz 2009. i 2007. godine koje je izradio MGŽK kao i na istraživanjima koja su sprovele domaće i međunarodne organizacije[78]. Podaci o nekim pokazateljima koje smo odabrali da sprovedemo ovu analizu, biće iskorišćeni za izradu Akcionog plana za primenu Rezolucije Saveta bezbednosti 1325 "Žene, mir i bezbednost", u periodu od 2013-2015.

U drugom poglavlju ovog izveštaja, analizira se položaj žene iz perspektive ljudskog razvoja, ocenjujući pokazatelje ekonomskog razvoja i pokazatelje učešća na tržištu rada i socijalnog blagostanja. Takođe, u ovom poglavlju se analizira uloga žena kao faktora promene (učešće u odlučivanju i donošenju politika). U trećem poglavlju, vrši se analiza pravnog okvira i institucionalnih mehanizama unutar i van Vlade, koji funkcionišu na Kosovu za primenu rezolucije 1325 ili pitanja koja su usko povezana sa njom, kao što su promovisanje ravnopravnosti i rat protiv rodnog nasilja. U drugom delu poglavlja analiziraju se politike i programi koji se primenjuju na Kosovu, u funkciji mira i bezbednosti.

U svakoj od ovih oblasti, izveštaj ima za cilju da odgovori na dva pitanja: kakav je status žena danas? I, koji su glavni problemi koji zahtevaju intervenciju kratkoročnim i srednjeročnim politikama i programima?

Iz analize statistika, studija i istraživanja jasno je da je ostvaren napredak u sakupljanju odvojenih statistika po polu. Veliki broj institucija Vlade priprema sve više podataka raščlanjenih po polu, posebno u oblastima kretanja stanovništva, obrazovanja, zapošljavanja i javnog zastupanja u odlučivanju. Postepeno, rodne statistike postaju raspoložive i u novim oblastima, praćenjem i istraživanjima, kao što su rodni jaz u platama, rodno budžetiranje itd. Međutim, istovremeno u nekim sektorima podaci raščlanjeni po polu i rodne statistike nisu sakupljane još uvek ili nisu ažurirane, kao što su podaci o siromaštvu, o broju zaraženih HIV/SIDOM, nasilju na rodnoj osnovi, civilnim žrtvama rata, licima sa invaliditetom itd.

Uz sav napredak koji je ostvaren istraživanjima i studijama koje su analizirale i rodne pokazatelje, korpus studija zahtevanih kako bi se ova analiza potkrepila podacima, iz perspektive

Rezolucije 1325, nije dovoljan. Potrebno je sprovesti dublje studije po posebnim sektorima, kao što su: analiza o niskom nivou učešća žena u snagama bezbednosti, kvantitativna i kvalitativna ocena situacije ratnih žrtava i njihovih potreba za uslugama; pristup pravnim službama itd.

78 Vidi Aneks 1 "Lista konsultovanih dokumenata"

II. ANALIZA SITUACIJE

II.1 Kosovo i perspektiva ljudskog razvoja

II.1.1 Demografske karakteristike i Indeks ljudskog razvoja na Kosovu

Prema Indeksu ljudskog razvoja (HDI) koji je osmišljen kako bi se izmerio ljudski napredak i blagostanje jednog naroda, ne samo iz ekonomske perspektive, Kosovo je rangirano kao zemlja sa najnižim nivoom prihoda, sa indeksom ljudskog razvoja u vrednosti od 0.700[79]. Rodna slika ukazuje na lakšu dominaciju muškaraca sa 50,4% stanovništva. Najveći deo stanovništva[80] živi u ruralnim zonama u srazmeri od 63:37. Ocenjeno kao prednost zemlje, stanovništvo Kosova uglavnom je mlado, gde starosna grupa od 0-14 godina sačinjava oko 33% stanovništva, ona od 15-64 godine, oko 61% stanovništva. Ocenjeno je da 50% stanovništva ima manje od 25 godina starosti.

II.1.2 Žene kao faktor promene

Ekonomske promene na Kosovu bile su vidljive i predstavljene su nizom makroekonomskih reformi i integracijom najznačajnijih ekonomskih i finansijskih institucija kao što su Svetska banka i Međunarodni monetarni fond. Privredni rast za 2011. godinu iznosio je 5.5%[81]. Bez obzira na isto, privreda je slaba a siromaštvo je sve prisutna pojava, sa time da se ocenjuje da 17% stanovništva živi u krajnjem siromaštvu[82] sa manje od 0,93 evra dnevno.

II.1.3 Politička zastupljenost i učešće žena u odlučivanju

U sklopu domaćih i međunarodnih nastojanja da se postigne sveobuhvatna i demokratska uprava, obezbeđivanje pristupa žena u svim oblastima i na svim nivoima od presudne je važnosti. Kosovo zauzima prvo mesto među zemljama u regionu kada govorimo o učešću žena na najvišim nivoima odlučivanja. Treba istaći činjenicu da, je predsednik Republike Kosovo po prvi put nakon 2011. godine jedna žena. Žene na Kosovu imaju 33.33% poslaničkih mesta i 20-30% odborničkih mesta. Ovo je ostvareno zahvaljujući izbornoj reformi i posebno kvoti učešća od 30%. U ovom trenutku, 25% vladinog kabineta pod upravom je žena. U tom smeru možemo reći da nemamo samo kvantitativan već i kvalitativan porast, pošto su 2 od 3 zamenika premijera Vlade Republike Kosovo žene.

Skupština Kosova
Nakon političkih izbora održanih 2010. godine, od 120 poslanika Skupštine Kosova, 40 su žene odnosno 33.3%. U skladu sa tim, 14% je odabrano direktnim glasanjem a preostali deo kao rezultat poštovanja kvote zastupljenosti polova.

[79] http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#Complete_list_of_countries
[80] Ocenjuje se da na Kosovu živi 1,733,872 stanovnika prema preliminarnim rezultatima POPISA iz 2011.
[81] http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/240-kosovo-gdp-country-report.html#axzz1xlhtCoAa
[82] UNDP Human development report 2009

Ali zastupljenost žena u Parlamentu nije se odrazila na efektivnu moć odlučivanja pošto se na čelu Predsedništva Skupštine i većine skupštinskih odbora nalaze muškarci. U Skupštini Republike Kosovo funkcioniše 13 odbora, od kojih su 9 funkcionalni odbori. Dobar broj istih direktno se bavi pitanjem žena, mira i bezbednosti. To su Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost; Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije. Skupština može obrazovati "ad hoc" odbore za posebna pitanja.

Predsednik i 5 potpredsednika Skupštine Kosova su muškarci. Na čelu skupštinskih odbora samo 2 ili 15% su žene i 11 ili 85% muškarci[83]. Sa druge strane, pro-rodne politike usvojene u Skupštini, su ograničene i ne odgovaraju stvarnim potrebama žena za uslugama i učešćem, dok usvojeno zakonodavstvo u značajnom u značajnom delu treba dalje dopune[84].

Žene na rukovodećim funkcijama u Skupštini Kosova
Skupštinski odbori: Žene se nalaze na čelu dva od 13 skupštinskih odbora ili 15%. To su odbor za budžet i finansije i Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost i nestala lica i peticije. ***Predsedništvo:*** Predsednik i 5 potpredsednika Skupštine Kosova su muškarci.

Skupštine opština
Kosovo je podeljeno u 37 opština. Nakon izbora na lokalnom nivou održanih novembra 2009. i juna 2010, 358 od 1084 izabranih ili **32.6%**[85] su žene.

II.1.4 Zastupljenost žena u izvršnoj vlasti

Predsedništvo

Predsednik Republike Kosovo je čelnik države i u skladu sa Ustavom predstavlja jedinstvo naroda Republike Kosovo. Predsednik ima 5-godišnji mandat sa pravom ponovnog izbora.[86] Prva žena predsednik Kosova izabrana je na ovu funkciju od strane Skupštine 7. aprila 2011. Predsednica ima 9 savetnika, od kojih su 5 žene a 4 muškarci.

Kabinet Vlade Kosova

Vlada donosi odluke u skladu sa Ustavom i zakonodavstvom, predlaže predloge zamena i izmene na postojeće zakonodavstvo. Takođe, može davati mišljenja o predlozima zakona koje su predložili drugi akteri sem Vlade.

Žene na čelu Kabineta Vlade.[87]

83 Odbor za budžet i finansije i Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije

84 OEBS 2012, Mere za primenu zakonodavstva u vezi sa ljudskim pravima na Kosovu

85 Vidi Opštinski profili OEBS-a http://www.osce.org/kosovo/43753 i Informator Stejt departmenta SAD-a o Kosovu http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.

86 Vidi za podrobnije informacije Državni portal Republike Kosovo, na raspolaganju na stranici https://www.rks-gov.net

87 Informacije sa državnog portala Republike Kosovo https://www.rks-gov.net

Premijer: Prvi premijer Kosova i predsednik Vlade izabran je 9. januara 2008.

Zamenici premijera: 2 od 6 zamenika premijera su žene, dakle 33.3 %. Jedna od njih nalazila se na čelu Pregovaračkog tima sa Srbijom dok se druga nalazi na čelu Ministarstva trgovine i industrije.

Ministri: 2 od 19 ministarstava Vlade Kosova, jesu žene ili 10.5%. Osim Ministarstva trgovine i industrije, i na čelu Ministarstva evropskih integracija nalazi se žena.

Žene na rukovodećim funkcijama na opštinskom nivou

Na izborima održanim 2009. i 2010, birači su po prvi put glasali direktno za predsednike opština. Na ovim izborima, svi predsednici opština bili su muškarci, a samo 9.4% potpredsednika su žene.[88]

II.1.5 Političke stranke

Političke stranke doprinose obrazovanju i izražavanju volje naroda i osnovni su instrumenti za učešće u politici.

Žene na rukovodećim funkcijama u političkim strankama

Na Kosovu postoji 8 političkih (parlamentarnih) stranaka[89]. Žene su zastupljene na nivou od 10% u predstavništvima političkih stranaka, dok se samo jedna žena nalazi na čelu jedne političke stranke a jedna je potpredsednica. Nezavisno od toga, samo jedna poslanička grupa stranaka u skupštini predvodi se od strane jedne žene.[90]

Gledajući uopšteno, žene su u inferiornijem položaju u njihovim političkim strankama, u poređenju sa muškarcima u članstvu političkih stranaka.

Vidljivost kandidatkinja u medijima tokom političkih debata i predizbornih kampanja mnogo je niža od vidljivosti muškaraca. Sa druge strane, percepcija javnosti o učešću žena u medijima prilično je niska.[91]

Prilozi čiji su protagonisti žene zauzimaju samo 10% prostora, dok prilozi u kojima figuriraju oba pola – sačinjavaju 25% prostora[92]

88 Vidi Opštinski profili OEBS-a http://www.osce.org/kosovo/43753 i Informator Stejt departmenta SAD-a o Kosovu http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.

89 http://www.kipred.org/advCms/documents/57591_Fuqizimi%20i%20shtet%C3%ABsis%C3%AB%20s%C3%AB%20Kosov%C3%ABs%20n%C3%ABp%C3%ABrmjet%20demokratizimit%20t%C3%AB%20partive%20politike%20-%20Alb.pdf

90 Uopšteno, postoji nedostatak podataka o učešću žena u političkim strankama.

91 Program za Kosovo 2008-2011, str. 8.

92 http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/AGJK-Hulumtimi%20Gratë%20në%20Mediat%20e%20Shkruara%20%202011-20012.pdf

II.1.6 Javna administracija

Mehanizmi za postizanje rodne ravnopravnosti obrazovani su na svim nivoima upravljanja. Međutim, iako su postignute dobre kvote u javnoj administraciji, ponovo rukovodećim funkcijama dominiraju muškarci. Iz zvaničnih statistika MJS/OAJS-a[93] može se zaključiti da je stepen zaposlenosti u javnoj administraciji kako na opštinskom tako i na centralnom nivou, nepovoljan po žene. I u sektorima sa visokim procentom osoblja sastavljenog od žena, one uglavnom imaju niske funkcije a razlika između žena i muškaraca na rukovodećim i upravljačkim funkcijama u visokoj je koristi po muškarce. Ukoliko uporedimo podatke iz perioda od 2009. do 2011. godine, vidimo da ipak postoji pozitivan tok (lakši porast zaposlenosti žena u javnoj administraciji) ponovo postoji jaz između kvota koje predviđa Zakon i onih koje se primenjuju u stvarnosti. Prema podacima 2011. godine postignut je najviši nivo zastupljenosti žena u odlučivanju od 13.1%[94].

Žene u javnoj administraciji na centralnom i lokalnom nivou				
Zapošljavanje žena na rukovodećim funkcijama u javnoj administraciji				
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
Muškarci	88.10 %	87.57 %	86.90%	0.67%
Žene	11.88 %	12.42 %	13.10%	
Zapošljavanje žena na upravljačkim funkcijama				
	2009. godina	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
Muškarci	77.93 %	77.39 %	74.33 %	3.9%
Žene	22.06 %	22.61 %	25.70 %	

Zvanični statistički podaci MJS/OAJS-a ukazuju da je tendencija učešća žena na rukovodećim i upravljačkim funkcijama u porastu. Ali, uz svu pozitivnu tendenciju, žene su vidljivo manje aktivne u procesu rada, kako u javnom tako i u privatnom sektoru[95]. Bez obzira na isto, zakonodavstvo na snazi na Kosovu ne predstavlja poteškoću po uključivanje žena u proces rada.

U seoskim područjima postoji niski nivo zastupljenosti i učešća žena u strukturama odlučivanja, pošto je uloga žena u selu takva da se brine o porodici i kući i u potpunosti nedostaje podsticaj i podrška njihovih porodica i zajednice da se uključe u odlučivanje.

II.1.7 Učešće žena u diplomatiji

Uloga Diplomatske službe jeste da zaštiti i da promoviše nacionalne interese u svetu različitim putevima i da doprinese očuvanju mira između država. Od ukupnog broja osoblja u diplomatskoj službi (ukupno 84), 17.8% su žene. Oko 20% ukupnog broja ambasadora i konzula (4 ambasadora i 3 konzula), su žene[96].

Smatram da ovaj nezadovoljavajući rezultat prvo proizilazi iz niskog nivoa svesti žena o ovakvim značajnim funkcijama. Prema podacima kojima raspolaže MSP 2010. godine, za mesta 18 ambasadora prijavilo se 275 muškaraca i samo 78 žena[97], dok se za mesta u konzularnoj

93 Podaci za SO Leposavić, Zubin Potok, Zvečan, Ranilug, Klokot i Gračanicu nisu uključeni u ovaj Izveštaj, pošto nisu pruženi od strane relevantnih opština

94 Podaci za 2012. godinu koš uvek nisu pripremljeni u MJS/OAJS-u

95 Kosovski program za rodnu ravnopravnost, http://stopvaw.org/uploads/kosovo_program_for_gender_equality

96 Ministarstvo spoljnih poslova/ Odeljenje za pravna pitanja, paktove i ljudska prava

97 Kurti, Violeta Doktorat MSP, podaci za 2010. godinu

službi prijavilo 415 muškaraca, nasuprot 78 žena. Osoblje diplomatske službe po završetku postupaka zapošljavanja broji 52 osobe, od kojih je samo 9 žena.

Pitanja od ključne važnosti

- Iako je broj žena u diplomatiji u porastu, još uvek postoje poteškoće koje treba prevazići. Tokom otvorenih diskusija tokom rada u grupama, RG je došao do zaključka da postoji nekoliko faktora koji isključuju žene iz arene spoljne politike i diplomatije, kao što slede:
    - Faktori pod uticajem tradicije i rodnih stereotipova
    - Kulturne norme Diskriminatorne prakse tokom procesa zapošljavanja Nedostatak mera pozitiv ne diskriminacije, koje podržavaju i promovišu žene u njihovoj diplo matskoj karijeri,pomažući im u završavanju porodičnih obaveza.

Napredak

- Kosovo zauzima prvo mesto u regionu kada govorimo o zastupljenosti žena na na jvišimnivoima odlučivanja 33,33% poslanika su žene. (države članice OEBS-a,isključujući nordijske zemlje), u kojima učešće žena iznosi 21.5%, aprosek u balkanskim zemljama iznosi 24.6% (npr.Bosna i Hercegovina 17.35,Hrvatska 21.4%, Makedonija 30.9%, Kosovo 33.3%, Crna Gora 12.3% i Srbija 32.4%).[98]
- Kosovo zauzima 17. mesto u svetu kada govorimo o zastupljenosti žena uodlučivanju [99]

Prostor

- Jedan od problema koji treba podvući jeste učešće žena na tržištu rada, koja je mnogo niže od učešća muškaraca.
- Žene na veoma niskim nivoima učestvuju u upravljanju političkim strankama. Takođe, na njihovo odlučivanje u Skupštini ne utiče njihovo vi soko učešće. Isto se dešava sa javnom administracijom, gde odlučuju muškarci, uz sav visoki nivo učešća žena i olakšica koje predviđa zakon o javnoj službi.
- Uz sav ostvareni napredak, učešće žena na rukovodećim i upravljačkim funkcijama ostaje mnogo niže od onog predviđenog članom 3 Za kona o rodnoj ravnopravnosti
- Nezavisno od adekvatnog školovanja, žene nailaze na birokratske poteškoće, posebnokada govorimo o postupcima zapošljavanja. Ovi postupci utiču direktno na obezbeđivanje jednog radnog mesta[100].
- Tokom predizbornih kampanja, prostor u medijima i političke debate u medi jima uglavnom sudomen muškaraca.

II.2.1 Učešće žena u pravosudnom sistemu

Iz podataka kojima raspolaže Sudski savet Kosova može se zaključiti da su od 64 zaposlenih u ovoj instituciji 39% žene, dok se na funkcijama odlučivanja nalazi samo 16% žena. Kao što je to slučaj i sa drugim institucijama, na visokim hijerarhijskim nivoima, broj žena u konstantnom je padu. Treba istaći rodni odnos u Vrhovnom sudu Kosova, gde su od 11 sudija, 64% žene. I u Privrednom sudu u Prištini konstatovan je sličan rodni odnos, gde su 67% sudija žene. Takođe, u

98 Vidi bazu podataka Međuparlamentarne unije – Žene u parlamentu, na raspolaganju na http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm

99 Izveštaj o anketi: Žene u procesu rada i odlučivanja na Kosovu, str. 5, 2011.

100 ARR-Žene u procesu rada i odlučivanja na Kosovu- Zaključci-2011.

opštinskim sudovima na Kosovu, 75% su žene. Totalno suprotnu situaciju imamo u opštinskim prekršajnim sudovima, gde je broj žena na sudijskoj funkciji vidljivo niži i iznosi samo 29%.[101]
U tužilaštvima različitih nivoa, žene zauzimaju 29% mesta102. Ovo prisustvo konsolidovano je godinama. U istraživanju sprovedenom 2011. godine ova cifra popela se na 30%, u poređenju sa 2010. godinom.

	2010. godina	2011. godina	Progres/Regres
muškarci	59.31 %	59.88 %	0.57 %
žene	38.24 %	38.74 %	0.50 %

II.2.2 Rodna perspektiva u sektoru bezbednosti

Žene su zastupljene u značajnom broju kao zaposlene različitih bezbednosnih institucija na Kosovu. U skladu sa tim, oko 32.5% javnih službenika Ministarstva KBS jesu žene a na funkcijama odlučivanja nalazi se 35%. Bez obzira na isto, ukoliko pogledamo podatke o uniformisanim zaposlenima u Ministarstvu, samo 6.4 % su žene. Situacija je bolja u KBS-u, gde broj uniformisanih žena dostiže 8.1%. U sektoru bezbednosti primetne su spore ali pozitivne promene kada govorimo o uključivanju rodne perspektive, dok u poslednje vreme imamo strategiju za unapređenje žena. KBS planira da ima broj od 2500 aktivnih pripadnika, od ovog broja cilj je da ima 15 % žena, a do sada ih je zaposleno oko 5% od ukupnog broja pripadnika KBS-a. Ovaj procenat trenutno je zastupljen i na funkcijama odlučivanja.

Žene u Kosovskoj policiji
12.53% policijskih službenika su žene ili 919 od ukupnog broja od 7,331 policijskog službenika.[ii] 14.75% ukupnog osoblja Kosovske policije sačinjavaju žene. Približno 10% onih koji služe u Kosovskoj policiji imaju visoke vojne činove (jedan general, jedan pukovnik, jedan brigadni komandant i jedan šef operative).

Rodna struktura u KP-u, u kategoriji policijskih službenika iznosi 12,53% žena i 87,47% muškaraca. Osim što predstavlja nezadovoljavajući nivo, zapošljavanje žena u ovoj instituciji propraćeno je problemima u vezi sa ostavkom žena iz KP-a. U skladu sa tim, od ukupnog broja policajki, oko 33.26% ostavilo je posao, u odnosu na 14% muškaraca[103]. Istraživanja su pokazala da bavljenje ovom profesijom stvarna prilično velike poteškoće za žene, što su iznele i one same. U skladu sa time, 33 % žena koje su ostavile posao u KP-u priznalo je da je nivo funkcija koje žene zauzimaju nizak. Ovo pokazuje da je nivo pozicija koje žene zauzimaju takođe nizak. 20% žena koje su dale ostavku priznalo je da institucija ne obezbeđuje odgovarajuće uslove za rad žena. Rad u smenama i često daleko od mesta prebivališta glavni je razlog što mlade žene i sa malom decom daju ostavku na svoj posao u KP-u. Takođe, nedostatak osiguranja života, u uslovima u kojima se rad u policiji smatra prilično opasnim po život još jedan je razlog za ostavke. 9% žena koje su se udaljile iz KP-a priznaje da su vrlo male šanse za unapređenje i podizanje čina u ovoj instituciji. Takođe, 4% žena koje su se udaljile svojom voljom sa svog

101 Norma, Istraživanje i praćenje primene odredbi Zakona o rodnoj ravnopravnosti,
102 ZSK- Žene i muškarci na Kosovu-2010.
103 Podaci pomenuti u ovom odeljku uzeti su iz: Istraživanja koje je sproveo sam KP

posla u KP-u, priznaje da njihovo okruženje nije priklonjeno ženama. Često nedostaje poštovanje između kolega, dodeljivanju dužnosti ili potcenjivanje vrednosti žena. Kada govorimo o rukovodećim funkcijama, jedan od zamenika generalnog direktora policije je žena. 11.9% starešinskog osoblja sa visokim vojnim činovima su žene.

Pitanja od ključne važnosti

- Učešće žena u snagama bezbednosti (KBS) relativno je malo u poređenju sa standardom NATO-a od 10-20%.
- Beleže se dobri ritmovi učešća žena na rukovodećim i funkcijama odlučivanja (35%) u snagama bezbednosti.
- Sektor bezbednosti i dalje se sagledava kao domen muškaraca
- Broj uniformisanih žena u snagama bezbednosti (KBS) iako nizak (8.1%) ima tendenciju rasta.
- Zabrinjava činjenica da je tendencija zapošljavanja žena u KP-u u padu kao posledica ostavki.
- Broj žena sa visokim vojnim činovima u KP-u iznosi 12.5%

II.2.3 Nasilje na rodnoj osnovi

U aktuelnim uslovima urbanizacije, kako žene tako i muškarci u potpunosti su dezorijentisani kada govorimo o njihovim ulogama. Raspad tradicionalne strukture porodice izaziva i unutrašnje konflikte u njenom sklopu, koji su izraženi nasiljem nad ženama i devojčicama. Studije koje su sproveli NVO-i koji rade u zajednici a koji su povezani sa nasiljem u porodici, iznose da se nasilje na rodnoj osnovi na Kosovu može pripisati tradiciji i kulturi u porodičnim odnosima, ali sa druge strane siromaštvo, nezaposlenost, konzumiranje alkohola i prosto nezadovoljstvo mogu biti faktori koji utiču da se nasilje u porodici izrazi u ovako velikom stepenu.

Nedostatak unifikovanih periodičnih podataka[104] o nasilju u porodici, nas primorava da nastavimo da se pozivamo na studije i rezultate sprovedenih istraživanja, kao osnovu koju možemo upotrebiti da izmerimo ozbiljnost problema nasilja u porodici i nasilja na rodnoj osnovi. Takođe, konsultovanje ovih studija i istraživanja može da nas približi sa realnom situacijom nasilja u porodici na Kosovu.

Aprila 2008. godine, Agencija za rodnu ravnopravnost preuzela je inicijativu da istraži pitanja nasilja u porodici na Kosovu, i istu je realizovala Mreža Grupe žena Kosova (MGŽK) uz podršku UNDP-a, a ovo istraživanje privedeno je kraju izveštajem pod naslovom “Bezbednost počinje u kući”. Nalazi ovog istraživanja pokazuju sledeće:

- Na Kosovu je nasilje u porodici jedan od vidova nasilja na rodnoj osnovi, koji u prevashodnom broju slučajeva počinjavaju supruzi ili partneri nad ženama i devojčicama[105].
- Više od trećine anketiranih veruje da “je prirodno da dođe do nasilja kada se par posvađa”[106].
- Seksualno nasilje nije poznato kao nasilje u porodici ukoliko se desi između partnera [107]

[104] Podaci dobijeni od Jedinice za nasilje u porodici, za slučajeve prijavljene policiji, MP, ili skloništima, nedovoljni su da se izmeri ovaj fenomen pošto postoji jaka stigmatizacija kada govorimo o prijavljivanju nasilja (prema istraživanjima). Svi se slažemo da se nasilje u porodici prijavljuje na vrlo niskim nivoima.

[105] Bezbednost počinje u kući- ARR - 2008- strana 8, 20

[106] Ibid, strana 18

[107] Ibid, strana 19

- 82% anketiranih izjavilo je da nasilje u porodici smatraju sramotom koja treba da ostane u četirizida[108]
- 40% anketiranih koji su doživeli nasilje, izjavilo je da nikome nisu rekli o tome [109].
- Žene koje žive u siromašnim seoskim područjima imaju veću tendenciju da dožive nasilje.
- Institucija koja uživa najveće poverenje žrtava je Kosovska policija, koja istovremeno prima najveći broj prijava slučajeva nasilja.
- Iako se ne mogu dati tačne cifre, priznaje se da programi borbe protiv nasilja u porodici koš taju Vladu Republike Kosovo i poreske obveznike na stotine hiljada evra godišnje.

Iz gore navedenih podataka i percepcija, možemo razumeti da je nasilje u porodici na Kosovu fenomen relativno velikih srazmera. Ovo potkrepljuju i studije procene koje je sprovelo nekoliko organizacija u periodu od 1995-2010[110].

Uporedba sakupljanih podataka iz studija načinjenih na Kosovu i onih sprovedenih u zemljama u regionu, pokazuje da se slučajevi nasilja u porodici prijavljuju u nedovoljnoj meri. Štaviše, ove slučajeve ne prijavljuju ni žrtve pošto se srame i isto smatraju pitanjem koje treba da ostane u četiri zida.

Izveštaj o praćenju i podaci Kancelarije glavnog državnog tužioca[111] (za period od 01.01.2011-31.12.2011) pokazuju da je: pružena pomoć u 888 novih slučajeva nasilja u porodici. Od ovog broja:

- 739 slučajeva su slučajevi nasilja u porodici
- 22 slučaja pokušaj nasrtaja
- 23 slučaja nasilje nad decom
- 1 slučaj napuštanja deteta
- 2 slučaja incesta sa decom
- 25 slučajeva seksualnog zlostavljanja
- 38 slučajeva trgovine ljudima (+10 pretpostavljenih slučajeva)

Pitanja od ključne važnosti

- Nasilje u porodici jedan je od vidova nasilja na rodnoj osnovi, koji u prevashodnom broju slučajeva počinjavaju supruzi ili partneri nad ženama i devojčicama
- Uporedba podataka sakupljanih iz studija, ukazuje da se slučajevi nasilja u porodici ne prijavljuju u dovoljnoj meri.
- Odgovor postojećih mehanizama na pojavu nasilja u porodici nije adekvatan.

II.2.4 Žene žrtve seksualnog nasilja tokom rata

Tokom kampanje oružanog nasilja protiv kosovskog življa, između marta – juna 1999, više od 9000 muškaraca, žena i dece, u najvećoj meri etničkih Albanaca, ubijeno je od strane srpskih vojnih snaga. Puno drugih, nasilno je odvedeno iz njihovih kuća u koje se nikada nisu vratili. Žene i devojčice bile su žrtve otmica, silovanja i drugih vidova seksualnog nasilja. Maja 1999.

108 Ibid, strana 22
109 Ibid, strana 27
110 "Istraživanje o stepenu nasilja na rodnoj osnovi na Kosovu i uticaj istog na reproduktivno zdravlje" realizovao MGŽK 2008. godine
111 Izveštaj koordinatorke za zaštitu žrtava za 2011.

godine, visoki komesar za izbeglice (UNHCHR) ocenio je da broj ljudi koji su proterani iz svojih kuća iznosi 677.000[112].

Seksualno nasilje tabu je tema u kosovskom društvu i puno žrtava ne prihvata da se dokumentuje njihov slučaj, te posledično ne postoje tačni podaci o žrtvama seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu113. Nezavisno od toga, uloženi su napori da se sakupe i registruje niz iskaza o silovanjima počinjenim tokom rata od strane Odbora za zaštitu ljudskih prava i sloboda, koji funkcioniše na centralnom i lokalnom nivou, i od strane Instituta za ratne zločine, koji je obrazovan novembra 2011. Godine pod okriljem Ministarstva pravde. Neki drugi podaci obezbeđeni su putem organizacija koje su pružale različite usluge žrtvama seksualnog nasilja tokom rata[114].

Takođe, ima pokušaja da se identifikuju slučajevi i da se odgovori na psiho-socijalne i zdravstvene probleme žrtava, ali ne postoji istinska institucionalna platforma koja bi identifikovala ove osetljive društvene grupe i koja bi im priznala pravo na obeštećenje i adekvatne usluge u skladu sa problemima koje su žrtve doživele kao posledica nasilja.

Pored Suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji (ICTY), i Odeljenje pravde UNMIK-a, u partnerstvu sa kosovskim pravosuđem, imao je mandat da krivično goni izvršioce ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida između 1999. i 2008. godine. 2007. godine, jedan domaći tužilac podneo je krivičnu prijavu za ratne zločine koja je sadržala elemente seksualnog nasilja, ali je osumnjičeni oslobođen optužbi.[115]

Dana 4. juna 2012, Međuministarska radna grupa za suočavanje sa prošlošću i pomirenje, obrazovana je pod okriljem Kabineta premijera kako bi se pozabavila teškim povredama ljudskih prava i drugim teškim povredama međunarodnog humanitarnog prava tokom rata i tranzitnog perioda. Mandat ove radne grupe obuhvata razotkrivanje istine, reparaciju, pravdu i institucionalnu reformu i ima za cilj realizaciju sveobuhvatnog, uključivog i rodno osetljivog pristupa u suočavanju sa prošlošću na Kosovu, usvajanjem Strategije za tranzicionu pravdu.

Pitanja od ključne važnosti

4. Pitanje žrtava seksualnog nasilja tokom konflikta, njihovog pristupa pravima i ratnim reparacijama pitanje je koje je zaobiđeno a koje treba ponovo ozbiljno da se uzme u obzir, zato što će se samo na ovaj način potpomoći slojevi u društvu da prevaziđu njegove posledice.
5. Uloženo je nekoliko napora da se identifikuje broj žrtava seksualnog nasilja tokom rata. Iako cifre iz gledaju konfuzno, ovo ne treba da ograniči preduzimanje mera i uspostavljanje službi za rehabil itaciju žrtava.
6. Do sada, institucije nisu uspele da izrade i primene delotvorne programe za potpomaganje žrtava; institucionalna podrška preživelima i dalje je minimalna ili u nekim slučajevima uopšte ne postoji.

[112] Amnesty International april 2012.
[113] Lek za dušu – Reparacija žrtvama seksualnog nasilja tokom rata na Kosovu. Nacrt izveštaja za OHCHR (2013)
[114] Ibid- Tabela 6.-Učestalost javljanja seksualnog nasilja na Kosovu
[115] Od 2008. godine, izveštaj Amnesty International za Kosovo (Srbija): Izazov poboljšavanja propalog pravosudnog sistema UN-a, strana 63.

III. OCENA PRAVNIH I INSTITUCIONALNIH MEHANIZAMA

III.1 Postojeći pravni okvir i politike

Analiza pravnih mehanizama ispoštovaće načelo hijerarhije pravnih normi na snazi na teritoriji Republike Kosovo. Ova analiza zasniva se na nizu analiza i studija koje su realizovane o primeni zakonodavstva na Kosovu[116].
Vlada i Skupština Republike Kosovo izradili su sveobuhvatan zakonski i institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava, i posebno u oblasti prava žena, koji su u skladu sa najvišim pravnim aktom Kosova, Ustavom.

III.1.1 Domaći pravni akti koji uređuju različite aspekte Rezolucije 1325

Rodno zakonodavstvo i politike Vlade Republike Kosovo odražavaju proces integracije u Evropsku uniju. U takvom okviru, Kosovo je uključeno u usklađivanje zakonodavstva sa acquis communitaire, pravnim nasleđem Evropske unije. Rodna ravnopravnost takođe je jedan od ciljeva i zadataka i sastavni je deo Pakta EU i Povelje o osnovnim pravima EU. Napredak Kosova u oblasti rodne ravnopravnosti i ljudskih prava prati se Godišnjim izveštajima o napretku za Kosovo koje objavljuje EU.

Ustav Republike Kosovo[117] garantuje zaštitu ljudskih i prava žena u skladu sa međunarodnim i evropskim standardima. U članu 7.2. stoji: “Republika Kosovo obezbeđuje jednakost polova kao osnovnu vrednost za razvoj demokratskog društva, jednake mogućnosti učešća žena i muškaraca u politički, ekonomski, društveni i kulturni život i sve ostale oblasti društvenog života”. Direktna primena Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, garantovana je ovim Ustavom i ima prioritet, u slučaju oprečnosti, nad odredbama zakona i drugih akata javnih institucija[118].

Zakon protiv diskriminacije[119] **(ZPD)**, stupio je na snagu septembra 2004. ” Svrha ovog zakona je suzbijanje i sprečavanje diskriminacije, unapređivanje delotvorne jednakosti i primena principa jednakog postupanja prema građanima Kosova pred zakonom.” Vlada je obavezna da pruži informacije u vezi sa Zakonom protiv diskriminacije dok su posebne obuke održane za sudije i tužioce o praktičnoj i doslednoj primeni ZPD-a. Zakon zabranjuje direktnu i indirektnu diskriminaciju i predviđa sve oblike javljanja diskriminacije, kao što su: uznemiravanje, viktimizacija i segregacija. Važno je naglasiti da delokrug ovog zakona pokriva ne samo javne već i privatne institucije, uključujući radnje ili odsustvo radnji drugih pravnih lica (član 4). U procesu primene Zakona, Kabinet P je doneo AU br. 2006/04 o primeni Zakona protiv diskriminacije. Ovaj AU ima za cilj da uspostavi praktična pravila, da stvori strukturne i fizičke olakšice koje su neophodne za primenu zakona i za unapređenje ravnopravnog postupanja.[120]

---

116 MGŽK “Izveštaj o praćenju primene Rezolucije 1325”; (OEBS) “Praćenje primene zakona koji dotiču ljudska i manjinska prava na Kosovu” kao i Norma “Istraživanje i praćenje primene odredi Zakona o rodnoj ravnopravnosti”.

117 Ustav Republike Kosovo, http://assembly-kosova.org/common/docs/Kushtetuta_sh.pdf

118 Član 22, Ustav Republike Kosovo. Poglavlje 2 Ustava Republike Kosovo (Prava i osnovne slobode) predviđa:
1. Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.
2. Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.
3. Svi su dužni da poštuju prava i osnovne slobode ostalih.
4. Ustavom utvrđena prava i osnovne slobode važe i za pravna lica, onoliko koliko su izvodljiva

119 Zakon protiv diskriminacije, br. 2004/3, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_3_al.pdf

120 Vidi odeljak: Analiza institucionalnih mehanizama”

Zakon o rodnoj ravnopravnosti[121] stupio je na snagu 7. juna 2004. Ovim Zakonom štiti se, tretira i uspostavlja ravnopravnost između polova, kao suštinska vrednost demokratskog razvoja kosovskog društva, uz mogućnost ravnopravnog učešća žena i muškaraca i njihov doprinos u političkom, ekonomskom, socijalnom, kulturnom razvoju i u svim drugim oblastima društvenog života". ZRR predviđa standarde za postizanje rodne ravnopravnosti, i dodeljuje odgovornosti za postizanje ove ravnopravnosti između institucija, skupštine, vlade i ministarstava i opština uključujući i građansko društvo. Zakon predviđa niz pravnih mera za postizanje realne ravnopravnosti žena i muškaraca u društvu. Daje posebnu prednost ženskom polu koji ranije nije uživao ravnopravna prava sa drugim polom (član 2.9). Takođe, Zakon predviđa meru od 40 procenata učešća jednog pola u posebnim društvenim oblastima, kao uslov za postizanje rodne ravnopravnosti u javnom zastupanju (član 2.12).

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, usvojen je u Skupštini 1. jula 2010. Zakon podvlači posebne mere za zaštitu žrtava nasilja u porodici, stvaranje uslova odgovarajuće zaštite žrtava, podršku i rehabilitaciju istih, i sa druge strane, mere za kažnjavanje nasilnika. Zakon je izrađen nakon studijskog rada građanskog društva u cilju identifikovanja zakonskih praznina u Uredbi UNMIK-a kao i izazova i poteškoća koje su se javile za njegovu primenu u praksi. Zakon uređuje i način međusobnog dejstva i koordinacije svih aktera odgovornih za primenu Zakona.122

Zakon o statusu i pravima heroja, invalida, veterana i pripadnika Oslobodilačke vojske Kosova i porodica ratnih žrtava. Koji je stupio na snagu krajem 2011. Svrha ovog zakona je "da predvidi status i finansijsku podršku za kategorije proizašle iz rata, penzijama i specijalnim beneficijama." Kategorije korisnika iz ovog zakona obuhvataju "civilne žrtve, civile onesposobljene tokom rata i porodice lica uzetih za taoce ili civila nestalih tokom rata." Ne pominju se konkretno preživeli seksualnog nasilja ili mučenja tokom rata kao zasebna kategorija žrtava ili ratnih zarobljenika (u slučajevima kada su žene uzimane za taoce tokom rata). Posledično, grupe korisnika državnih beneficija uglavnom su ratni veterani i politički zatvorenici muškog pola ili porodice palih boraca, dok se u potpunosti zapostavljaju prava preživelih žrtava seksualnog nasija i mučenja tokom rata, koje su uglavnom ženskog pola.

Zakon o opštim izborima u Republici Kosovo[123]**,** jedan je od zakona koji podstiče i obezbeđuje rodnu zastupljenost u javnim institucijama na Kosovu, predviđajući kvotu od 30 procenata za rodnu zastupljenost u zakonodavnim organima kako na centralnom tako i na lokalnom nivou (član 111.6).

Zakon o javnoj službi Republike Kosovo[124] promoviše načelo rodne ravnopravnosti (član 1.9), pružajući podjednake uslove i mogućnosti za učešće u javnoj službi u institucijama centralne i opštinske administracije obema polovima i zabranjuje svaki vid diskriminacije (član 4). Bez obzira na isto, za razliku od sankcionisanja uključenosti zajednica u javnu službu, koja je predviđena kvotom od 10 procenata (član 11), ovakva kvota ne predviđa se za rodnu ravnopravnost ovim zakonom.

---

121 Zakon o rodnoj ravnopravnosti, br. 2004/2, http://assembly-kosova.org/common/ docs/ligjet/2004_2_al.pdf

122 Bezbednost počinje u kući.

123 Zakon o opštim izborima u Republici Kosovo, br. 03/L-073, http://assembly- kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L073_al.pdf

124 Zakon o javnoj službi Republike Kosovo, br. 03/L-149 http://ks-gov.net/gazetazyrtare/Documents/Ligji%20per%20sherbimin%20civil%20%28shqip%29.pdf

Zakon o policiji, usvojen u Skupštini Kosova 20. februara 2008, zasnovan je na važnim načelima koja poštuju rodnu ravnopravnost i borbu protiv diskriminacije uključivanjem žena u policijske snage. Zakon takođe predviđa mere za zaštitu žena u KP koje žive u specifičnim uslovima i olakšice u vezi sa drugim stanjem ili porođajem. Takođe, u zakonu dolazi do izražaja načelo koje pojašnjava pitanja u vezi sa uznemiravanjem na radnom mestu i uređuje postupke izveštavanja i odgovornosti Komande u ovim slučajevima.

Zakon o Kosovskim bezbednosnim snagama i Zakon o osnivanju Saveta bezbednosti, usvojeni su u Skupštini dana 13. marta 2008.

III.1.2 Politike, strategije i akcioni planovi Vlade Republike Kosovo

Kosovski program za rodnu ravnopravnost (KPRR) (2008-2013). 2008. godine Vlada Kosova je Odlukom br. 07/17, 24.04.2008, usvojila Kosovski program za rodnu ravnopravnost (2008-2013).
Usvajanjem KPRR-a, Vlada ispunjava obavezu iz člana 4.4 Zakona o rodnoj ravnopravnosti, obaveze proizašle iz APEP-a, odnosno tačke 39 (Definisati i usvojiti sve programe vlade za unapređenje prava žena na Kosovu) i tačke 116 (Primeniti Zakon o rodnoj ravnopravnosti. Obezbediti prevlast prava žena u svim postojećim politikama i zakonodavstvu).

Takođe vredi istaći da je ovom radnjom Vlada RK-a počela sa realizacijom ciljeva predviđenih Milenijumskim ciljevima–MDG-i, rezolucija koja je potpisana od strane Skupštine Kosova, odnosno Radnjom III MDG-a – “Unapređenje rodne ravnopravnosti i osnaživanje žena i devojčica”.

Na osnovu Zakona o rodnoj ravnopravnosti, Uredbe UNMIK-a br. 2004/18, od dana 7. 06. 2004, Vlada Kosova odgovorna je za izradu KPRR-a, dok je ARR predvodio proces u svojstvu koordinacionog sekretarijata.

KPRR je strateški dokumenat koji predviđa cilj, zadatke, politike i glavne aktere koji su odgovorni da primenjuju rodnu ravnopravnost u svim oblastima društvenog i privrednog života žena i muškaraca na Kosovu, u periodu od 2008 -2013. Vredi istaći da KPRR sadrži Akcioni plan sa 8 strateških ciljeva i budžetskim troškom.

Kosovski program za borbu protiv nasilja u porodici i Akcioni plan za period od 2011-2014. Program je usvojen Odlukom Vlade br. 08/34, 25.08.2011.. Ovo je program Vlade Kosova koji predviđa strateški i konkretan cilj borbe protiv nasilja u porodici i nasilja izvršenog na rodnoj osnovi. Program predviđa niz mera odvojenih u 3 stuba i detaljno navodi aktivnosti, dužnosti i odgovornosti za kosovske institucije u domenu sprečavanja i suzbijanja fenomena, istovremeno u cilju integrisanja i rehabilitacije njenih žrtava. Vlada Republike Kosovo usvojila je predlog ARR-a za imenovanje nacionalnog koordinatora i za osnivanje Koordinacione grupe za praćenje primene Akcionog plana Kosovskog programa za borbu protiv nasilja u porodici u periodu od 2011-2014. –Koordinaciona grupa sastavljena je od zamenika ministara – a zamenik ministra pravde imenovan je za nacionalnog koordinatora za praćenje primene ovog plana.

Cilj br. 1 KPRR-a “Širenje vrednosti i praksi koje promovišu rodnu ravnopravnost, zaštitu prava i osnaživanje žena”, u vezi je sa:

4. **Uticaj 1 AP R 1325**, “Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira - Rezultat 1.2- Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spoljnoj službi i mirovnim misijama RKS-a.”
5. **Rezultat 2.3-** “Podignuti kapaciteti u bezbednosnim strukturama za promovisanje žena lid erki i upravnika i očuvanje broja žena u ovim strukturama”.
6. **Rezultat 3.4-** “Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom”.

Strateški cilj 3 KPRR-a "Poboljšavanje zdravlja devojčica i žena povećavanjem odgovora zdravstvenog sis tema na njihove zdravstvene potrebe" povezan je sa:

2. **Rezultat 3.3-** Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psiho-socijalna i zdravstvena rehabilitacija.

Strateški cilj 4 KPRR-a "Ekonomsko osnaživanje žena i devojčica" u vezi sa:

2. **Rezultat 3.4-** "Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom".

Strateški cilj 5 KPRR-a "Poboljšavanje socijalne situacije ugroženih žena, povećavanjem njihovog pristupa kvalitetnim socijalnim uslugama" u vezi sa:

2. **Rezultat 3.3**- Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psiho-socijalna i zdravstvena rehabilitacija.

Strateški cilj 8 KPRR-a "Postići ravnopravno učešće oba pola u odlučivanju o svim važnim pitanjima u društvu" u vezi sa:

2. Uticaj 1 AP R 1325, "Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira - **Rezultat 1.2-** Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spoljnoj službi i mirovnim misijama RKS-a."

Strategija i NAP za borbu protiv trgovine ljudima (2011-2013). Jula 2008. godine Vlada Republike Kosovo usvojila je Nacionalnu strategiju i akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima u periodu od 2008-2011. Zamenik ministra Ministarstva unutrašnjih poslova predviđen je za nacionalnog koordinatora za primenu strategije i uopšteno za pitanja trgovine ljudima. 2011. godine nakon ocene izveštaja o praćenju primene Strategije u periodu od 2010-2011, Vlada Republike Kosovo usvojila je Strategiju za period od 2011-2013.

Uz sav ostvaren napredak, pred Policijom i MUP-om ostaje jedan broj izazova, posebno kada govorimo o daljem poboljšavanju kapaciteta KP da suzbije organizovani kriminal na osnovu koncepta 'policije vođene obaveštajnim saznanjima', kao i da odigra proaktivniju ulogu u borbi protiv kriminala. Takođe, ostaje jedan broj izazova u sklopu unutrašnjih administrativnih kapaciteta i u upravljanju teškim procesom restrukturiranja. Dodatan problem za KP ostaju i političke okolnosti koje onemogućuju direktnu saradnju sa međunarodnim agencijama bez podrške EULEX-a.[125]

Akcioni plan za ekonomsko osnaživanje žena, nalaže dalju primenu razvojne rodne i ženske politike, konvencija, zakona i programa. U okviru konteksta Kosovskog programa za rodnu ravnopravnost, u konkretnom smislu Akcioni plan osmišljen je tako da predvodi zainteresovane strane da:

- ubrzaju primenu i napredovanje Politike za rodni razvoj i razvoj žena;
- ubrzaju realizaciju angažovanja na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena;
- integrišu rodna pitanja u makro i sektorske politike;
- se povežu sa partnerima i građanskim organizacijama;
- prošire koordinaciju, odgovornost, praćenje, procenu i istraživanje.

125 Akcioni plan za evropsko partnerstvo za 2012.

Akcioni plan za borbu protiv diskriminacije. Oktobra 2005, Vlada Kosova usvojila je Sveobuhvatan akcioni plan za primenu Zakona protiv diskriminacije u periodu od 2005–2007. Decembra 2008. godine, vlada je usvojila Strategiju i akcioni plan za ljudska prava na Kosovu za period od 2009–2011, koji između ostalog predviđa i izradu novog akcionog plana za primenu Zakona protiv diskriminacije.

III.1.2 Međunarodni pravni akti

Niz međunarodnih akata i konvencija[126], sačinjava pravnu osnovu za izradu adekvatnog zakonodavstva

- Konvencija Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena CEDAW, i posebno Opšta preporuka br. 19, koja zahteva eksplicitno da država u skladu sa svojim domaćim zakono davstvom preuzme odgovornost kako bi sprečila, istražila i kaznila akte nasilja nad ženama, bez obzira na to da li je ove radnje počinila država ili njeni državljani (član 9).
- Još jedan međunarodni akt primenjiv u kosovskom zakonodavstvu jeste Evropska konvencija o ljud skim pravima (EKLJP), koja zahteva da države preduzmu efikasne mere za suzbijanje nasilja u porodici.
- Platforma za akciju iz Pekinga u oblasti nasilja u porodici, preporučuje preispitivanje zakonodavstva i preduzimanje neophodnih mera za stvaranje odgovarajućih mehanizama koji obezbeđuju zaštitu svih žena od nasilja u porodici što treba da se tretira kao krivično delo kažnjivo zakonom (član 69).

Lako Kosovo nije u sastavu Evropske unije, vrlo brzo će se od istog zahtevati niz obaveza u pravcu priznanja, usklađivanja zakonskog okvira i struktura u pravosudnom sistemu sa standardima EU, kao što su:

- Dokumenta o ljudskim pravima koja se pozivaju na načela povelji Ujedinjenih nacija i druga doku menta u skladu sa kojima je nasilje izvršeno nad ženama nasilje nad osnovnim ljudskim pravima. Kao takve pominjemo EKLJP[127], Evropsku socijalnu povelju, Evropsku konvenciju o sprečavanju mučenja i nečovečnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka.
- Instrumente Evropske unije- potpisivanje MSA dovodi do niza obaveza u smeru priznavanja, harmo nizacije pravnog okvira i struktura pravosudnog sistema sa ovim standardima. EU je tretirao rodnu ravnopravnost nizom direktiva, rezolucija, preporuka i akata koje su doneli Savet Evropske unije, Evropska komisija i Evropski parlament.

Pitanja od ključne važnosti

- Kosovo ima relativno dobar zakonski okvir za unapređenje učešća žena u javnom životu i zaštiti i sprečavanju nasilja nad njima.
- Nezavisno od prisustva ovih pravnih mehanizama, napredak u njihovoj primeni bio je neredovan i spor
- Često nedostaju resursi (finansijski, materijalni i ljudski) za primenu ovih zakona i podzakonskih akata
- Ratifikovanje međunarodnih konvencija nije propraćeno drugim merama za popunjavanje domaćeg zakonodavstva.
- Postoje neki zakoni koji nedostaju u nacionalnom zakonodavnom okviru, kao što je “Zakon o radu”, Zakon o zdravstvenom osiguranju itd.
- Kao programi i među-sektorske strategije, svi programi i akcioni planovi imaju posledice na niz insti tucija. Izazov u njihovoj realizaciji leži u koordinaciji institucija. Analize ukazuju da se često ovi planovi ne realizuju zbog odsustva među-institucionalne koordinacije.
- Praćenje akcionih planova često ostaje na papiru. Vrlo malo se razmišlja i reaguje na izveštaje o praćenju, u smislu nerealizovanih mera i radnji.

126 Uzeto iz pripremnih poslova obavljenih marta 2008, pouke izvučene iz Plana za period od 2005-2007.

127 Vidi Aneks “Zakonski akti”

III.2 Institucionalni mehanizmi

Na Kosovu postoji niz javnih, privatnih i institucija građanskog društva, čija je misija promovisanje rodnih pitanja, zaštite ljudskih prava i osnaživanja žena. Zarad ove analize, usredsredićemo se na institucije na centralnom nivou, pošto dužnosti i odgovornosti podređenih institucija proizilaze iz dužnosti centralnih institucija.

III.2.1 Domaće institucije

Skupština Republike Kosovo. U skladu sa ustavnim odredbama, Skupština je zakonodavna institucija Republike Kosovo odabrana direktno od naroda[128]. Član 71.2. Ustava predviđa "Sastav Skupštine Kosova će poštovati polnu jednakost, koja je u saglasnosti sa međunarodnim načelom [129]. Skupština može obrazovati komisije za posebna pitanja. Postoje dva odbora u Skupštini Republike Kosovo koja treba da promovišu i pomognu u primeni Rezolucije 1325. Odbor za ljudska prava, rodnu ravnopravnost, nestala lica i peticije i Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost. Odbor za unutrašnje poslove i bezbednost zadužen je za angažovanje, razvoj i nadzor politika i strategija o unutrašnjoj bezbednosti. Takođe, ovaj Odbor odgovoran je za razradu i primenu bezbednosnih standarda, pokretanje bilateralnih i multilateralnh sporazuma, upravljački nadzor i izdavanje lične dokumentacije i putnih isprava i da prati regionalnu saradnju u oblasti bezbednosti i zaštite protiv organizovanog kriminala i terorizma.

Savet bezbednosti Republike Kosovo. U skladu sa ustavnim odredbama, Savet bezbednosti Republike Kosovo u saradnji sa predsednikom Republike Kosovo i Vladom, priprema strategiju bezbednosti Republike Kosovo. Zakon predviđa "Obrazovanje Kosovskog Saveta bezbednosti i njegovu misiju[130].

Vlada Republike Kosovo odgovorna je za primenu zakona i državnih politika i podložna je skupštinskom nadzoru. Zakon o rodnoj ravnopravnosti u članu 4.7 predviđa "Dužnost je i odgovornost vlade i ministarstava da se u oblasti rodne ravnopravnosti bave promovisanjem i garantovanjem ravnopravnih rodnih prava".

Agencija za rodnu ravnopravnost – Vlada Republike Kosovo je Odlukom br. 5/131 od dana 1. februara 2005. obrazovala Kancelariju za rodnu ravnopravnost, kao poseban organ Vlade Kosova u skladu sa članom 5.1 Uredbe UNMIK-a br. 2004/18, od dana 7. juna 2004, o proglašenju Zakona o rodnoj ravnopravnosti usvojenog od strane Skupštine Kosova (Zakon br. 2004/2).
Odlukom Vlade Kosova br. 03/2006 od dana 12.07.06 Kancelarija za rodnu ravnopravnost od 1. septembra 2006. postaje Agencija za rodnu ravnopravnost, u sklopu Kabineta premijera. Agencija za rodnu ravnopravnost ima mandat da primenjuje i prati primenu Zakona o rodnoj ravnopravnosti promovišući podjednake vrednosti i mogućnosti bez obzira na rodnu pripadnost. Platforma rada: Kosovski program za rodnu ravnopravnost usvojen od strane Vlade RK-a

128 Funkcija Skupštine uređuje se poglavljem IV (Skupština Republike Kosovo) Ustava Republike Kosovo.

129 Član 71 (Kvalifikacije i polna jednakost) –Ustav Republike Kosovo.

130 Član 127 (Kosovski savet za bezbednost), Ustav Republike Kosovo, KSB ima savetodavnu ulogu u svim pitanjima u vezi sa bezbednošću Kosova i njegov doprinos regionalnoj stabilnosti, preporučuje politike i strategije bezbednosti i treba da pruži informacije i ocene bezbednosne situacije na Kosovu, kako bi omogućio Vladi Republike Kosovo da donese odgovarajuće odluke u vezi sa bezbednosnim pitanjima

Odlukom br. 7/17 od dana 24. 04. 2008. Odluka obavezuje institucije Republike Kosovo za njegovu primenu. Agencija je odgovorna da promoviše podjednako učešće žena i muškaraca u svim oblastima, političkog, ekonomskog, socijalnog i kulturnog života kao značajan faktor funkcionisanja demokratskih institucija. Kao što to predviđa Zakon o rodnoj ravnopravnosti, ARR tokom obavljanja svojih dužnosti u vezi sa rodnim pitanjima koordiniše svoje aktivnosti sa službenicima za rodnu ravnopravnost u ministarstvima i opštinama.

Službenici za rodnu ravnopravnost. Imenovani u svim ministarstvima i opštinama. Oni su odgovorni za izradu i primenu politika i aktivnosti za promovisanje rodne ravnopravnosti i nadzor primene Zakona o rodnoj ravnopravnosti i strateških politika rodne ravnopravnosti kao što su KPRR, Program za borbu protiv nasilja u porodici, Akcioni plan za ekonomsko osnaživanje itd.

Međuministarski savet za rodnu ravnopravnost. Članom 4.9. ZRR-a predviđa se da Vlada treba da obrazuje međuministarski savet, u čijem članstvu se nalaze službenici za rodnu ravnopravnost ministarstava. Odlukom br. 05/157 Vlade Kosova usvaja se Uredba br. 01/2006 o osnivanju, ovlašćenjima i dužnostima Međuministarskog saveta za rodnu ravnopravnost. Ovom uredbom uređuju se ovlašćenja i dužnosti Međuministarskog saveta za rodnu ravnopravnost. Glavni izvršni službenik Agencije za rodnu ravnopravnost nalazi se na čelu Saveta i ima za cilj da koordinira aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti.

Kosovske bezbednosne snage (KBS). U skladu sa ustavnim odredbama, Kosovske bezbednosne snage nacionalne su bezbednosne snage Republike Kosovo i mogu poslati svoje pripadnike van zemlje u potpunom skladu sa njihovim međunarodnim odgovornostima[131]. Imajući u vidu da Rezolucija 1325 ukazuje na značaj uključivanja rodne perspektive u mirovne operacije, treba imati u vidu i zahtev koji predviđa Rezolucija 1325 da vojno i civilno osoblje koje se bude slalo u ove misije bude obučeno o ovim pitanjima od strane samim država članica.

Kosovska policija obrazovana je Zakonom br. 03/l-035, usvojenim u Skupštini Republike Kosovo, kao javna služba u sklopu delokruga Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) i pod kontrolom i nadzorom generalnog direktora Policije, koga imenuje premijer. Policija Republike Kosovo snosi odgovornost za očuvanje reda i javne bezbednosti na celoj teritoriji Republike Kosovo.

Ombudsman. Ustav Republike Kosovo u članu 132, predviđa da je ombudsman nezavisna institucija, na ustavnom nivou, koja ima sledeća ovlašćenja:

3. Ombudsman nadgleda i štiti ljudska prava i slobode pojedinaca od nezakonitih i nepropisnih radnji ili odsustva radnji javnih vlasti.
4. Svaki organ, institucija ili drugi organ, koji obavlja legitimnu vlast u Republici Kosovo, dužan je da odgovori na zahteve ombudsmana i da mu/joj podnese svu dokumentaciju i informacije tražene u skladu sa zakonom.

Kosovski institut za pravosuđe, obrazovan je Zakonom br. 02/L-25, kao nezavisan profesionalan organ koji uživa status pravnog lica, i koji deluje u saradnji sa Sudskim i Tužilačkim savetom Kosova ili institucijama koje naslede njegove odgovornosti za koordinaciju potreba za stručnim usavršavanjem kosovskih sudija i tužilaca, za osposobljavanje kandidata za sudije i tužioce, kao i za druga pitanja u vezi sa sudskim sistemom na Kosovu.

[131] Član 126 (Kosovske bezbednosne snage)- Ustav Republike Kosovo.

Imajući u vidu zakonske odgovornosti predviđene Zakonom o osnivanju Kosovskog instituta za pravosuđe, KIP je glavna institucija odgovorna za:

e) usavršavanje nosilaca i potencijalnih nosilaca funkcije sudija i tužilaca;
f) posebno kurseve obuke za napredovanje sudija i tužilaca;
g) kurseve za osnovno usavršavanje sudija, i
h) kurseve za usavršavanje drugih stručnih lica u oblasti pravosuđa koje identifikuje KIP.

Agencija za besplatnu pravnu pomoć prva je institucija za pružanje pravne pomoći na Balkanu, koju finansira država. Besplatna pravna pomoć podrazumeva pružanje saveta i informacija licima koja se kvalifikuju i koja su finansijski odgovarajuća u vezi sa njihovim pravima i pravnim sredstvima. Takođe, obuhvata besplatno zastupanje stranaka na sudu i pri upravnim organima, kao i pravnu pomoć u izradi dopisa i podnesaka, postupcima uključujući posredovanje i alternativno rešavanje sporova. Ovu uslugu finansira Vlada Kosova kako bi se građanima Republike Kosovo omogućio pristup pravosuđu, kada za to nemaju materijalnih mogućnosti i kako bi se osiguralo da materijalna nemogućnost nikada ne bude uzrok da se nekom građaninu prekrše prava.[132]

III.2.2 Međunarodne organizacije

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Misija OEBS-a na Kosovu ima poseban zadatak da se pobrine da sve zajednice imaju podjednak pristup"svim odredbama zagarantovanim različitim institutima" kosovskih institucija. To znači da Misija treba da pomogne u prenosu odgovornosti na kosovske institucije kako bi se zagarantovalo potpuno poštovanje ljudskih prava, te je u tom smeru dužna da funkcioniše u skladu sa odredbama Rezolucije 1325133.

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP). UNDP je prisutan na Kosovu od 1999. Mandat UNDP-a obuhvata izgradnju kapaciteta u zajednici stručnjaka i domaćim institucijama, kako bi se potpomogle institucije Republike Kosovo u pripremi i izradi politika i u njihovoj primeni. U posebnom fokusu UNDP-a jeste osnivanje partnerstava između donosilaca odluka, medija, građanskog društva i javnog mnjenja, o pitanjima u vezi sa ljudskim razvojem na Kosovu.

UNWOMEN, pruža tehničku pomoć i finansijsku podršku programima i strategijama koje podstiču osnaživanje žena i rodnu ravnopravnost. UNWOMEN je prisutan na Kosovu od avgusta 1999. U sklopu organizacija Ujedinjenih nacija, UNWOMEN radi kao međuvladina organizacija, koja se povezuje i sarađuje sa vladom i građanskim društvom. Od 2005. godine promoviše UNSCR 1325 i podržava primenu ove rezolucije na Kosovu i u regionu. Doprinela je uključivanju rodne ravnopravnosti u sektor bezbednosti i pravosuđa, posebno Kosovske policije, podržavanjem organizacija žena u njihovim nastojanjima za zalaganje i razvila je njihove kapacitete u domenu ljudskih prava žena i izgradnje mira i bezbednosti.
2008. godine, nakon niza konsultacija sa glavnim stranama angažovanim u sektoru bezbednosti na Kosovu i poznajući značaj sagledavanja bezbednosti kroz rodni objektiv kao i potrebe da se radnje koordiniraju tako da odgovorimo na pretnje bezbednosti žena, UN Women je obrazovao Koordinacijsku grupu za bezbednost i rodna pitanja (KGBR). Zbog višestranog članstva i različitog mandata svake organizacije, Grupa je zapravo neformalna mreža. Od početka 2008,

[132] http://gazetazyrtare.rks-gov.net/Documents/Ligji%20per%20ndihme%20juridike%20falas%20%28shqip%29.pdf

KGBR je sproveo niz aktivnosti sa ciljem da unaprede načela Rezolucije Saveta bezbednosti UN-a 1325, i nedavno da se založi za prava žena na Kosovu, sa posebnim fokusom na oblasti rodnih pitanja i bezbednosti[134]. Na čelu sa organizacijom UN Women[135], Grupa obuhvata predstavnike kosovskih institucija (Agencija za rodnu ravnopravnost, Kosovska policija, savetnicu za rodnu ravnopravnost pri Kosovskim bezbednosnim snagama, Ministarstvo pravde), organizacije žena[136] i međunarodne organizacije. (UNMIK, UNDP, UNICEF, UN-HABITAT, OHCHR,, UNFPA, SZO, UNOPS, UNHCR, UN Women, EU Office, EULEX, NATO/KFOR i OEBS).
OHCHR, kancelariji visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava (OHCHR), kao delu Sekretarijata Ujedinjenih nacija, dat je jedinstveni mandat promovisanja i zaštite svih ljudskih prava. OHCHR je prisutan na Kosovu još od 1998.

III.2.3 Građansko društvo se zalaže za Rezoluciju 1325

Organizacije građanskog društva izvanredno se zalažu za promovisanje i praćenje primene Rezolucije 1325 na Kosovu. One su pripremile niz izveštaja u vezi sa pitanjem promovisanja žene i konkretno u vezi sa primenom Rezolucije 1325 na Kosovu. One su takođe aktivno lobirale za uključivanje glasova žena u velikom broju institucija, između ostalog u sektoru bezbednosti ili odlučivanja i ostvarivale su uspešnu saradnju sa kosovskim institucijama za uključivanje rodne perspektive u razvojne programe i politike.
Jedna od karakteristika koja ističe građansko društvo na Kosovu jeste umrežavanje organizacija i NVO-a žena, koje rade u koordinaciji, pružajući svoje ljudske i kapacitete za lobiranje kako bi se podigla svest žena o njihovoj ulozi u razvoju društva. Sa druge strane, vredi napomenuti i njihovu emancipujuću ulogu u vezi sa institucijama na centralnom i lokalnom nivou, kako bi rodno pitanje bilo uvršćeno u vladine politike i programe.
Jedna od najreprezentativnijih organizacija je Mreža Grupa žena Kosova (MGŽK), obrazovana 2000. godine. Mreža grupiše 87 organizacija žena koje zastupaju sve etničke grupe i različite zajednice na Kosovu. Članice mreže dolaze iz širokog raspona socijalnih sektora, uključujući prosvetu, ekonomski razvoj, psiho-socijalne službe, posebne potrebe, izgradnju kapaciteta, istraživanja i rodne studije, grupe koje rade oko nasilja na rodnoj osnovi i grupe koje vrše usluge zalaganja i pravne pomoći.

PRAĆENJE I PROCENA –ORGANI ZA PRAĆENJE

Kompleksnost rezultata i mera kojima se bavi Akcioni plan, predviđa prirodu ovog strateškog dokumenta, kao što je složen i međudisciplinski Akcioni plan, čija primena zahteva koordinaciju velikog broja institucija, državnih i nedržavnih organa. Na isti način rada kao što je to bio slučaj kada je rađeno na pripremi i sastavljanju Nacionalnog akcionog plana, njegova primena zahtevaće angažovanje institucija Vlade Republike Kosovo, građanskog društva i podršku međunarodnih partnera.Sa druge strane, učešće velikog broja aktera u primeni zahtevaće stvaranje jedne jedinice za koordinaciju i praćenje primene Akcionog plana. Ovo je predviđeno Odlukom zamenice premijera Kosova, gđe Mimoza Kusari-Lila, br. 560 od dana 20. 02. 2012. gde je ARR predviđen kao institucija odgovorna za praćenje primene AP-a.

Pitanja od ključne važnosti

- Institucionalni mehanizmi treba da učestvuju tokom procesa izrade NAP-a kako bi se uvrstili u ak tivnosti koje treba da se sprovedu a koje će odgovoriti na izazove
- PODIZANJE kapaciteta za praćenje
- Izrada niza pokazatelja koji će omogućiti merenje uticaja i učinka institucija u postizanju rezultata AP-a
- Budžet institucija posebno je kritičan, bez dodeljenog budžeta nećemo uspeti da imamo realan plan. Iz tog razloga institucije treba da znaju svoje godišnje i srednjeročne budžete.
- Uključivanje interesnih grupa (žena) važno je u ovom procesu.
- Kapaciteti organizacija i institucija nosilaca ovog procesa su ograničeni, njihovi ljudski i materijalni kapaciteti treba da se podrže od strane međunarodnih organizacija.
- Međunarodne organizacije treba da stave na znanje njihove planove i prioritete, kako bi koordinirali rad sa domaćim organizacijama.
- U nekim slučajevima, planovi rada službenika za rodnu ravnopravnost u institucijama (posebno na lokalnom nivou) nisu pokriveni budžetom, što otežava realizaciju konkretnih dužnosti ovih jedinica, ali i realizaciju aktivnosti predviđenih strateškim planovima i programima.

[134] http://www.womensnetwork.org/documents/20130204172508113.pdf
[135] UN Women takođe obavlja ulogu Sekretarijata KGBR-a
[136] U članstvu KGBR-a nalaze se QKSGj, Kvina till Kvina.

VI. AKCIONI PLAN ZA PRIMENU REZOLUCIJE 1325 "ŽENE, MIR I BEZBEDNOST"

Ukupni troškovi 1,667,260 E

Nepokriveni troškovi 830,327 E

Uticaj 1. Povećano učešće žena u odlučivanju i u procesima izgradnje i očuvanja mira

Pokazatelj 1.a

Procenat žena i devojaka izabranih na rukovodeće i upravljačke položaje na centralnom i lokalnom nivou.

Polazna osnova: 13.1%

Cilj: 20%

Pokazatelj 1.b

Procenat žena koje učestvuju u mirovnim misijama i u spoljnoj službi

Polazna osnova: 20% u spojnoj službi i mirovnim misijama

Cilj: 30% u spojnoj službi i mirovnim misijama

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 1. 1. Institucije na centralnom i lokalnom nivou podigle kapacitete za primenu Rezolucije 1325, uključivanjem rodne perspektive u izradu i primenu politika kao i u budžetski proces.	**Pokazatelj 1.1.** Broj nacrta dokumenata politika sa konkretnim ciljevima i rodnim pokazateljima Polazna osnova: 7 strateških dokumenata predviđa rodne ciljeve i pokazatelje[1][2] Cilj: Svi novi nacrti strategija vlade i akcionih planova imaju rodne ciljeve i pokazatelje	**ARR** MSP, MLU, Opštine	2013-2015.	**22,980 E** 9,607 E pokriven trošak 13,373 nepokriven trošak	Analiza novih politika, strateških dokumenata i akcionih planova
Aktivnost 1.1.1 Realizacija jednog istraživanja o uključenosti žena (njihovoj ulozi i	**Pokazatelj 1.1.1** Istraživački dokumenat o ulozi žena u vladi na centralnom i lokalnom nivou na raspolaganju je,	**Nosilac** ARR	2013.	**9,607 E** Pokriven	Izveštaj o istraživanju

[1] PKBGJ, Strategija borbe protiv trgovine ljudima, Strategija obrazovanja, Strategija borbe protiv nasilja u porodici, Strategija za zajednice, Strategija za razvoj, Strategija za KBS

[2] Tačno navesti broj dokumenata i naziv.

položaju) u centralnim i lokalnim institucijama, u političkim strankama i o rodnoj osetljivosti u izradi i primeni politika i budžeta.	pregledan je od strane kolega i raspodeljen. Polazna osnova: Ne postoje ažurirani podaci. Cilj: Dokumenat o istraživanju na raspolaganju, razmotren od strane kolega i raspodeljen ključnim akterima u vladinom i nevladinom sektoru.	**Partneri**: MF, MLU, opštine, donatori, grupe stručnjaka građansko društvo		trošak	Lista mesta gde je raspodeljeno istraživanje Objavljivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 1.1.2 Obuka stranačkih foruma žena (devojaka) i omladinskih foruma o uključivanju rodne perspektive u njihove političke programe.	**Pokazatelj 1.1.2.a.** Broj učesnika Polazna osnova: nema podataka Cilj: 100 osoba (5 obuka sa po 20 osoba) **Pokazatelj 1.1.2.b** Učesnici izjavljuju da se osećaju spremnijim da konkurišu za funkcije odlučivanja u svojoj stranci Polazna osnova: Cilj: 80% učesnika	**Nosilac** Međunarodne organizacije, građansko društvo, ARR će obavestiti moguće nosioce **Partneri**: Političke stranke, skupštinski odbori, donatori	2013 2014.	**13,373** Nepokriven trošak	Lista učesnika Ocene obuka
Rezultat 1.2. **Izrađene afirmativne politike i postupci za povećavanje broja žena u spoljnoj službi i mirovnim misijama RKS-a.**	**Pokazatelj 1.2.** Broj afirmativnih politika i postupaka o spoljnoj službi i mirovnim misijama Polazna osnova: Nema afirmativnih politika i postupaka Cilj: Izrađene afirmativne politike u barem dve institucije (npr. MSP, MKBS, MUP)	MSP, MKBS, MUP	Do 2015.	**222,481 E** 165,767 E pokriven trošak 56,664 E nepokriven trošak	Dokumenta afirmativnih politika

Aktivnost 1.2.1 Podizanje kapaciteta relevantnih institucija u oblasti rodnog budžetiranja	**Pokazatelj 1.2.1.a** Učesnici iz različitih institucija učestvuju na obukama Polazna osnova: nema podataka Cilj180 obučenih osoba (iz 5 institucija) **Pokazatelj 1.2.1.b.** % učesnika obuke koji izjavljuju da se sposobni da primene koncepte rodnog budžetiranja u njihovom radu Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80% učesnika iz različitih institucija na centralnom i lokalnom nivou	**Nosilac** KIJA, **Partneri**: ARR, MLU MF, donatori	2013. 2014. 2015.	**27,836 E** 18,830 E pokriven trošak 9,006 E nepokriven trošak	Lista učesnika Ocene obuka
Aktivnost 1.2.2 Stvaranje posebnog linka na veb stranici ARR-a o UNSCR 1325 i Akcionom planu.	**Pokazatelj 1.2.2.a** Raspoloživost posebne pod-stranice Polazna osnova: Ne postoji posebna pod-stranica Cilj: Pod-stranica na raspolaganju **Pokazatelj 1.2.2.b** Tehnička mogućnost da se izmeri broj klikova na izrađenoj pod-stranici Polazna osnova : 0 Cilj: Postoji mogućnost da se prebroji broj klikova	**Nosilac** ARR **Partneri**: Donatori	2013	**4,468 E** Pokriven trošak od strane vlade	Utvrđivanje tehničkih mogućnosti za prebrojavanje klikova Broj klikova Broj članaka objavljenih na veb stranici na temu R 1325
Aktivnost 1.2.3 Organizovanje okruglih stolova i radionica kako bi se institucije upoznale sa obavezama i dostignućima koji proizilaze iz AP za primenu Rezolucije Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1325.	**Pokazatelj 1.2.3.a** Broj organizovanih događaja Polazna osnova: 0 Cilj: 5 godišnje **Pokazatelj 1.2.3.b** Broj učesnika na događaju Polazna osnova : 0 Cilj: 150 godišnje	**Nosilac** ARR odgovorne institucije za primenu AP	2013. 2014. 2015.	**77,044 E** Pokriven trošak	Dnevni red Lista učesnika Prilozi u medijima

Aktivnost 1.2.4 Osnivanje Koordinacione grupe za praćenje realizacije AP za primenu Rezolucije 1325.	**Pokazatelj 1.2.4.a** Odluka o osnivanju Koordinacione grupe Polazna osnova: Nema koordinacione grupe Cilj: Grupa je obrazovana **Pokazatelj 1.2.4.b** Godišnji izveštaj Koordinacione grupe o primeni AP za R 1325 podnosi se vladi Polazna osnova : 0 Cilj: Jedan izveštaj godišnje	**Nosilac** ARR **Partneri:** Donatori, sve institucije odgovorne za sprovođenje AP	2013. 2014. 2015.	**12,057 E** Pokriven trošak	Odluka vlade o obrazovanju koordinacione grupe Podneti izveštaji o praćenju
Aktivnost 1.2.5 Organizovanje promotivnih aktivnosti za upoznavanje sa Rezolucijom 1325.	**Pokazatelj 1.2.5.a** Broj realizovanih aktivnosti Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 1 aktivnost godišnje **Pokazatelj 1.2.5.b** Broj priloga u medijima i pisanih članaka koji tretiraju probleme u vezi sa promovisanjem Rezolucije 1325. Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 3 priloga u medijima o svakoj promotivnoj aktivnosti	**Nosilac** ARR Mediji, NKM **Partneri:** Donatori, građansko društvo	2013. 2014. 2015.	**19,658 E** 10,000E pokriven trošak 9,659 nepokriven trošak	Dnevni red događaja Podaci o publici Prilozi u medijima
Aktivnost 1.2.6. Pružanje stipendija, u skladu sa transparentnim uslovima, za postdiplomske studije u cilju unapređenja žena na rukovodećim funkcijama/u diplomatiji.	**Pokazatelj 1.2.6.** Broj izabranih stipendista. Polazna osnova : 0 Cilj: Dato 20 stipendija	**Nosilac** ARR Univerzitet MSP **Partneri:** Donatori	2013. 2014. 2015.	**56,000 E** 18,000E pokriven trošak 38,000 nepokriven trošak	Dokumenat sa kriterijumima za dodelu stipendija Evidencija o stipendijama Evidencija o upisu na postdiplomske studije

Aktivnost 1.2.7. Organizovanje obuka o UNSCR 1325 i UNSCR 1820 za osoblje na rukovodećim i upravljačkim funkcijama i na tehničkim funkcijama, uključujući i spoljnu službu RKS.	**Pokazatelj 1.2.7.a** Broj učesnika obuke Polazna osnova : 0 Cilj: 180 učesnika **Pokazatelj 1.2.7.b** Procenat učesnika na obuci na temu e UNSCR 1325 i UNSCR 1820 izjavljuje da je obuka bila relevantna za njihov rad Polazna osnova: 0 Cilj: 80% **Pokazatelj 1.2.7.c** Standardni kurikulumi za obuku i materijali na raspolaganju Polazna osnova: Nema standardnih kurikuluma Cilj: Materijali na raspolaganju	**Nosilac** ARR MSP KIJA **Partneri:** Donatori	2013. 2014. 2015.	**25,368 E** pokriven trošak	Liste učesnika obuke Ocene obuke Standardni programi obuke

Uticaj 2. Integrisana rodna perspektiva i povećano učešće žena u bezbednosnim strukturama
Pokazatelj 2
Procenat žena u bezbednosnim strukturama
Polazna osnova: 14.85% (KP); 8.13% (KBS)
Cilj: 18% (KP); 12% (KBS)

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 2.1 **Povećana svest žena o tome kako da učestvuju u bezbednosnim strukturama.**	**Pokazatelj 2.1** Procenat žena koje se prijavljuju za radna mesta u bezbednosnim struklturama. Polazna osnova : 16% kandidata (KP – po poslednjem konkursu); treba potražiti broj u KBS-u		2013-2015.	**28,831 E** 13,845 E pokriven trošak 14,986 E	Podaci iz konkursa

	Cilj: 20% (KP); 15% (KBS)			nepokriven trošak	
Aktivnost 2.1.1 Realizacija istraživanja o zastupljenosti žena u bezbednosnim strukturama (identifikovanje uzroka za pad u broju žena u ovim strukturama).	**Pokazatelj 2.1.1** Istraživanje o ženama u bezbednosnim strukturama privedeno kraju i izveštaj raspodeljen. Polazna osnova: KP je sproveo istraživanje 2010, KBS 2012. Cilj: jedno istraživanje završeno 2013, jedno 2015.	**Nosilac** MKBS MUP KP **Partneri**: Građansko društvo, mediji donatori ARR	2013. 2015.	**10,443 E** nepokriven trošak	Izveštaj o istraživanju Dokumentovanje svečanog otpočinjanja istraživanja Lista raspodele publikacije Objavljivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 2.1.2 Organizovane kampanje senzibilizacije o učešću žena u sektoru bezbednosti (npr. okrugli stolovi, radionice)	**Pokazatelj 2.1.2.a** Broj aktivnosti realizovanih u sklopu kampanje Polazna osnova: 7 aktivnosti 2012. (KP) Cilj: 12 **Pokazatelj 2.1.2.b** Broj učesnika u aktivnostima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 400 učesnika	**Nosilac** **MKBS** MUP **KP** **Partneri**: Građansko društvo mediji donatori ARR	2013-2014	**13,845 E** pokriven trošak	Dnevni red i dokumentovanje događaja Lista učesnika.
Aktivnost 2.1.3 Organizovanje emisija u medijima u cilju promovisanja žena u bezbednosnim strukturama	**Pokazatelj 2.1.3** Broj emisija u medijima koje promovišu žene u bezbednosnim strukturama Polazna osnova: Nema podataka Cilj:4	**Nosilac** **MKBS** **MUP** **KP** **Partneri**: Mediji građansko	2013-2015.	**4,543 E** nepokriven trošak	Realizovane emisije u medijima Članci u štampanim medijima

		društvo Donatori ARR			
Rezultat 2.2 **Smanjenje institucionalne prepreke za žene zaposlene u bezbednosnim strukturama.**	**Pokazatelj 2.2** Žene zaposlene u bezbednosnim strukturama iznose da su se institucionalne poteškoće po žene smanjile. Polazna osnova: Navedene poteškoće u istraživanju KP za 2010; i u istraživanju KBS-a realizovanog u 2012. Cilj: Kvalitativno i/ili kvantitativno smanjenje institucionalnih poteškoća identifikovanih 2010. i 2012. godine do 2015.		2013-2015.	**246,943 E** 134,844 E pokriven trošak 112,099 E nepokriven trošak	Izveštaji o institucionalnim istraživanjima
Aktivnost **2.2.1** Podržavanje inicijativa žena unutar bezbednosnih struktura kako bi se organizovale u udruženja i/ili sindikate.	**Pokazatelj 2.2.1** Broj žena koje su se učlanile u profesionalna udruženja/sindikate Polazna osnova: Ne postoji formalno učlanjenje žena u ženska strukovna udruženja Cilj: Članstvo u strukovnim udruženjima formalizovano	**Nosilac MKBS MUP KP** **Partneri**: Građansko društvo Donatori	2013. (KP) 2014. (KBS) – 2015.	**49,099 E** 49,099 E nepokriven trošak	Statut organizacija Odluke o njihovoj registraciji pri sudu Evidencija o članstvu
Aktivnost 2.2.2 Otvaranje dva pilot vrtića za decu žena policajaca i vojnika, u sklopu ili u blizini njihovog radnog mesta	**Pokazatelj 2.2.2** Broj mesta u vrtićima za decu osoblja Polazna osnova: 0 Cilj: 40	**Nosilac** Opština Priština, u koordinaciji sa MKBS-om MUP-om	Do 2015.	**197,844 E** 134,844 E pokriven trošak od strane vlade; 63,000 nepokriven trošak	Rekonstruisane zgrade Godišnji budžet dodeljen za funkcionisanje vrtića

		KP-om (podnose zahtev) **Partneri:** Donatori Poslovni sektor MONT			
Rezultat 2.3 **Podignuti kapaciteti u bezbednosnim strukturama za promovisanje žena liderki i upravnika i očuvanje broja žena u ovim strukturama.**	**Pokazatelj 2.3.a** Samoocena uprava bezbednosnih struktura kada govorimo o kapacitetima u vezi sa rodnim pitanjima Polazna osnova : Nema podataka Cilj: biće utvrđen na osnovu polazne osnove **Pokazatelj 2.3.b** Broj žena na rukovodećim i položajima srednje uprave Polazna osnova: oko 10% žena na funkcijama odlučivanja Cilj: 15% žena na funkcijama odlučivanja		2013-2015.	**98,625 E** 63,142 E pokriven trošak 35,482 E nepokriven trošak	Institucionalna anketa
Aktivnost 2.3.1 Uspostavljanje i funkcionalizacija kancelarija za karijerno savetovanje u bezbednosnim strukturama, sa posebnim fokusom na karijernom napredovanju žena	**Pokazatelj 2.3.1.a** Broj žena koje dobijaju karijerne savete Polazna osnova: 0 Cilj: 25% ukupnog broja žena koje rade u policiji/bezbednosnim snagama **Pokazatelj 2.3.1.b** Broj žena koje se pozivaju na kvalitetno savetovanje Polazna osnova: 0 Cilj: 75% savetovanih žena smatra da im je pružena usluga visokog kvaliteta	**Nosilac** MKBS MUP KP **Partneri:** Građansko društvo Donatori	2013-2015.	**45,098 E** Pokriven trošak	Dokumenta o osnivanju i funkcionalizaciji karijernih savetovališta Lista žena koje se savetuju u istima Ocena usluga

Aktivnost 2.3.2 Obuka osoblja o poznavanju internih normativnih postupaka u vezi sa ljudskim resursima i afirmativnim radnjama u bezbednosnim strukturama	**Pokazatelj 2.3.2.a** Broj učesnika na obukama Polazna osnova: 0 Cilj: 24 godišnje **Pokazatelj 2.3.2.b** Procenat učesnika na obuci čiji su kapaciteti povećani Polazna osnova: 0 Cilj 80%	**Nosilac** MKBS MUP KP **Partneri**: Policijska akademija, Komanda za doktrinu i vežbe Donatori ARR	2013. 2014. 2015.	**13,538 E** pokriven trošak	Lista učesnika Nastavni program obuke Izveštaji ocene Test koji meri novostečeno znanje.
Aktivnost 2.3.3 Uključivanje Rezolucije 1325 i dopunskih rezolucija u nastavni program obuke.	**Pokazatelj 2.3.3** Rezolucija 1325 i dopunske rezolucije uključene u nastavni plan obuke za KP i KBS Polazna osnova: Odražena u nastavnom planu nekih obuka KP Cilj: Posebna obuka o Rezoluciji 1325 i dopunskim rezolucijama uključenim u nastavni plan KP i KBS	**Nosilac** Policijska akademija, Komanda za doktrinu i vežbe **Partneri**: Donatori	2013.	**2,968 E** nepokriven trošak	Nastavni plan
Aktivnost 2.3.4 Razvoj kapaciteta žena u bezbednosnim strukturama za učešće u mirovnim misijama. (obuka)	**Pokazatelj 2.3.4.a** Broj obučenih žena za učešće u mirovnim misijama Polazna osnova: 0 Cilj: 40	**Nosilac** MKBS MUP KP Policijska	2015.	**32,514 E** Nepokriven trošak	Nastavni program obuke Lista učesnika Izveštaji o oceni

	Pokazatelj 2.3.4.b Procenat učesnika koji izveštavaju o podignutim kapacitetima Polazna osnova: 0 Cilj: 80%	akademija, Komanda za doktrinu i vežbe MSP **Partneri**: Donatori			
Aktivnost 2.3.5 Stvaranje baze podataka o ženama koje su kvalifikovane da učestvuju u mirovnim misijama	**Pokazatelj 2.3.5** Baza podataka otvorena sa raščlanjenim podacima (o polu, starosnoj dobi, stručnoj spremi...) Polazna osnova: Baza podataka ne postoji Cilj: Baze podataka postoji kako u KP tako i u KBS	**Nosilac** MKBS MUP KP KBS	2015.	**906 E** Pokriven trošak od strane vlade	Baza podataka sa raščlanjenim podacima
Aktivnost 2.3.6 Obezbeđivanje stipendija, na osnovu transparentnih kriterijuma, za postdiplomske studije žena u bezbednosnim strukturama.	**Pokazatelj 2.3.6** Broj žena u bezbednosnim strukturama koje koriste stipendije Polazna osnova: 0 Cilj: 6 žena	**Nosilac** MKBS MUP MF Policijska akademija, Komanda za doktrinu i vežbe	2014. 2015.	**3,600 E** Pokriven trošak od strane vlade	Postupci i kriterijumi Budžet dodeljen za stipendije Evidencija o upisu na postdiplomske studije

Uticaj 3. Žrtve seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja u vezi sa konfliktom/ratom imaju pristup funkcionalnim mehanizmima za zaštitu, pristup pravosuđu, njihovu rehabilitaciju i reintegraciju

Pokazatelj 3

Procenat žrtava koje su korisnici ovih usluga i koje su zadovoljne ovim uslugama

Baze: Nema podataka o kvalitetu usluga

Cilj: 80% korisnika iznosi da su zadovoljni uslugama

Rezultati i aktivnosti	Polazni i ciljni pokazatelji	Institucija koja je nosilac ili partner u primeni	Godina realizacije	Cena koštanja i pokrivenost troškova	Sakupljanje podataka i izvori podataka
Rezultat 3.1 **Zakonski okvir za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata podnet na usvajanje u Skupštini Kosova.**	**Pokazatelj 3.1.** Zakonski okvir za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata podnet na usvajanje u Skupštini Kosova. Polazna osnova: Zakonski okvir nije predviđen Cilj:: Zakonski okvir podnet na usvajanje	**Nosilac ARR**, MF MRSZ MP MZ MONT **Partneri:** Donatori	2013.	**15,000 E** 10,000 pokriven trošak 5,000 E nepokriven trošak	Nacrti zakonskih akata
Aktivnost 3.1.1 Obrazovanje radne grupe za upotpunjavanje zakonskog okvira za lečenje, rehabilitaciju i reintegraciju žrtava seksualnog nasilja, torture i drugih vidova nasilja, tokom konflikta/rata.	**Pokazatelj 3.1.1** Obrazovana radna grupa. Polazna osnova: Radna grupa nije obrazovana. Cilj: Radna grupa obrazovana.	**Nosilac** ARR / Kabinet premijera, MF MRSZ MP MZ MONT **Partneri:** Donatori	2013.	**15,000 E** 10,000 pokriven trošak 5,000 E nepokriven trošak	Odluka o obrazovanju radne grupe Dužnosti i odgovornosti grupe Dnevni red sastanaka Zapisnici sa sastanaka radne grupe
Rezultat 3.2 **Evidentirani i dokumentovani slučajevi seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.**	**Pokazatelj 3.2** Institut za ratne zločine identifikovao i dokumentovao slučajeve žrtava Polazna osnova: Nema dokumentovanih slučajeva Cilj: Dokumentovani slučajevi	Institut za ratne zločine	2013-2015.	**245,652 E** 151,116 E pokriven trošak 94,536 E nepokriven trošak	Baza podataka

Aktivnost 3.2.1 Realizacija i raspodela sveobuhvatnog istraživanja o statusu, pravima i potrebama žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	**Pokazatelj 3.2.1** Istraživanje završeno i raspodeljeno Polazna osnova: Nema istraživanja Cilj: Istraživanje raspodeljeno	**Nosilac** OHCHR **Partneri:** Institut za istraživanje ratnih zločina na Kosovu, Građansko društvo	2013.	**27,000 E** pokriven trošak	Izveštaj o istraživanju Lista raspodele istraživanja Objavljivanje istraživanja na veb stranici
Aktivnost 3.2.2 Podizanje kapaciteta Instituta za istraživanje ratnih zločina na Kosovu i drugih relevantnih institucija i građanskog društva koje rade sa žrtvama seksualnog nasilja iz konflikta/rata putem: -obuka -programa razmene sa drugim zemljama u regionu -regionalnih konferencija, itd.	**Pokazatelj 3.2.2.a** Broj realizovanih aktivnosti sa ciljem podizanja kapaciteta IIRZ i drugih relevantnih institucija Polazna osnova: 0 Cilj: 5 (po 2 2013. i 2014; 1 2015) **Pokazatelj 3.2.2.b** Procenat učesnika na obuci koji su izneli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Target: 80%	**Nosilac:** IIRZ , Ministarstvo pravde **Partneri**: Donatori	2013-2015.	**165,652 E** 121,116 E pokriven trošak 44,536 E nepokriven trošak	Nastavni plan i evidencija o obuci Lista učesnika Ocene o obukama
Aktivnost 3.2.3 Stvaranje baze podataka na centralnom nivou o ratnim i zločinima protiv čovečnosti koji imaju elemente seksualnog nasilja, torture za žrtve ovih zločina, sa odvojenim podacima na rodnoj osnovi u sklopu Instituta za istraživanje ratnih zločina na Kosovu .	**Pokazatelj 3.2.3** Stvorena baza podataka sa adekvatnim standardima bezbednosti Polazna osnova: Ne postoji baza podataka Cilj: Obezbeđena i na raspolaganju javnosti baza podataka sa raščlanjenim podacima	**Nosilac:** IIRZ / Ministarstvo pravde **Partneri**: Građansko društvo , Pravosudni sistem, Donatori	2014. 2015. (ubacivanje podataka)	**53,000 E** 3,000 pokriven trošak od strane vlade 50,000 E nepokriven trošak	Baza podataka Na raspolaganju raščlanjeni podaci

Rezultat 3.3 **Unapređen pristup pravosuđu žrtava seksualnih zločina u vezi sa konfliktom/ratom kao i njihova psiho-socijalna i zdravstvena rehabilitacija.**	**Pokazatelj 3.3.a.** Broj slučajeva koje je istražilo tužilaštvo Polazna osnova: 1 Cilj: 3 **Pokazatelj 3.3.b.** Broj pružalaca usluga licenciranih za rad sa ratnim žrtvama Polazna osnova: 0 Cilj: 75 članova osoblja pružalaca ovih usluga obučeno	Tužilaštvo, Građansko društvo	2013-2015.	**325,878 E** 325,878 E nepokriven trošak	Lista učesnika Izdate licence
Aktivnost 3.3.1 Podizanje kapaciteta policijskih detektiva, tužilaca, sudija, o tretiranju slučajeva seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	**Pokazatelj 3.3.1.a** Broj detektiva i sudija, koji su učestvovali u obuci o tretiranju slučajeva nasilja i nivo zadovoljstva učesnika obuke Polazna osnova: 10 obučenih tužilaca Cilj: 40 **Pokazatelj 3.3.1.b.** Procenat učesnika obuke koji su rekli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	**Nosilac:** Sudski savet KS, Akademija KP **Partneri:** Sudski savet KS, Tužilački savet KS, Policija KS	2014.	**16,100 E** Nepokriven trošak	Moduli obuke Lista učesnika Ocena obuka
Aktivnost 3.3.2 Podizanje kapaciteta pružalaca psiho-socijalnih usluga u podržavanju žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	**Pokazatelj 3.3.2.a** Broj licenciranih pružalaca usluga za rad sa žrtvama rata Polazna osnova: 0 Cilj: 75 osoba od (potencijalno) licenciranih pružalaca usluga **Pokazatelj 3.3.2.b** Procenat učesnika od (potencijalno) licenciranih pružalaca usluga koji su izneli da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	**Nosilac:** MLU, KIJA, MRSZ **Partneri:** Građansko društvo Donatori	2014-2015	**31,667 E** Nepokriven trošak	Moduli obuke Liste učesnika Ocena obuka Standardi za pružaoce usluga Postupci licenciranja Date licence

Aktivnost 3.3.3 Pružanje psiho-socijalne, lekarske i pravne pomoći (besplatno) žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.	**Pokazatelj 3.3.3.a** Broj žrtava koje su bile korisnici ovih usluga Polazna osnova: Nema osnovne baze podataka Cilj: 450 lica **Pokazatelj 3.3.3.b** Procenat primalaca usluga koji su zadovoljni uslugama Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	**Nosilac:** Sudovi, Komisija za pravnu pomoć, Opštine, Građansk o društvo, Pružalac socijalnih usluga **Partneri:** Donatori	2013 2015.	**278,000 E** Nepokriven trošak	Evidencija žrtava koje su dobile usluge Izveštaji ocene oko programa Nivo zadovoljstva korisnika uslugama
Rezultat 3.4 **Stvoreni programi za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.**	**Pokazatelj 3.4.a** Broj programa za ekonomsko osnaživanje žrtava Polazna osnova: 1 program koji obuhvata i žrtve Cilj: 2 programa koji obuhvataju i žrtve **Pokazatelj 3.4.b** Broj žena koje učestvuju u programu Polazna osnova: 0 Cilj: 210		2013- 2015.	**387,672 E** 220,363 E pokriven trošak 167,309 E nepokriven trošak	Koncepti programa Liste učesnika
Aktivnost 3.4.1 Senzibilizacija (potencijalnih) poslodavaca o potrebama za ekonomsko osnaživanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	**Pokazatelj 3.4.1** Broj sastanaka sa (mogućim) poslodavcima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 21 sastanak **Pokazatelj 3.4.1.b** Procenat učesnika koji izjavljuju da im je povećana svest Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	**Nosilac:** **MTI,** ARR MER **Partneri:** Donatori Građansk o društvo	2013. 2014. 2015.	**21,309 E** 4,000 E Pokriven trošak od strane vlade 17,309 nepokriven trošak	Lista učesnika Zapisnici sa sastanaka Izveštaji ocene
Aktivnost 3.4.2 Podržavanje žrtava seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom putem obuke o otvaranju njihovih preduzeća.	**Pokazatelj 3.4.2.a** Broj žena koje su učestvovale u obuci Polazna osnova: 0 Cilj: 210	**Nosilac:** **MTI,** Centri za stručno	2013. 2014. 1015.	**216,363 E** Pokriven trošak od	Lista učesnika Ocene obuka Nastavni plan obuke

	Pokazatelj 3.4.2.b Procenat žena koje iznose da je obuka bila relevantna za započinjanje njihovog biznisa. Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	osposobljavanje na lokalnom nivou, Opštine **Partneri:** Donatori Građansko društvo		strane vlade	
Aktivnost 3.4.3 Podsticanje razvoja malih preduzeća kojima upravljaju žene žrtve seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom i stvaranje programa za mikrofinansiranje i mikrokreditiranje.	**Pokazatelj 3.4.3** Broj subvencija datih ženama žrtvama koje žele da započnu svoj biznis Polazna osnova: 0 Cilj: 20 mikrosubvencija	MPŠSR, MTI, MER, Privredna komora Kosova **Partneri:** Donatori Građansko društvo preduzeća	2013. 2014. 2015.	**150,000 E** Nepokriveni trošak	Postupci za dobijanje subvencije Evidencija o dodeljenim subvencijama
Rezultat 3.5 **Podignuta svest o Rezoluciji 1325 i žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom.**	**Pokazatelj 3.5.** Procenat učesnika na obuci koji izjavljuju da im je povećana svest Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80% učesnika izjavljuje da im je povećana svest		Do 2015.	**73,249 E** 73,249 E pokriven trošak	Liste učesnika Ocene obuka
Aktivnost 3.5.1 Organizovanje kampanja za podizanje svesti stanovništva o žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	**Pokazatelj 3.5.1** Broj realizovanih kampanja Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 3 kampanje	**Nosilac:** ARR, MONT, MKOS, MZ, MLU, MEI, **Partneri:** Građansko društvo, Donatori	2013. 2014. 2015.	**26,342 E** Pokriven trošak od strane vlade	Članci u medijima Posteri Leci Evidencija sa radionica

Aktivnost 3.5.2 Obuka medijskog kadra u vezi sa osetljivim izveštavanjem o žrtvama seksualnog nasilja u vezi sa konfliktom/ratom	**Pokazatelj 3.5.2.a** Broj obuka za novinare i zaposlene medija u vezi sa postupanjem prema problemima žrtava seksualnog nasilja Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 20 novinara **Pokazatelj 3.5.2.b** Procenat učesnika koji izjavljuju da je obuka bila relevantna Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 80%	**Nosilac:** Građansk o društvo, Donatori **ARR** (koordina cija)	2013. 2014.	**4,101 E** Nepokriven trošak	Lista učesnika Program obuke Izveštaji ocene o zadovoljstvu učesnika ovim obukama
Aktivnost 3.5.3 Vaspitno-obrazovne aktivnosti (predavanja, izložbe, pozorišne predstave, sastavi itd.) na temu promocije Rezolucije 1325 u školama za obrazovanje mladih u vezi sa seksualnim nasiljem u vezi sa konfliktom/ratom u suočavanjem sa prošlošću.	**Pokazatelj 3.5.3.a** Broj vaspitno-obrazovnih aktivnosti za promovisanje Rezolucija 1325 i 1820 Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 10 aktivnosti godišnje **Pokazatelj 3.5.3.b** Broj novih ljudi koji su učestvovali u vaspitno-obrazovnim aktivnostima Polazna osnova: Nema podataka Cilj: 750	**Nosilac:** MONT, MKOS **Partneri**: Opštinske direkcije za obrazovan je, Građansk o društvo, ARR	2013. 2014. 2015.	**42,806 E** Pokriven trošak od strane vlade	Evidencija o kulturnim aktivnostima Fotografije, filmovi, CD Lista učesnika i približna procena broja učesnika

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

ZYRA E KRYEMINISTRIT/ OFFICE OF THE PRIME MINISTER/ URED PREMIJERA
AGJENCIA PËR BARAZI GJINORE / AGENCIJA ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/
AGENCY OF GENDER EQUALITY

Working Plan to implement Resolution 1325, "Women, Peace and Security" 2013-2015

March 2014

The author's right is exclusively of the Agency for Gender Equality/ Office of Prime Minister.
Working Plan to implement Resolution 1325, "Women, Peace and Security" 2013-2015
English. For every interpreation of this document, Albanian version is dominant.

List of abbreviations

AGE	Agency for Gender Equality
O	Ombudsperson
KSA	Kosovo Statistical Agency
DCSA	Department of Civil Service Administration
EULEX	European Union Rule of Law Mission
KSF	Kosovo Security Force
KJI	Kosovo Judicial Institute
SC	Security Council
WG	Working Group
CGSG	Coordination Group for Security and Gender
KCGS	Kosovar Center for Gender Studies
LGE	Law on Gender Equality
MESHT	Ministry of Education, Science and Technology
MLGA	Ministry of Local Government Administration
MPA	Ministry of Public Administration
MAFRD	Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development
MJ	Ministry of Justice
MIA	Ministry of Internal Affairs
MLSW	Ministry of Labor and Social Welfare
MEF	Ministry of Economy and Finance
MFA	Ministry of Foreign Affairs
MTI	Ministry of Trade and Industry
MED	Ministry of Economic Development
HRU	Human Rights Units
NGO	Non-governmental organizations
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
KP Kosovo	Police
NWP	(WP) National Working Plan (Working Plan)
RHDK	Report on Human Development in Kosovo
RAE	Roma, Ashkali, Egyptian
KWN	Kosovo Women’s Network
RWL	Regional Women’s Lobby for peace and security
HT	Human Trafficking
PMO	Prime Minister’s Office
UNDP	United Nations Development Program
UNWOMEN	United Nations Entity for gender equality and women’s empowerment
OHCHR	United Nations High Commissioner for Human Rights
NATO	North Atlantic Treaty Organization
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe

Contents

PREFACE .....

The principles on which the WP draft is based. 7

Principle of transparency and inclusion 7

Principle of local ownership 7

Principle of continuity 7

A dynamic and realistic document 8

Human rights approach 8

Inter-sectoral approach .....,.....8

BACKGROUND 9

Kosovo 9

Women, Peace and Security 9

Resolution of the United Nations Security Council 1325 on Women, Peace and Security and the Convention on Eliminating all forms of discrimination against women 9

Women, Peace and Security in Kosovo .....

II. ANALYSIS OF THE SITUATION 13

II.1 Kosovo and the human development perspective 13

II.1.1 Demographic characteristics and human development index in Kosovo 13

II.1.2 Women as a factor of change 13

II.1.3 Political representation and women's participation in decision-making 13

II.1.4 Women's representation in the executive 14

II.1.5 Political parties 15

II.1.6 Public administration 16

II.1.7 Women's participation in diplomacy 16

II.2.1 Women's participation in the judicial system 17

II.2.2 Gender perspective in security sector..... 18

II.2.3 Gender based violence 19

II.2.4 Women war victims 21

III. ASSESSMENT OF LEGAL AND INSTITUTIONAL MECHANISMS 23

III.1 Existing legal and policy framework 23

III.1.1 Domestic legal documents that regulate various aspects of Resolution 1325 23

III.1.2 Policies, strategies and working plans 25

III.1.2 International legal documents 27

III.2 Institutional mechanisms 29

III.2.1 Domestic institutions 29

III.2.2 International institutions 31

III.2.3 Civil society advocacy for Resolution 1325 32

VI. WORKING PLAN TO IMPLEMENT RESOLUTION 1325 100

Preface

On February 20, 2012, the Government of the Republic of Kosovo[138] took a decision to draft a Working Plan to implement United Nations Security Council Resolution 1325 “Women, Peace and Security”. The decision obliged the Agency on Gender Equality in the Office of the Prime Minister to coordinate and lead a working group to draft the Working Plan, comprising representatives of the institutions, civil society and international partners. The Agency for Gender Equality has a mandate to implement and monitor the implementation of the Law on Gender Equality and at the same time, to draft public policies that promote the values and equal opportunities regardless of gender. In the process of drafting the working plan, the United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women), and the Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR) gave their assistance to ensuring the process was correct, as well as contributing their expertise as members of the working group.

The Working Plan has three objectives:

Objective 1 Increased participation of women in decision-making and in peace-building and preservation

Objective 2 An integrated gender perspective and increased participation of women in security structures

Objective 3 Victims of sexual violence and other forms of violence relating to conflict/war to have access to functional mechanisms for protection, access to justice, and their rehabilitation and reintegration

The activities for the realization of these objectives will ensure:

- The promotion and implementation of UN Resolution 1325 in Kosovo
- Through the measures and actions foreseen in the WP, Kosovo will contribute to implement ing Resolution 1325 at the local, regional and global level
- The creation of an opportunity for the coordination of joint actions among the state, civil so ciety and interest groups to implement Resolution 1325 and other programs promoting gen der issues in Kosovo
- The creation of a new premise for empowering and promoting women’s human rights
- The integration of gender issues in security affairs
- The creation of opportunities to promote “transitional justice” in Kosovo

[138] Decision taken by – Deputy Prime Minister of Kosovo, Ms. Mimoza Kusari-Lila. Decision No.560 dated 20/02/2012 (See Annex 1.)

- The opening up of the path toward exchanging experiences of other countries in implement inginthe Resolution, for women's contribution to peace and security.
- The focusing of society's attention and institutional engagement in reducing and eliminating the effects of armed conflict in Kosovo
- Making possible through joint activities, such as public debate, awareness raising cam paigns,round tables and other forms of public information, the promotion of Resolution 1325 i in Kosovo.

This is a medium-term strategic plan, and the time period during which the objectives and activities set out in this Plan will be realized is three years.

The principles on which the WP draft is based

The principles below are at the heart of the drafting of the Plan and will also shape its implementation.

The principle of transparency and inclusion

The goal of drafting a policy document broadly accepted by all stakeholders requires the development of an open, transparent and all-inclusive process. Implementing this principle is sanctioned by the decision of the Government of the Republic of Kosovo to establish a structure with 28 members (Working Group) which is broadly representative.[139] A multi-sectoral and all-inclusive approach is ensured by the participation of the central institutions of the Republic of Kosovo with senior officials and representatives of the judicial institutions and civil society, which during the drafting process cooperated with and were supported by the international organizations, UN Women and OHCHR. Besides this, the process of drafting the Plan itself ensured transparency as it involved the media and different interest groups. The participants in the process have not just provided expertise from different sectors, but also expressed the voice of different interest groups.

Principle of local ownership

The WP to implement Resolution 1325 has local ownership; this is apparent in the conceptualization of the objectives and activities foreseen in this plan, as well as in the material, financial and human resources[140] that will be used to achieve these objectives. During the costing of the measures and activities outlined, the domestic budget for 2013 was taken into consideration, the medium-term Kosovo budget and the donor assistance plan. The responsibility for implementing the WP R1325 lies with the Kosovo Government institutions.[141] This is permitted by the respective Decision, according to which AGE is designated the institution responsible for coordinating the work to implement this Plan. The Plan will be a mechanism for

[139] The Working Group includes representatives of government institutions working on peace and security, civil society representatives working on this area, as well as representatives of international partners who have a contributing and supporting role in this process.

[140] During the costing of measures and activities the following were considered: the domestic budget for 2013, the medium-term budget of Kosovo and the Plan of Foreign Assistance (drafter's note)

[141] The AGE was designated the institution responsible for monitoring the implementation of the WP, by a Decision of the Deputy Prime Minister of Kosovo, Ms. Mimoza Kusari-Lila, no.560 dated 20/02/2012 (see Annex 1.)

fund raising and to increase the commitment of international donors and partners to promoting the issue of women, peace and security in Kosovo.

Principle of continuity

The WP to implement Resolution 1325 will support the identification and analysis of current commitments and actions undertaken by the Kosovo Government, civil society and interested parties in regard to Resolution 1325. The analysis will help to focus attention on all critical issues relating to women, peace and security.

A dynamic and realistic document

WP R1325, will be a living and dynamic document, which can be adapted in line with economic and social changes in the country. The changes will be a result of lessons learned and challenges that emerge during the implementation process, set out in evaluation and monitoring reports. The recommendations given in these reports will serve to initiate necessary changes to the document. The WP will be budgeted based on the annual and medium-term Kosovo budget and the assistance plan from donors in and outside Kosovo. The WP will take into consideration the priorities set out during discussions in the working group. The budgeting of this plan has occurred taking into consideration the Medium-term Expenditure Framework, the annual budget of Kosovo as well as the budget committed by donors from different programs.

Human Rights Approach

WP R1325 will have a human rights based approach and it will particularly promote the protection of women's human rights, women in decision-making and the support that the Government will give Kosovo's citizens, especially women and men who are victims of the war.

Inter-sectoral approach

The document will seek to coordinate actions and activities in the public and non-public sector, such as the police, prosecution and courts, the ministry of internal affairs, the minister of labor and social welfare, the ministry of health, the ministry of foreign affairs, the media, civil society etc, as well as coordinating actions with other strategic documents and interested parties working in this field.

Background

Kosovo

Up to 1999 in Kosovo, a communist and later a police state existed, which was the only institution governing political, economic and social life in the country, ignoring democratic decision-making institutions or those defending human rights. In this manner, the state remained the key dominant arbiter defining norms and values, including those of peace and security. Furthermore, women during and after the war, and during the transition, were in a social and economic environment in which the conditions of equality and security changed. On the one hand, we can say that the opportunities or women's progress improved, but on the other hand, insecurity and risk also increased for them.

Kosovo declared independence on February 17, 2008. The declaration of independence came after Kosovo secured the support of the European Union and the US for this declaration. Although independence was contested by Serbia, the International Court of Justice at The Hague ruled that the declaration was in line with international law. Talks between Kosovo and Serbia began on March 8, 2011, with the EU as the mediator. Since the declaration of independence and the creation of the Government, Kosovo has made successful efforts to build stability and consolidate democratic state institutions. It has successfully built and consolidated the Kosovo Security Force and Kosovo Police, which are the two best organized sectors in Kosovo. Even so, the country faces the challenge of economic and social development, oriented toward integration in the European family. There is a policy agenda demonstrating the Government's commitment to promoting human rights, strongly stimulated by civil society and supported by international organizations present in Kosovo.

Women, Peace and Security

United Nations Security Council Resolution 1325 on Women, Peace and Security and the Convention for the Elimination of all forms of Discrimination toward Women CEDAW.

Women's groups played a decisive role in convincing the United Nations Security Council to adopt Resolution 1325 on Women, Peace and Security.
Resolution 1325 is the first Security Council Resolution specifically linking women's experience with conflict and the preservation of peace and international security. This Resolution emphasizes women's leadership and their role in conflict resolution during peace talks and reconstruction, it requires the strengthening of gender sensitive responses in peacekeeping operations as well as training on gender equality for all those involved in preserving peace and security.[142]

By Resolution 1325 "Women, Peace and Security," the Security Council focused the United Nations' attention on an integrated gender perspective to conflict prevention and resolution, peace building and preservation and the protection of women and girls from gender based violence. The Resolution also requires the commitment of states to end the impunity of those responsible for genocide, crimes against humanity and war crimes, including here those relating to sexual violence and other types of violence toward women and girls.

Resolution 1325 revokes and is based on a series of resolutions, documents and UN commitments to gender equality and the respect of women's rights. In 2008, the Security Council approved Resolution 1820, which addresses sexual violence in conflict and post-conflict situations. Resolution 1820 is the first Security Council resolution which recognizes conflict related sexual violence, as a war tactic and problematic issue for international peace and security.

[142] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

In 2004, in a report on the implementation of the Resolution, the UN Secretary General called on countries to draft national working plans to implement Resolution 1325. Since then, the UN has drafted an agenda on Women, Peace and Security, which was followed by other resolutions, which are: 1820, 1888, 1889 and 1960.[143] In 2009, the Security Council concluded that the progress of implementing Resolutions 1325 and 1820 was slow and approved two other resolutions: 1888 and 1889. Resolution 1888 reinforced the manner/instruments for implementing Resolution 1820 by appointing a new high level leadership, building expertise in judicial responsibility, strengthening services and building reporting mechanisms.

Resolution 1889 deals with the non-inclusion of women in the initial phases of reconstruction and peace building and the lack of adequate planning and financing for their needs. It requires the drafting of a strategy to increase women's representation in decision-making in conflict resolution and requires the creation of instruments to improve implementation of: indicators and proposals for monitoring mechanisms. Resolution 1960 (2010), ensures a system of accountability to address conflict related sexual violence, including the manner of publishing the names of criminals and establishing mechanisms for monitoring, analysis and reporting.[144]

In this context the Government of the Republic of Kosovo, and various civil society organizations in Kosovo, have engaged in implementing Resolution 1325 by willingly drafting the Working Plan (WP)[145]. But before the WP enters into the discussion and drafting process, it is essential to bring to attention what has been done in Kosovo up to now, with regard to the integration of the gender perspective in decision-making, the role of women in conflict resolution and peace preservation and the punishment of those who caused crimes during the war.

It is very important in the beginning that we recognize the situation we are in, that we recognize and analyze what is lacking and what has been achieved in the social, economic and political aspect, as well as the social will and resources to engage in implementing this resolution. This report is based on a considerable number of documents (about 30) among which are the relevant legislation and legal amendments made, human rights monitoring reports drafted by international institutions, research done by institutions and also by civil society (KWN in 2007 and 2009), as well as a series of other academic evaluation and monitoring documents for issues relating to this Resolution. The report analyzes administrative data and statistical information provided by Kosovo's institutions including, AGE, KSA, MEF, MIA, MJ, MPS/DCSA, on significant indicators regarding the political, economic and social situation of women and men in Kosovo. In addition, the analysis is based on two KWN monitoring reports of R 1325 of the years 2009 and 2007, as well as research done by domestic and international organizations.146 The data for various indicators that we have selected for this analysis will be benchmarks for the drafting of the Working Plan to implement Security Council Resolution 1325 "Women, Peace and Security", during 2013-2015.

The second chapter of this report analyzes the position of the woman from the perspective of human development, weighing up economic development indicators and indicators for participation in the labor market and for social welfare. In addition, in this chapter the role of women as a factor of change is analyzed (participation in decision-making and policy-making). The third chapter is an analysis of the legal framework and institutional mechanisms within and outside the Government that work in Kosovo to implement Resolution 1325 or issues closely related to it, such as promoting equality and the war against gender based violence.

The second half of the chapter analyzes police and programs implemented in Kosovo, in the service of peace and security.In each of these fields, the report aims to respond to two questions: what is the status of women today? And, what are the key problems that require intervention in short and medium-term policies and programs? Based on an analysis of statistics, studies and research, it is clear that progress has been made in collecting statistics that are divided according to gender. Many Government institutions are preparing more data now by gender, especially with regard to population dynamics, education, employment and public representation in decision-making. Gradually, gender statistics are being made available in new fields, through analysis and research, such as the gender salary gap, gender budgeting etc. But, at the same time, in various sectors, gender based data and gender statistics have not been collected or have not been updated, such as those on poverty, infection by HIV AIDS, gender based violence, civilian war victims, persons with disabilities etc.

Despite all the progress made in research and studies analyzing gender indicators, the body of work used to support this data based analysis, from the viewpoint of Resolution 1325, is not sufficient. It is necessary to engage in deeper studies for special sectors, such as: an analysis on the low participation of women in the security forces, a quantitative and qualitative assessment of the situation of war victims and their needs for services; access to legal services, etc.

[143] UNSCR Resolution 1325 (2000), UNSCR 1820 (2008), UNSCR 1888 (2009), UNSCR 1889 (2009) and UNSCR 1960 (2010) http://www.un.org/documents/scres.htm

[144] http://www.unwomen.org/wp-content/uploads/2011/10/UNSC-resolutions-on-women-peace-and-security_Poster_English.pdf

[145] Decision of the Kosovo Government to draft a working plan to implement R 1325 dated February 20, 2012.

[146] See Annex 1 "List of consulted documents"

II. ANALYSIS OF THE SITUATION

II.1 Kosovo and the human development perspective

II.1.1 Demographic characteristics and human development index in Kosovo

According to the Human Development index (HDI) created to measure the human development and welfare of a nation, not just from the economic perspective, Kosovo is ranked one of the countries with the lowest incomes, with a human development index of 0.700.[147] Gender division reveals a slight male majority with 50.4% of the population. The greater part of the population[148] lives in rural zones at an estimated ratio of 63:37. Kosovo's young population, assessed as one of its advantages, has about 33% of the population in the age group of 0-14 years and about 61% of the population is aged between 15 and 64. It is estimated that about 50% of the population is below 25 years of age.

II.1.2 Women as a factor of change

Economic changes in Kosovo have been apparent and represent a series of macroeconomic reforms and integration into the most important economic and financial institutions, such as the World Bank and International Monetary Fund. Economic growth in 2011 was assessed to be 5.5%[149]. But the economy is weak and poverty is a persistent phenomenon, with about 17% of the population estimated to live in extreme poverty[150] with under 0.93 Euro a day.

II.1.3 Political representation and women's participation in decision-making

In the context of domestic and international efforts aimed at all inclusive and democratic governance, ensuring women's access to all fields and at all levels, is fundamental. Kosovo is ranked among the top countries in the region for the highest level of women's participation in decision-making. It should be emphasized that the President of the Republic of Kosovo since 2011 has been a woman. Women in Kosovo hold 33.33% of seats in Parliament and 20-30% in municipal assemblies. This has been achieved thanks to electoral reforms and especially the 30% quota. Currently, 25% of the government cabinet is women. In this respect, we can say that we have a quantitative as well as qualitative improvement, since 2 of the 3 deputy prime ministers of the Government of the Republic of Kosovo, are women.

Kosovo Assembly
After political elections in 2012, of 120 members of the Kosovo Assembly, 40 are women, or 33.3%. Thus, 14% are elected by direct votes and the remainder by respect for the gender quota.

But women's representation in parliament has not been reflected in effective decision-making power since the Parliamentary Presidency and the majority of parliamentary committees are led by men. In the Assembly of the Republic of Kosovo there are 13 committees, 9 of which are functional committees. A good part of them directly affect the issues of women, peace and security. This includes the Committee on Internal Affairs; the Committee on Human Rights, Gender Equality, Missing Persons and Petitions. The Assembly can form "ad hoc" committees for special issues.
The Speaker and 5 deputy speakers of the Kosovo Assembly are all men. Of the leaders of parliamentary committees, just 2 or 15% are women and 11 or 85% are men.[151] Pro-gender policies approved in the Assembly are limited and do not respond to the real needs of women for services and participation, while a considerable amount of legislation approved requires amendments.[152]

[147] http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_Human_Development_Index#Complete_list_of_countries
[148] The population of Kosovo is estimated at 1,733,872 residents according to preliminary results CENSUS 2011
[149] http://www.gfmag.com/gdp-data-country-reports/240-kosovo-gdp-country-report.html#axzz1xlhtCoAa
[150] UNDP Human development report 2009
[151] Committee on budget and finance and the Committee on human rights, gender equality, missing persons and petitions
[152] OSCE 2012 Implementation Measures for legislation affecting human rights in Kosovo

Women in leading positions in the Kosovo Assembly
Parliamentary committee: Women lead two of the 13 parliamentary committees, or 15% of them. These are the committees on budget and finance and the committee on human rights, gender equality, missing persons and petitions. ***Presidency:*** The Speaker and 5 deputy speakers of the Kosovo Assembly are all men

Municipal Assemblies
Kosovo is divided into 37 municipalities. After local elections in November 2009 and June 2010, 358 out of 1,084 elected or **32.6%**[153] were women.

II.1.4 Women's representation in the executive

Presidency

The President of the Republic of Kosovo is the leader of the state and according to the Constitution she represents the unity of the people of the Republic of Kosovo. The President has a 5 year mandate with the right to re-election.154 The first woman president of Kosovo was elected by the Assembly on April 7, 2011. The President has 9 advisors of which 5 are women and 4 are men.

The Kosovo Government Cabinet

The Government takes decisions in line with the Constitution and legislation; it proposes draft laws and amends existing legislation. In addition, it can issue opinions about draft laws proposed by actors other than the Government.

[153] See OSCE Municipal Profiles at http://www.osce.org/kosovo/43753 and US State Department Background Note on Kosovo at http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.

[154] See more information at the State Portal of the Republic of Kosovo, available at https://www.rks-gov.net

Leading women in the Government cabinet[155]
Prime Minister: The first Prime Minister of Kosovo, and the leader of the Government, was elected on January 9, 2008. ***Deputy Prime Ministers: 2*** of the 6 deputy prime ministers are women, or 33.3 % of them. One of them led the Negotiation Group with Serbia and the other leads the Ministry of Trade and Industry. ***Ministers***: 2 of the 19 ministers of the Kosovo Government are women or 10.5%. Besides the Minister of Trade and Industry, the Ministry of European Integration is also led by a woman.

Women in leading positions in municipalities
In the 2009 and 2010 elections, for the first time the electorate voted to directly elect mayors of municipalities. In these elections all leaders were men and just 9.4% of deputy mayors were women.[156]

II.1.5 Political parties

Political parties contribute to the formation and expression of popular will and are fundamental instruments for political participation. Women in leading positions in political

Women in leading positions in political parties
There are 8 (parliamentary) political parties in Kosovo.[157] Women are represented at 10% in the presidencies of political parties, while only one woman leads a political party and one is a deputy leader. However, just one parliamentary group of parties in the Assembly is led by a woman.[158] In general, women are in an inferior position in their political parties, compared with male members of political parties. The visibility of women candidates in the media during political debates and electoral campaigns is much lower than that of men candidates. Public perception of women's participation in the media is low.[159] Articles where women are protagonists take up just 10% of space, whereas articles in which the two genders are present constitute 25% of space.[160]

[155] Information from the official website of the Republic of Kosovo https://www.rks-gov.net
[156] See OSCE Profile of Municipalities at: http://www.osce.org/kosovo/43753 and US Department "Background Note on Kosovo at http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm.
[157] http://www.kipred.org/advCms/documents/57591_Fuqizimi%20i%20shtet%C3%ABsis%C3%AB%20s%C3%AB%20Kosov%C3%ABs%20n%C3%ABp%C3%ABrmjet%20demokratizimit%20t%C3%AB%20partive%20politike%20-%20Alb.pdf
[158] In general, there is a lack of data on women's participation in political parties.
[159] Kosovo Country Program 2008-2011, p. 8.
[160] http://abgj.rks-gov.net/Portals/0/ABGJ-Hulumtimi%20Gratë%20në%20Mediat%20e%20Shkruara%20%202011-20012.pdf

II.1.6 Public Administration

Mechanisms for achieving gender equality have been created at all levels of government. But although good quotas have been achieved in public administration, leadership positions are dominated by men. Based on official MSHP/DCSA statistics[161] it appears that women are at a disadvantage in levels of employment in public administration at the central and municipal level. In sectors with a high percentage of women personnel, they usually hold low positions and the difference between women and men in leadership and managerial positions is very highly to the advantage of men. If we compare the figures for the years 2009 to 2011, we see that even though there has been positive progress (a small rise in women's employment in public administration) there is still a gap between the legally set quota and what occurs in practice. According to the data, 2011 is the year with the highest representation of women in decision-making 13.1%[162].

Women in public administration at the central and local level				
Women's employment in leadership positions in public administration				
	Year 2009	Year 2010	Year 2011	Progress/Regression
Men	88.10 %	87.57 %	86.90%	0.67%
Women	11.88 %	12.42 %	13.10%	
Women's employment in managerial positions				
	Year 2009	Year 2010	Year 2011	Progress/Regression
Men	77.93 %	77.39 %	74.33 %	3.9%
Women	22.06 %	22.61 %	25.70 %	

MSP/DCSA official statistics indicate that the trend of women's participation in leadership and managerial positions is rising. But despite this positive trend, women are visibly less active in public and private sector employment.[163] However, the legislation in force in Kosovo is not a barrier to the inclusion of women in employment.

In rural zones, there is a low level of representation and women's participation in decision-making structures because the role of women in the village is entirely conceived around the family and housework, and encouragement and support is lacking from their families and communities for being involved in decision-making.

II.1.7 Women's participation in diplomacy

The role of the Diplomatic Service is to protect and promote national interests in the world in different ways and to contribute to maintaining peace between states. Of the total number of staff in the diplomatic service (altogether 84), 17.8% are women. About 20% of the total number of ambassadors and consuls (4 ambassadors and 3 consuls), are women.[164]

This unsatisfactory result derives firstly from the low self-confidence that women have about applying for such important positions. According to 2010 MFA data, 275 men and just 78 women applied for the positions of 18 ambassadors,[165] whereas 415 men and 78 women applied

[161] Data for the MA of Leposavic, Zubin Potok, Zvecan, Ranillug, Kllokot and Gracanica are not included in this Report as they were not supplied by the municipalities in question
[162] Data for 2012 are still not ready from MSP/DCSA
[163] Kosovo Program for Gender Equality, http://stopvaw.org/uploads/kosovo_program_for_gender_equality
[164] Ministry of Foreign Affairs/ Department for Legal Affairs, Treaties and Human Rights
[165] Islam - Kurti, Violeta; MA thesis, MFA data 2010

for consular positions. After completing the recruitment process, the staff of the diplomatic service recruited 52 persons, of which 9 were women.

Critical issues

- Although the number of women in diplomacy is growing there are still barriers that must be overcome. In group discussions, the GP came to the conclusion that there are various factors that exclude women from the foreign policy arena and from diplomacy, which are:
  - The influence of traditional gender stereotypes
  - Cultural norms and discriminatory practices during the recruitment process. The lack of positive discrimination measures which support and promote women in their diplomatic careers, helping them with their family obligations.

Progress

- Kosovo is ranked the first in the region with regard to women's representation at high-level decision-making with 33.33% of deputies being women. (OSCE member countries excluding Nordiccountries), where women's participation is 21.5%, while the average of Balkan countries is 24.6%(Bosnia and Herzegovina 17.35, Croatia 21.4%, Macedonia 30.9%, Kosovo 33.3%, Montenegro 12.3% and Serbia 32.4%).[166]
- Kosovo is ranked 17 in the world for women's representation in decision-making.[167]

Spaces

- A problem that should be emphasized is women's participation in the labor market, which is much lower than that of men.
- Women have a low level of participation in leadership of political parties. In addition, their de cision-making in the Assembly is not affected by their high level of participation. The same occurs in public administration whereby decision-making belongs to men, despite the high level of women's participation and facilitating conditions created by the civil service law.
- With all the progress achieved, women's participation in leading and managerial positions remains much lower than that set out in Article 3 of the Law on Gender Equality
- Despite adequate education, women face bureaucratic problems, especially during recruit ment procedures for employment. These procedures directly affect the securing of a job.[168]
- During electoral campaigns, media space and political debate is mainly the domain of men.

II.2.1 Women's participation in the judicial system

Based on data from the Kosovo Judicial Council it can be seen that of 64 people employed in this institution, 39% are women, while in decision-making just 16% are women. As happened with

[166] See database of the Inter-Parliamentary Union – Women in Parliament, available at http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm
[167] AGE-Research: Women in Employment and Decision-making in Kosovo 2011, page 5 .
[168] AGE- Women in Employment and Decision-making in Kosovo - Conclusions-2011

other institutions at the higher levels of hierarchy, the number of women reduces. The gender report of the Kosovo Supreme Court should be noted, as in this Court of 11 judges, 64% are women. In the Economic Court of Prishtina a similar gender relation can be observed, as 67% of judges are women. In addition, in Kosovo's municipal courts 75% are women. The situation is quite different in municipal minor offences courts where the number of women judges is much lower, at just 29%.[169]
In various levels of the prosecution, women hold 29% of positions.[170] This presence has been consolidating over the years. In research for the year 2011, this figure has grown by 30%, compared to 2010.

	Year 2010	Year 2011	Progress/Regression
men	59.31 %	59.88 %	0.57 %
women	38.24 %	38.74 %	0.50 %

II.2.2 Gender perspective in the security sector

A significant number of women are represented as employees in different security institutions in Kosovo. About 32.5% of civil servants at the Ministry of the KSF are women and 35% are in decision-making positions. But if we refer to data for uniformed personnel in the ministry, just 6.4% are women. The situation in the KSF is better, where the number of uniformed women is 8.1%. In the security sector slow, but positive changes are occurring with gender issues, and now, we have a strategy for promoting women. The KSF plans to have a number of 2,500 active members, and of this number, the goal is that women are about 15%, of which up to now, a level of 5% of the total KSF members has been reached. This percentage is currently represented in decision-making positions.

Women in the Kosovo Police
12.53% of police officers are women, or 919 out of 7,331 police officers.[iii]
14.75% of the total Kosovo Police staff are women
About 10% of those serving in the Kosovo Police hold high military ranks (a general, a colonel, a brigade commander and an operational leader).

The gender structure in the KP, in the category of police officers, is 12.53% women and 87.47% men. As well as being unsatisfactory, women's employment in this institution encounters problems leading to the resignation of women from the KP. Thus, of the total number of women police, about 33.26% have left their jobs, compared to 14% of men.171 Research has shown that there are various difficulties for women exercising this profession, which they describe. The 33% of women who left their jobs in the KP stated that the salaries women received in this institution are low. This indicates that the rank of positions occupied by women is also low. 20% of women who resigned said that the institution did not ensure suitable working conditions for women. Shift work often far from their residential home is the main reason why young women with small

[169] Norms, Research and Monitoring of the Implementation of Provisions of the Law on Gender Equality,
[170] SOK - Women and Men in Kosovo - 2010
[171] Data mentioned in this section is taken from: Research done by the KP

children resign from the KP. In addition, the lack of life security, in conditions where police work is considered high risk is another reason for resignation. 9% of women who left the KP said that in this institution the chance for promotion is small. In addition, 4% of women who left willingly from the KP said that the working environment was not friendly to women. There is a lack of respect between colleagues, delegation of duties and belittling of women's values. With regard to leadership positions, one of the deputy police directors is a woman. 11.9% of high ranking military staff are women.

Critical issues

- The participation of women in the security forces (KSF) is relatively low in comparison with NATO standards of 10-20%
- There are good rates of women's participation in decision-making positions (35%) in the security forces
- The security sector continues to be perceived as the domain of men
- The number of uniformed women in the security forces (KSF) although low (8.1%) has a rising trend
- It is concerning that the trend of women's employment in the KP has declined as a result of resigna tions
- The number of women with high military ranks in the KP is 12.5%

II.2.3 Gender based violence

In current conditions of urbanization, women and men are disoriented about their respective roles. The dismantling of the traditional structure of the family has exacerbated domestic conflicts, expressed with violence toward women and girls. The studies done by NGOs working in the community to address violence in the family report that gender based violence in Kosovo can be attributed to the tradition and culture of family relations, and also to poverty, unemployment, alcohol abuse and general discontent, all of which are factors that may influence a high level of domestic violence.

The lack of unified periodical data[172] on domestic violence obliges us to continue to refer to studies and results of research previously done, as the basis of measuring the gravity of the problem of domestic violence and gender based violence. Consultation with these studies and research brings us closer to domestic violence in Kosovo.

In April 2008, the Agency of Gender Equality undertook an initiative to research the question of family violence in Kosovo, done by the Network of the Women's Network of Kosovo (KWN) with UNDP support, research which resulted in the report, "Security starts at home". The findings of this research show that:

- In Kosovo, domestic violence is a form of gender based violence, which in most cases is committed by men or partners against women and girls.[173]

[172] Data derived from Domestic Violence Units for cases reported to the police, MJ, or shelters, are insufficient to measure the phenomenon, since strong stigmas exist about reporting violence (according to research). We all agree that reporting of violence is very low.
[173] Security starts at home – AGE - 2008- page 8, 20

- Over one third of those surveyed believes that "it is natural for violence to occur when cou plesargue."[174]
- Sexual violence is not recognized as domestic violence if it occurs between partners.[175]
- 82% of those surveyed admitted that they consider domestic violence shameful and so it should not be discussed outside the home.[176]
- 40% of those surveyed who have experienced violence, declared that they have not told anyone about it.[177]
- Women living in poor rural zones are likely to experience violence.
- The Kosovo Police is the institution most trusted by victims, and which receives the most re ports of cases of violence.
- Although there are no exact figures, it is accepted that the program about domestic violence costs the Government of the Republic of Kosovo and tax payers some hundreds of thousands of Euros a year.

Based on data and the above perceptions, we understand that domestic violence in Kosovo is a phenomenon of relatively high proportions. This is supported by studies and assessments done by various organizations during the years 1995-2010[178].

The comparison of data gathered by studies done in Kosovo with those of other countries in the region, shows clearly that domestic violence is under reported. It is not reported even by victims as it is considered shameful and an issue that should not be discussed outside the walls of the home.

Monitoring reports and data from the State Prosecutor's Office[179] (for the period 01.01.2011-31.12.2011) indicate that: 888 new cases of domestic violence have been assisted. These were:

- 739 cases of domestic violence
- 22 cases of attempted rape
- 23 cases of violence against children
- 1 case of child abandonment
- 2 cases of child incest
- 25 cases of sexual abuse
- 38 cases of human trafficking (+10 alleged cases)

Critical issues

- Domestic violence is gender based violence, that in most cases is done by men or partners against women and girls
- Comparison of data collected from studies indicates that cases of domestic violence are under re ported.
- The response of existing mechanisms to address domestic violence is not adequate.

[174] Ibid., page 18
[175] Ibid., page 19
[176] Ibid, page 22
[177] Ibid, page 27
[178] "Explanatory research on the level of gender based violence in Kosovo and its influence on reproductive health" done by KWN in 2008
[179] Report for 2011 by the Coordinator of victim protection

II.2.4 Women victims of sexual violence during the war

During the violent armed campaign against the Kosovar people, between March and June 1999, over 9,000 men, women and children, most of whom were ethnic Albanians, were killed by Serb military forces. Many of them were forcibly taken out of their homes and never returned. Women and girls were victims of kidnapping, rape and other forms of sexual violence. In May 1999, the High Commissioner for Refugees (UNHCHR) estimated that the number of persons expelled from their homes and lands was 677,000.[180]

Sexual violence is a taboo for Kosovar society and many victims have not documented their cases, and so as a result, the data are not exact regarding sexual violence during the war in Kosovo.[181] However, efforts have been made to collect and register a series of evidence of rapes committed during the war by the Council for the Protection of Human Rights and Freedoms, which operates at the central and local level, as well as by the War Crimes Institute, established in November 2011, under the umbrella of the Ministry of Justice. Some other data have been secured through organizations which offered various services to victims of sexual violence during the war.[182]

In addition, efforts were made to identify cases and to address psycho-social and health problems of victims, but there is no proper institutional platform which can identify vulnerable social groups and recognize the right to compensation and to adequate services for the problems that victims suffer as a result of the violence.

Besides the War Crimes Court in the former Yugoslavia (ICTY), the UNMIK Department of Justice, in partnership with the Kosovo judiciary, had in its mandate the prosecution of war crimes, crimes against humanity and genocide between 1999 and 2008. In 2007, a domestic prosecutor filed a criminal suit for war crimes including sexual violence, but the suspect was released from the charges.[183]

On June 4, 2012, the Inter-Ministerial Working Group on Confronting the Past and Reconciliation was established under the umbrella of the Office of the Prime Minister to address serious violations of human rights and of international law during the war. The mandate of this working group covers the revelation of the truth, reparations, justice and institutional reform and it aims to achieve an inclusive, comprehensive, gender sensitive approach to address the past in Kosovo, by approving a Strategy for Transitional Justice.

Critical issues

7. The issue of the survivors of sexual violence during the conflict, and their access to their rights and to war compensation has been overlooked and must be addressed seri ously, because only in this manner can this social group be assisted in overcoming the consequences of what happened to them.
8. Some efforts have been made to identify the number of victims of sexual violence during the war. Al though the figures are confusing, this should not limit the measures taken and improvement of serv ices for the rehabilitation of victims.
9. Up to now, the institutions have not managed to draft and implement effective programs assisting victims, and institutional support for the survivors continues to be minimal or totally inexistent.

[180] Amnesty International April 2012
[181] Healing the spirit – compensating victims of sexual violence in the war in Kosovo, Draft Report for the OHCHR (2013)
[182] Ibid- Table 6.- Incidence of sexual violence in Kosovo
[183] 2008, Report by Amnesty International on Kosovo (Serbia): The challenges of improving the failed UN justice system, page 63.

III. ASSESSMENT OF LEGAL AND INSTITUTIONAL MECHANISMS

III.1Existing legal and policy framework

The analysis of legal mechanisms will respect the principle of the hierarchy of legal norms operating in the territory of the Republic of Kosovo. This analysis is based on a series of analyses and studies that have been done on the implementation of legislation in Kosovo.184 The Government and the Assembly of the Republic of Kosovo have prepared a legal and institutional framework for human rights and especially women's rights, which is embodied in the Kosovo's highest legal act, the Constitution.

III.1.1 Domestic legal documents that regulate various aspects of Resolution 1325

The legislation and gender policies of the Government of the Republic of Kosovo reflect its integration into the European Union. In this context, Kosovo is involved in harmonizing its legislation with the Acquis Communautaire the legal heritage of the European Union. Gender equality is also one of its objectives and duties as well as being an integral part of the EC Treaty and the EU Charter of Fundamental Rights. Kosovo's progress in gender equality and human rights is monitored in the annual progress reports published by the EU.

The Constitution of the Republic of Kosovo[185] guarantees the protection of human rights and women's rights according to international and European standards. In Article 7.2 it states: "The Republic of Kosovo ensures gender equality as a fundamental value for the democratic development of the society, providing equal opportunities for both female and male participation in the political, economic, social, cultural and other areas of societal life." The direct implementation of the Convention on the Elimination of all forms of Discrimination toward Women is guaranteed by this Constitution and it takes precedence, in the event of a conflict, over other legal provisions and acts by public institutions.[186]

The Law against Discrimination[187] **(LAD)**, entered into force in September 2004. "The goal of this law is preventing and combating discrimination, raising the level of real equality and the principle of equal treatment of Kosovo's citizens before the law." The Government is obliged to provide information about the Law against Discrimination and specific training is offered to judges and prosecutors with regard to the practical and consistent application of the LAD. The Law prohibits direct and indirect discrimination and it defines all forms of discrimination such as: harassment, victimization and segregation. It is important to emphasize that the implementation of this law affects public and private institutions, including individual actions or omissions by physical persons (Article 4). In the process of implementing the Law, the PMO issued AI no. 2006/04 on the implementation of the Law against Discrimination. This AI aims to

[184] KWN "Report on monitoring implementation of Resolution 1325"; (OSCE) "Monitoring the process of implementation of laws that affect human rights and communities in Kosovo" as well as Norms "Research and monitoring of the implementation of the provisions of the Law on Gender Equality".
[185] Constitution of the Republic of Kosovo, http://assembly-kosova.org/common/docs/Kushtetuta_sh.pdf
[186] Article 21, Constitution of the Republic of Kosovo. Chapter 2 (Fundamental Rights and Freedoms) defines:
1. Human rights and fundamental freedoms are indivisible, inalienable and inviolable and are the basis of the legal order of the Republic of Kosovo.
2. The Republic of Kosovo protects and guarantees human rights and fundamental freedoms as provided by this Constitution.
3. Everyone must respect the human rights and fundamental freedoms of others.
4. Fundamental rights and freedoms set forth in the Constitution are also valid for legal persons to the extent applicable.
[187] Law against Discrimination, No. 2004/3, http://assembly-kosova.org/common/docs/ligjet/2004_3_al.pdf

establish practical regulations; to create important structural and physical facilities for implementing the law and promoting equal treatment.[188]

The Law on Gender Equality[189] entered into force on June 7, 2004. This Law will protect, address and establish equality between genders as a fundamental value for the democratic development of Kosovo's society, with equal opportunities for the participation of women and men and their contribution to political, economic, social and cultural development in all social fields of life". LAGE defines standards for the achievement of gender equality and allocates responsibilities for achieving this equality between institutions, the assembly, the government and ministries and municipalities, including civil society. The Law defines a series of legal measures for achieving real equality between women and men in society. It gives specific advantages to the gender which previously did not have equal rights with the other gender (Article 2.9). Furthermore, the Law sets out a level of 40 percent of participation of one gender in specific social fields, as a condition for achieving gender equality in public representation (Article 2.12).

The Law on Protection from Domestic Violence was approved by the Assembly on July 1, 2010. The Law emphasizes special measures for the protection of victims of domestic violence, the creation of appropriate protective conditions for victims, their support and rehabilitation, and on the other hand, measures for the prosecution of perpetrators. The Law was prepared after research done by the Agency on Gender Equality in cooperation with civil society identifying legal gaps in the UNMIK Regulation and the challenges and barriers existing that affect practical implementation. The Law also regulates the manner of interaction and coordination of all actors responsible for implementing the Law.[190]

The Law on the status and rights of martyrs, invalids, veterans and members of the Kosovo Liberation Army, and families of war victims This entered into force at the end of 2011. The goal for this law is "the definition of the status and financial support for categories deriving from the war, through pensions and special benefits." The categories that benefit from this law are "civilian victims, civilian persons disabled during the war and families of persons held hostage or civilian persons who went missing during the war." It does not specifically mention the survivors of sexual violence or torture during the war as a special category of civilian victims or prisoners of war (for cases when women were taken hostage during the war). As a result, the groups that benefit from the state are mostly male war veterans and political prisoners or the families of martyrs, while the rights of survivors of sexual violence or torture during the war, most of whom are women, are neglected.

The law on General Elections in the Republic of Kosovo[191] is one of the laws that stimulates and ensures gender representation in public institutions in Kosovo, by setting a quota of 20 per cent for gender representation in legislative bodies at the central and local level (Article 111.6).

[188] See the section: Analysis of institutional mechanisms"
[189] The Law on Gender Equality, No. 2004/2, http://assembly-kosova.org/common/ docs/ligjet/2004_2_al.pdf
[190] Security Begins at Home.
[191] The Law on General Elections in the Republic of Kosovo, No. 03/L-073, http://assembly- kosova.org/common/docs/ligjet/2008_03-L073_al.pdf

The Law on the Civil Service in the Republic of Kosovo[192] promotes the principle of gender equality (Article 1.9), by providing equal conditions and opportunities for participation in the Civil Service in the central and local administration for both genders and it prohibits all forms of discrimination (Article 4). However, whereas the inclusion of communities in the Civil Service is ensured with a quota of 10 per cent (Article 11), such a quota is not foreseen for gender equality in this law.

The Law on the Police, approved by the Kosovo Assembly on February 20, 2008, is based on important principles which respect gender equality and anti-discrimination with regard to the inclusion of women in the police force. The Law also sets out measures for the protection of women in the KP in specific conditions as well as facilities relating to pregnancy or pregnancy leave. In addition, the law also contains references clarifying issues relating to harassment at work and it regulates procedures for reporting this and the responsibility of those in positions of command, in such cases.

The Law on the Kosovo Security Force and the Law on Establishing a Security Council were approved by the Assembly on March 13, 2008.

III.1.2 Policies, strategies and working plans of the Government of the Republic of Kosovo

The Kosovo Program for Gender Equality (KPGE) (2008-2013). In 2008, the Kosovo Government by Decision No. 07/17, 24.04.2008, approved the Kosovo Program for Gender Equality (2008-2013). Pursuant to the Law on Gender Equality, UNMIK Regulation No. 2004/18, dated 7.06.2004, the Kosovo Government is responsible for drafting the KPGE, whereas the AGE is the coordinating secretariat leading the process.

By approving the KPGE, the Government will meet its obligation in Article 4.4 of the Law on Gender Equality, the obligations deriving from the EPAP, respectively point 39 (To define and adapt the government program for promoting women's rights in Kosovo) and point 116 (To implement the law on gender equality and to ensure women's rights in all existing policies and legislation).

In addition, it is worth emphasizing that by this act, the RKS Government has started to achieve the objectives set out in the Millennium Goals – MDG, and the resolution signed by the Kosovo Parliament, and namely action III of the MDG - "Promoting gender equality and empowering women and girls".

KPGE is a strategic document that defines the goal, objectives, policies and key actors who are responsible for implementing gender equality in all fields of social and economic life for women and men in Kosovo over the period 2008 -2013. It is worth emphasizing that the KPGE constitutes a Working Plan with 8 strategic objectives and budgetary costs.

Kosovo Program against Domestic Violence and Working Plan 2011-2014. The Program was approved by Government decision No. 08/34, 25.08.2011. It is the program of the Kosovo Government to define the strategic and specific objectives against domestic violence and that

[192] Law on the Civil Service in the Republic of Kosovo, No. 03/L-149 http://ks-gov.net/gazetazyrtare/Documents/Ligji%20per%20sherbimin%20civil%20%28shqip%29.pdfA

which is gender based. The Program defines a plan of measures divided into three pillars and it details the activities, duties and responsibilities of the Kosovo institutions to prevent and combat the phenomenon, and simultaneously to integrate and rehabilitate victims. The Government of the Republic of Kosovo approved the AGE proposal to appoint a National Coordinator and to establish a Coordinating Group for the monitoring and implementation of the Working Plan of the Kosovo Program against Domestic Violence 2011-2014. The Coordination Group was comprised of deputy ministers and the Deputy Minister of Justice was appointed National Coordinator for monitoring the implementation of the working plan.

Objective 1 of the KPGE, "Spreading the values and practices that promote gender equality, protection of women's rights and empowering women", in regard to:

7. **Objective 1 of the WP R 1325**, "Increased participation of women in deci sion-making and in processes of building and preserving peace –
8. **Result 1.2-** Affirmative policies and procedures have been drafted for in creasing the number of women in the Foreign Service and in service of building and preserving peace in the RKS."
9. **Result 2.3-** "Increased capacities in security structures to promote women as leaders and managers as well as maintaining the number of women in these structures."
10. **Result 3.4-** "Programs have been created for the economic empowerment of victims of sexual violence in the conflict/war".

Strategic objective 3 KPGE, "Improving the health of women and girls by increasing the responsiveness of the health system to their health requirements" in regard to:

3. **Result 3.3** – Access to justice for the victims of sexual crimes relating to the conflict/war has improved, as well as their psycho-social and medical rehabil itation.

Strategic objective 4 KPGE, "Economic empowerment of women and girls" in regard to:

3. **Result 3.4-** "Programs have been created for economic empowerment of vic tims of sexual violence relating to the conflict/war".

Strategic objective 5 KPGE, "Improving the social situation of women at risk, by increasing their access to qualitative social services" in regard to:

3. **Result 3.3** – Access to justice for victims of sexual crimes relating to the conflict/war has improved, as well as their psycho-social and medical rehabil itation.

Strategic objective 8 KPGE, "To reach equal participation for both genders in decision-making on all impor tant issues in society" in regard to:

3. **Objective 1 of the WP R 1325**, "Increased participation of women in deci sion-making and in processes of building and preserving peace –
4. Result 1.2- Affirmative policies have been drafted and procedures for in creasing the number of women in the Foreign Service and in services relat ing to building and preserving peace in the RKS."

The Strategy and Anti-trafficking NWP (2011-2013) In July 2008, the Government of the Republic of Kosovo approved the National Strategy and working plan for the war against human trafficking 2008-2011. The Deputy Minister of Internal Affairs is foreseen to be the National Coordinator implementing the strategy and in general, for anti-trafficking issues. In 2011, after assessments in monitoring reports for the Strategy 2010-2011, the Government of the Republic of Kosovo approved the Strategy 2011-2013.

Despite all the progress achieved, the Police and MIA face a number of challenges, especially with regard to further improving the KP capacities to fight organized crime, based on the concept of 'intelligence-led policing', as well as playing a more proactive role against crime. In addition, a number of challenges remain for internal administrative capacities as well as the direction of management of a difficult restructuring process. An additional problem for the KP remains the

political circumstances which make impossible direct cooperation with international agencies without the support of EULEX.[193]

Working Plan for the Economic Empowerment of Women, guides the further implementation of development policies, conventions, laws and programs relating to gender and women. Within the context of the Kosovo Program on Gender Equality, the Working Plan is specifically designed to lead interested parties to:

- Speed up the implementation of progress in policies for gender and women's development;
- Speed up the implementation of national, regional and international commitments for gender equality and women's empowerment;
- Integrate gender issues in macro and sectoral policies;
- Relate to cooperative partners and civil organizations;
- Expand coordination, accountability, monitoring, assessment and research.

Working Plan for Anti-Discrimination In October 2005, the Kosovo Government approved a Comprehensive Working Plan to implement the Law against Discrimination 2005–2007. In December 2008, the Government approved the Strategy and Working Plan on Human Rights in Kosovo 2009–2011, which among others foresees the drafting of a new working plan to implement the Law against Discrimination.

III.1.2 International legal documents

A series of international documents and conventions,194 constitute the legal basis for the drafting of adequate legislation.

- The Convention of the United Nations on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women CEDAW, and especially General Recommendation 19, explicitly requires that the state, in accordance with the country's legislation take responsibility for preventing, investigating and con demning acts of violence against women, regardless of whether these acts were committed by the state or citizens (Article 9).
- Another international act which is applicable for Kosovo's legislation is the European Convention on Human Rights (ECHR), which requires that states undertake effective measures to combat domestic violence.
- The Beijing Platform for Action regarding domestic violence recommends the review of legislation and taking of necessary measures to create suitable mechanisms to ensure the protection of all women from domestic violence, which should be treated as a legally punishable crime (Article 69).

Although Kosovo is not a European Union member state, very soon a series of duties will be required of it, with regard to recognition, harmonizing of its laws and judicial system structures in line with EU standards, such as:

- Documents on human rights which refer to the principles of United Nations treaties and other docu ments according to which violence against women is a violation of fundamental human rights. This includes ECHR[195], the European Social Charter, the European Convention on Preven tion of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.
- European Union instruments – the signing of an MSA produces a series of obligations with regard to recognition, the harmonization of the legal framework and judicial system structures with these standards. The EU has addressed gender equality through a series of directives, resolutions, recommen dations and acts, issued by the European Union Council, the European Commission and the European Parliament.

[193] European Partnership Working Plan 2012
[194] Taken from preparatory work done in March 2008, lessons learned from the Plan 2005-2007.
[195] See Annex "Legal Acts"

Critical issues

- Kosovo has a relatively good legal framework to promote the participation of women in public life and the protection and prevention of violence against them.
- Regardless of the presence of these legal mechanisms, progress in their implementation has been irregular and slow
- Often (financial, material and human) resources are lacking for the implementation of these laws and sub-legal acts
- The ratification of international conventions is not accompanied by other measures supplementing domestic legislation.
- There are various laws that are missing in the national legislative framework, such as the "Law on Labor" and the Law on Health Insurance etc.
- Like programs and inter-sectoral strategies, all strategies, programs and working plans have conse quences for a series of institutions. The challenge for their realization lies in the coordination and co operation of institutions. Analyses indicate that often these plans are not achieved because of the lack of inter-institutional coordination.
- Monitoring of the Working Plan often remains on paper. There is little reflection and reaction to moni toring reports regarding the measures and activities not achieved.

III.2 Institutional mechanisms

In Kosovo, there are a series of public, private and civil society institutions, the mission of which is to promote gender issues, protect human rights and to empower women. In this analysis, we will concentrate on central institutions, since the duties and responsibilities of dependent institutions derive from the central institutions obligations.

III.2.1 Domestic institutions

Assembly of the Republic of Kosovo According to constitutional provisions, the Assembly is the lawmaking institution of the Republic of Kosovo, directly elected by the people.[196] Article 71.2 of the Constitution specifies that "The composition of the Assembly of Kosovo shall respect internationally recognized principles of gender equality."[197] The Assembly can assign committees for special issues. There are two Committees of the Assembly of the Republic of Kosovo which are meant to promote and assist in the implementation of Resolution 1325: The Committee on Human Rights, Gender Equality, Missing Persons and Petition and the Committee on Internal Affairs and Security. The Committee on Internal Affairs and Security has the responsibility to engage, develop and oversee internal security policies and strategies. In addition, this Committee is responsible for the development and oversight of implementing security standards, initiating bilateral and multi-lateral agreements, oversight of the management and issuing of personal documentation and travel documentation as well as the monitoring of regional cooperation in the field of security and protection from organized crime and terrorism.

Security Council of the Republic of Kosovo According to Constitutional provisions, the Security Council of the Republic of Kosovo in cooperation with the President of the Republic of Kosovo and the Government, prepares a security strategy for the Republic of Kosovo. The Law defines the "establishment of the Security Council of Kosovo" and its mission.[198]

The Government of the Republic of Kosovo is responsible for implementing state laws and policies and it is subject to parliamentary oversight. The Law on Gender Equality states in Article 4.7 that "the duty and responsibility of the government and ministries in the field of gender equality is promoting and guaranteeing equal gender rights."

Agency for Gender Equality – The Government of the Republic of Kosovo by Decision No. 5/131 dated February 1, 2005 established the Office for Gender Equality as a special entity in the Kosovo Government, pursuant to Article 5.1 of UNMIK Regulation No. 2004/18, dated 7 June 2004, on the declaration of the Law on Gender Equality approved by the Kosovo Assembly (Law No. 2004/2). By Decision of the Kosovo Government No. 03/2006 dated 12.07.06, the Office for Gender Equality from September 1, 2006 transformed into the Agency for Gender Equality, within the Office of the Prime Minister. The Agency for Gender Equality has a mandate to execute and

[196] The operation of the Assembly is regulated by Chapter IV (Assembly of the Republic of Kosovo) of the Constitution of the Republic of Kosovo.
[197] Article 71 (Qualifications and Gender Equality) – the Constitution of the Republic of Kosovo
[198] Article 127 (Kosovo Security Council), Constitution of the Republic of Kosovo, KSC has an advisory role in all issues relating to Kosovo's security and it contributes to regional stability, it recommends policies and strategies for security and it has to provide information and assessments about the security situation in Kosovo, enabling the Government of the Republic of Kosovo to take respective decisions about security issues[192] Law on the Civil Service in the Republic of Kosovo, No. 03/L-149 http://ks-gov.net/gazetazyrtare/Documents/Ligji%20per%20sherbimin%20civil%20%28shqip%29.pdfA

monitor the implementation of the Law on Gender Equality, promoting values and equal opportunities, regardless of gender. The Working Platform: Kosovo Program for gender equality was approved by the RK Government in Decision No. 7/17 dated 24.04.2008. The Decision obliges the institutions of the Republic of Kosovo to implement it. The Agency is responsible for promoting the equal participation of women and men in all fields of political, economic and social and cultural life as an important factor for the operation of democratic institutions. As set out in the Law on Gender Equality, the AGE during the completion of its duties relating to gender issues coordinates its activities with Gender Equality Officials in the Ministry and municipalities.

Gender equality officials They have been appointed to all ministries and municipalities. They are responsible for the drafting and implementation of policies and activities promoting gender equality and oversight of the implementation of the Law on Gender Equality and strategic policies for gender equality, such as the KPGE, the Program against domestic violence, the Working Plan for economic empowerment etc.

Inter-ministerial council on gender equality In article 4.9 of the LGE it states that the Government forms an inter-ministerial council the members of which are Gender Equality Officials in ministries. By Decision No.05/157 of the Kosovo Government Regulation No. 01/2006 was approved for the Establishment of Competences and Duties of the Inter-Ministerial Council on Gender Equality. This regulation defines the competences and duties of the Inter-Ministerial Council for Gender Equality. The Chief Executive of the Agency for Gender Equality directs the Council for the purposes of coordinating activities and gender equality issues.

Kosovo Security Force (KSF). According to the constitutional provisions, the Kosovo Security Force is a national security force for the Republic of Kosovo and can send its members outside the country, in accordance with its international responsibilities.[199] As Resolution 1325 emphasizes the importance of including a gender perspective in peacekeeping operations and in peace building, and the requirement that military and civilian personnel sent in these missions must be trained in these issues by the member states, this must be taken into consideration.

Kosovo Police was established by Law No. 03/I-035, approved by the Assembly of the Republic of Kosovo, as a public service within the field of activities of the Ministry of Internal Affairs (MIA) and under the control and oversight of the Police Director General, who is appointed by the Prime Minister. The Police of the Republic of Kosovo are responsible for maintaining law and order and public security in the entire territory of the Republic of Kosovo.

The Ombudsperson The Constitution of the Republic of Kosovo in Article 132, states that the Ombudsperson is an independent institution at the constitutional level and with the following competences:

5. The Ombudsperson supervises and protects individual rights and freedoms from illegal and irregular actions or omissions of public authorities.
6. Everybody, institution or other authority exercising legitimate power in Kosovo is obliged to respond to the Ombudsman's requests and present him/her with all documents and information required in accordance with the law.

[199] Article 126 (Kosovo Security Force)- Constitution of the Republic of Kosovo.

Kosovo Judicial Institute, was established with Law No. 02/L-25, as an independent professional body, which enjoys the status of a legal entity, and which acts in cooperation with the Judicial and Prosecutorial Council or its successor institutions, which inherit its responsibilities for coordinating the needs for professional training of judges and prosecutors in Kosovo, for the training of candidates for judges and prosecutors, as well as other issues related to Kosovo's judicial system.
Given the legal responsibilities set forth in the Law on the Establishment of the Kosovo Judicial Institute, the KJI is the main institution responsible for:

a) Training of judges and prosecutors and potential office holders;
b) Special training courses for promotion of judges and prosecutors;
c) Basic training courses for judges; and
d) Training courses for other professionals in the field of judiciary as identified by KJI.

Legal Aid Agency is the first in the Balkans for legal assistance, funded by the state. Legal aid is the provision of free legal advice and information by qualified persons to those in financial need, regarding their legal rights and remedies. It also includes free representation in courts and administrative bodies of the parties, as well as legal assistance in the preparation of documents and submissions, including mediation and alternative dispute resolution. This service is funded by the Kosovo Government to facilitate access to justice for citizens of the Republic of Kosovo when they lack financial means and so this ensures that their lack of means does not prevent the protection of their rights.[200]

III.2.2 International institutions

Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE) The OSCE Mission in Kosovo has a special duty to ensure that all communities have equal access to “all provisions guaranteed by different institutions” in Kosovo. This means that the Mission must assist in transferring responsibilities to the Kosovar institutions in a way that guarantees the full respect of human rights, and to this end, it is also obliged to work in accordance with the provisions of Resolution 1325201.

United Nations Development Program (UNDP). UNDP has been present in Kosovo since 1999. UNDP's mandate includes building capacities in the community of experts and local institutions, in order to help institutions of the Republic of Kosovo in the preparation and drafting of policies and their implementation. In particular, UNDP is focusing on the establishment of partnership between decision-makers, media, civil society and public opinion on issues relating to human development in Kosovo

UNWOMEN provides technical assistance and financial support for programs and strategies that promote women's empowerment and gender equality. UNWOMEN has been present in Kosovo since August 1999. In the framework of United Nations organizations, UNWOMEN works as an inter-governmental organization, associated and cooperating with governments and civil society. Since 2005, it has promoted and supported UNSCR 1325 and it has supported the implementation of this resolution in Kosovo and the region. It has contributed to the inclusion of gender equality in the security sector and the judiciary, in particular in the Kosovo Police, it has

[200] http://gazetazyrtare.rks-gov.net/Documents/Ligji%20per%20ndihme%20juridike%20falas%20%28shqip%29.pdf

supported women's organizations in their advocacy efforts and it has developed their capabilities in the field of women's human rights and peace building and security.

In 2008, after a series of consultations with key stakeholders engaged in the security sector in Kosovo and recognizing the importance of viewing security through a gender lens and the need to coordinate actions in order to respond to security threats against women, UN Women established the Coordination Group for Security and Gender Issues (CGSG). Due to its multi-party composition and the different mandates of each organization, the Group is an informal network. Since the beginning in 2008, CGSG has implemented a range of activities aimed at advancing the principles of Security Council Resolution 1325, and recently in furthering women's rights in Kosovo, with special focus on gender and security. [202] Chaired by UN Women,[203] the Group includes representatives of Kosovo institutions (Agency for Gender Equality, the Kosovo Police, Adviser on Gender Equality in the Security Forces, Ministry of Justice), women's organizations[204] and international organizations (UNMIK, UNDP, UNICEF, UN-HABITAT, OHCHR, UNFPA, OBSH, UNOPS, UNHCR, UN Women, EU Office, EULEX, NATO/KFOR and OSCE).

OHCHR, the office of the UN High Commissioner for Human Rights (OHCHR), part of the United Nations Secretariat, has a unique mandate promoting and protecting all human rights. The OHCHR is present in Kosovo since 1998.

III.2.3 Civil society advocacy for Resolution 1325

Civil society organizations have a strong commitment to promoting and monitoring the implementation of Resolution 1325 in Kosovo. They have prepared a number of reports concerning the promotion of women's issues and specifically on the implementation of Resolution 1325 in Kosovo. They also have actively lobbied for the inclusion of women's voices in many other institutions such as the security sector and decision-making and they have collaborated well with Kosovo institutions for gender mainstreaming in development policies and programs.

A distinguishing characteristic of civil society in Kosovo is the networking of organizations and women's NGOs, which work in a coordinated manner, providing their human and lobbying capacities for raising women's awareness of their role in the development of society. In addition, it is worth mentioning their emancipating role with regard to institutions at the central and local level, by making gender issues a priority issue in government policies and programs.

One of the most representative organizations is the Kosovo Women's Network (KWN), formed in 2000. The network brings together 87 organizations representing women of all ethnic groups and different communities in Kosovo. Network member groups come from a wide range of social sectors, including education, economic development, psycho-social services, special needs, capacity building, research and gender studies, and groups working on gender-based violence and providing advocacy groups and legal support.

MONITORING AND ASSESSMENT – MONITORING BODIES

The intricacy of the results and measures addressed by the Working Plan defines this strategic document as a complex and interdisciplinary working plan, the implementation of which requires the coordination of many institutions, governmental and non-governmental bodies. At the same time, as with the preparation and processing of the National Working Plan, its implementation will require the engagement of the Government of the Republic of Kosovo, civil society and the support of international partners.
On the other hand, the participation of many actors in implementation requires the establishment of the coordination and monitoring unit for the implementation of the Working Plan. This was foreseen in the very beginning with the decision of the Deputy Prime Minister of Kosovo, Ms. Mimoza Kusari-Lila, No. 560 dated 20/02/2012 by which the AGE is defined as the institution responsible for monitoring the implementation of the WP.

[202] http://www.womensnetwork.org/documents/20130204172508113.pdf
[203] UN Women also provides a secretary for the CGSG
[204] Member organizations of the CGSG are KCSG, Kvina till Kvina.

Critical issues

- Institutional mechanisms should be participating in the drafting of the NWP in order to be involved in the organization of activities that will deal with challenges
- BUILDING monitoring capacities
- Develop a set of indicators that will enable the measurement of the impact and performance of insti tutions in achieving WP outcomes
- The institutional budget is particularly critical, without an allocated budget no real plan can be achieved. Hence the need for institutions to be aware of their annual and medium-term budgets
- The involvement of stakeholders (women) is important in the process.
- The capacities of responsible organizations and institutions are limited, and their human and mate rial capacities must be supported by international organizations.
- International organizations should make known their plans and priorities, in order to coordinate work with local organizations
- In some cases, the working plans of gender equality officials in institutions (especially local ones) are not covered by budgets, which makes difficult the achievement of the specific tasks of these units,and also the implementation of the activities envisaged under strategic plans and programs

1 Kosovo police report on the position of women in the Kosovo Police, 2010.

VI. ACTION PLAN ON UNSCR RESOLUTION 1325 "WOMEN PEACE AND SECURITY"

Total costs 1,667,260 Euros
Uncommited costs 830,327 Euros

Outcome 1: Increased participation of women in decision-making and peacekeeping and building processes.
Indicator 1.a
Percentage of women and girls in leadership and managerial positions at central and local level.
Baseline: 13.1%
Target : 20%
Indicator 1.b
Percentage of women participating in peacekeeping missions and foreign service.
Baseline: 20% in peace-keeping missions and foreign service
Target: 30% in peace-keeping missions and foreign service

Results and Activities	Indicators, Baseline, Target	Lead Agency[1] and Partners	Year of Reali-zation	Costs and Commitment	Sources
Output 1.1. National and local institutions have enhanced capacities to implement UNSCR 1325, mainstream gender in policy development and implementation and budgeting processes.	**Indicator 1.1** Number of draft policy documents with specific gender objectives and indicators Baseline: 7 strategic documents have gender objectives[2] Target: All new drafts for government strategies and action plans have gender objectives and indicators	**AGE** MoF, MoALG, Municipalities	2013 - 2015	Costs: **22,980 E** Commited: 9,607 E Uncommited: 13,373	• Analysis of new policies, strategy documents and action plans
Activity 1.1.1 Carrying out research	**Indicator 1.1.1** Research document on the role of women in central and local	**AGE** **Partners:**	2013	**9,607 E** committed	• Research document • Dissemination list of research

[1] **Lead agency** written in bold letters.

[2] Kosovo Program on Gender Equality 2008-2013, Kosovo Strategy and Action Plan against Trafficking in Human Beings 2011-2014, Kosovo Education Strategic Plan 2011-2016, 10-Year-Strategy of Higher Education in Kosovo 2005-2015, National Action Plan and Strategy against Domestic Violence 2010-2013, National Strategy and Action Plan for Community Safety 2011-2016, Kosovo Action Plan for the Economic Empowerment of Women 2011-2013, Strategy and Action Plan for the Integration of Roma, Ashkali and Egyptian Communities in Kosovo 2009-2015

on women`s participation (their role and the position) in central and local institutions, in political parties and the gender-responsiveness of policy development, implementation and budgeting.	government peer-reviewed and disseminated Baseline: No updated data available. Target: Research document peer-reviewed and disseminated among relevant governmental and non-governmental stakeholders	MoF, MoALG, Municipalities Donors, Think-tanks, Civil Society			document • Publication of research in the website
Activity 1.1.2 Training women and girls in political party forums and youth forums on the inclusion of a gender perspective into their political programs.	**Indicator 1.1.2a** Number of participants Baseline: No data available Target: 100 participants (5 trainings with 20 participants each) **Indicator 1.1.2b** Participants indicate that they feel better equipped to run for political party positions. Baseline: 0 Target: 80% of participants	International Organizations, Civil Society, AGE will inform the possible duty barriers **Partners:** Political parties, Parliamentary Committees, Civil Society, Donors	2013 2014	**13,373 E** uncommitted	• List of participants • Training evaluations
Output 1.2. Affirmative policies and procedures for increasing the participation of women in the foreign service and peace building/keeping missions.	**Indicator 1.2** Number of affirmative policies and procedures in foreign services and peace keeping and building missions in place Baseline: No affirmative policies in place. Target: Affirmative policies in at least two institutions drafted (e.g. MPJ, MIA and MSF)	MPJ, MIA, MSF	By 2015	**222,481 E** Commited: 165,767 E Uncommited: 56,664 E	• Affirmative policy documents

Activity 1.2.1 Capacity building of the relevant institutions in the field of gender budgeting.	**Indikator 1.2.1.a** Participants from different organisations trained Baseline: No data available Target: 180 participants (from 5 institutions) **Indikator 1.2.1.b** % of participants stating that they are capable of applying a gender budgeting approach in their work. Baseline: No data Target: 80% of participants from different central and local institutions	**KIPA** **Partner**: MoF, AGE, MoALG, Donors	2013 2014 2015	**27,836 E** 18,830 E committed 9,006 E uncommitted	• Lists of participants • Training evaluations
Activity 1.2.2 Creating a separate link within the AGE website on UNSCR 1325 and the Action Plan	**Indikator 1.2.2.a** Availability of a separate sub-site Baseline: No separate sub-site Target: Sub-site available **Indikator 1.2.2.1.** Technical set-up for measuring clicks on the sub-site established Baseline: 0 Target: Set-up for measuring clicks available	**AGE** **Partners:** Donors	2013	**4,468 E** committed by government	• Counting of clicks technical set-up • Number of clicks • Number of articles published on 1325 on the website
Activity 1.2.3 Organizing of roundtables and workshops to acquaint institutions with the obligations arising from the AP for the implementation of UNSCR 1325.	**Indicator 1.2.3.a** Number of events implemented Baseline: 0 Target: 5 per year **Indicator 1.2.3.2b** Number of participants per event Baseline: 0 Target: 150 per year	**AGE** **Partners:** Donors, Institutions responsible for implementing the AP	2013 2014 2015	**77,044 E** commited	• Agenda of events • List of participants • Media reports
Activity 1.2.4 Establishing a functional Coordinating Group and mechanisms for monitoring the implementation of UNSCR 1325 AP.	**Indicator 1.2.4.a** Decision for the establishment of the Coordinating Group Baseline: Not yet established Target: Coordinating Group established **Indicator 1.2.4.b** Annual report from the Coordinating Group on implementation of AP 1325 submitted to the government	AGE **Partners:** All implementing organisations	2013 2014 2015	**12,057 E** committed	• Government decision to establish the Coordinating Group • Monitoring reports submitted

	Baseline: 0 Target: Annual reports submitted to government				
Activity 1.2.5. Organizing promotional activities for the recognition of UNSCR 1325.	**Indikator 1.2.5.a** Number of activities Baseline: Data not available Target: 1 activity annually **Indikator 1.2.5.b** Number of reporting in the media and press articles addressing UNSCR 1325 promotional activities. Baseline: No data available Target: 3 media reporting per each promotional event	AGE Media, MIC, **Partners:** Donors Civil society	2013 2014 2015	**19,658 E** 10,000 E committed 9,659 E uncommitted	• Agenda of events • Figures on audience • Media reports
Activity 1.2.6 Providing scholarships based on transparent criteria for post-graduate studies for the advancement of women in leading positions in foreign service.	**Indicator 1.2.6** Number of grantees selected Baseline: 0 Target: 20 scholarship awarded	AGE University MoFA **Partners:** Donors	2013 2014 2015	**56,000 E** 18,000 E committed 38,000 E uncommitted	• Criteria document • Evidences on scholarships • Registration certificate in graduate university courses
Activity 1.2.7 Organizing trainings on UNSCR 1325 and UNSCR 1820 for personnel in leadership and technical positions within foreign service.	**Indikator 1.2.7.a** Number of participants in trainings Baseline: 0 Target: 180 participants **Indikator 1.2.7.b** Percentage of the trainees that have received trainings in UNSCR 1325 and UNSCR 1820 state that it was relevant for their work. Baseline: 0 Target: 80% **Indikator 1.2.7.c** Standardized training curricula and materials are available. Baseline: None available curricula Target: Materials available	AGE MFA KIPA **Partners:** Donors	2013 2014 2015	**25,368** E committed	• List of participants • Participants' evaluations • Standardized training curricula

Outcome 2. Integrated gender perspective in security affairs and increased women's participation in the security structures.
Indicator 2
Percentage of women in the security structures
Baseline: 14.85% (KP); 8.13% (SFK)
Target: 18% (KP); 12% (SFK)

Results and Activities	Indicators, Baseline, Target	Lead Agency and Partners	Year of Reali-zation	Cost and Commitment	Sources
Output 2.1 Increased awareness of women on how to enter and participate in the security structures.	**Indicator 2.1** Percentage of women applying for jobs in the security structures Baseline: 16 % female applicants (data from last vacancy call at KP), need to get the data from KSF Target: 20 % female applications for KP, 15 % female applications for SFK		2013-2015	Cost : **28,831 E** Committed: 13,845 E Uncommitted: 14,986 E	• Data from vacancy calls
Activity 2.1.1 Carrying out a research on women's representation in the Security Structures (identification of the causes of the decline of the number of women in these structures).	**Indicator 2.1.1** Research report on women in the security structures completed and disseminated. Baseline: KP Research completed in 2010, KSF research completed in 2012 Target: 1 research completed in 2013, one in 2015	MoSF MoIA KP **Partners:** Civil Society Media Donors AGE	2013 2015	10,443 E uncommitted	• Research report • Documentation of launching of the report • Dissemination list • Publication of research in the website
Activity 2.1.2 Organizing awareness campaign to support the participation of women in the security sector (e.g. roundtables, workshops).	**Indicator 2.1.2a** Number of activities organised in the framework of the awareness campaign. Baseline: 7 events implemented in 2012 (KP) Target: 12 **Indicator 2.1.2b** Number of participants at events Baseline: No data available Target: 400 participants	**MoSF** MoIA **KP** **Partners:** Civil Society Media Donors AGE	2013 - 2014	**13,845** E committed	• Agendas and documentation of events • List of participants

Activity 2.1.3 Organizing media programs for the promotion of women in the security structures.	**Indicator 2.1.3** Number of media programs that promote women in the security structures. Baseline: Data not available Target: 4	**MoSF** **MoIA** **KP** **Partner:** Media Civil society Donnors AGE	2013 - 2015	4,543 E uncommitted	• Programes in media • Articled published in writen media
Output 2.2 **Reduce institutional hurdles for women in the security sector.**	**Indicator 2.2** Women employed in the security sector indicate that institutional hurdles for women have been reduced. Baseline: Hurdles identified in last research in police in 2010 and KSF 2012 Target: Qualitative and/or quantitative reduction of institutional hurdles identified in research in 2010 and 2012 until 2015		2013-2015	Cost : **246,943 E** Committed: 134,844 E Uncommitted: 112,099 E	• Institutional research reports
Activity 2.2.1 Supporting women's initiatives within the security structures to organize themselves into associations and/or trade unions.	**Indicator 2.2.1** Number of women who are members of professional associations, trade unions. Baseline: No formal membership in women's professional associations Target: Membership in professional associations formalized	**MoSF** **MoIA** **KP** **Partners:** Civil Society Donors	2013 (PK) 2014(FSK) 2015	**49,099** E 49,099 E uncommitted	• Statute of organizations • Proof of court registration • Evidences of membership
Activity 2.2.2 Establishing two child care centres for children of police officers and soldiers close to or as part of their work places	**Indicator 2.2.2** Number of places for children of staff in nurseries/kindergartens Baseline: 0 Target: 40	Pristina municipality, in coordination with MoSF, MoIA, KP (they make the request) **Partners:** MEST, Businesses, Donors	Until 2015	197,844 E 134,844 E committed 63,000 E uncommitted	• Reconstructed buildings • Yearly budget dedicated for operation of the child care facilities.
Output 2.3 **Built capacities in the security structures for the promotion of women in leadership as well as maintaining women's number in these**	**Indicator 2.3a** Security structures management self-assessment of gender related capacities. Baseline: Not data available Target: Determined based on baseline **Indicator 2.3.b** Number of women in leading and middle management positions		2013-2015	Cost : **98,625 E** Committed: 63,142 E Uncommitted: 35,482 E	• Institutional survey

structures.	Baseline: Around 10% women in leadership Target: 15% women in leadership				
Activity 2. 3.1 Establishing and running career counselling offices with special focus on women's career advancement in the security structures.	**Indicator 2.3.1.a** Number of women receiving career counselling Baseline: 0 Target: 25% of the total number of women working in the police/security forces **Indicator 2.3.1.b** Number of women reporting quality career counselling **Baseline**: 0 **Target**: 75% of women counselled rate the services provided as being of high quality	MoSF MoIA KP **Partners:** Civil Society Donors	2013-2015	45,098 E committed	• Documents for the establishment and functionality of the career counselling offices • List of women receiving counselling • Evaluation of services
Activity 2. 3.2 Training staff on internal normative procedures regarding human resources and affirmative actions in the security structures.	**Indicator 2.3.2.a** Number of trainees Baseline: 0 Target: 24 per year **Indicator 2.3.2.b** Proportion of participants with increased capacities. Baseline: 0 Target: 80% of participants	MoSF MoIA KP **Partners:** Police Academy, Command for Doctrine and Training, Donors AGE	2013 2014 2015	13,538 E committed	• Participant lists • Curricula of trainings • Evaluation reports • Written test measuring knowledge after trainings
Activity 2. 3.3 Including Resolution 1325 and its complementary resolutions in the police training curriculum.	**Indicator 2.3.3** Resolution 1325 and its complementary resolutions reflected in the PK and KSF training curriculum. Baseline: UNSCR 1325 included in some trainings of PK Target: Specialized training on UNSC R 1325 and complementary resolutions included in curricula of the KP and KSF	**Police Academy, Command for Doctrine and Training, Partners:** Donors	2013	2,968 E uncommitted	• Curricula
Activity 2.3.4 Capacity development	**Indicator 2.3.4.a** Number of women trained to participate in the peace building	MoSF MoIA	2013-2015	32,514 E uncommitted	Training curricula Participant lists

of women in the security structures in order to participate in peace building and peacekeeping missions (trainings).	and peacekeeping missions Baseline: 0 Target: 40 **Indicator 2.3.4.b** Proportion of participants reporting increased capacities. Baseline: 0 Target: 80%	KP **MFA** Police Academy, Command for Doctrine and Training, **Partners:** Donors			Training evaluations
Activity 2.3.5 Creating a database of women qualified to participate in peace building and keeping missions.	**Indicator 2.3.5** Database with disaggregated data (sex, age, professional background…) **Baseline:** Database not in place **Target** :Database established at both PK and FSK	MoSF MoIA KP KSF	2015	906 E committed by government	• Database with disaggregated data
Activity 2.3.6 Providing scholarships for graduate studies for women in the security structures based on transparent criteria.	**Indicator 2.3.6** Number of grantees of scholarships **Baseline:** 0 **Target:** 6 women	MoSF MoIA, MoF, Police Academy, Command for Doctrine and Training	2014 2015	3,600 E Committed by government	• Procedures and criteria • Budget allocated for scholarships • Enrollment certificates for graduate studies

Outcome 3. Survivors of sexual violence, torture and other forms of violence associated with conflict/war have improved access to protection, access to justice, rehabilitation and re-integration.
Indicator 3
Proportion of survivors who receive services and are satisfied with their quality.
Baseline: Data on the quality services not available
Target: 80% of beneficiaries reports satisfaction with services

Results and Activities	Indicators, Baseline, Target	Lead Agency and Partners	Year of Reali-zation	Cost and Commitment	Sources
Output 3.1 **Legal framework on the treatment, rehabilitation and re-integration of the civil survivors of conflict/war sexual violence, torture and other forms of violence, is submitted for approval to the Kosovo Assembly.**	**Indicator 3.1** Legislative framework on the treatment, rehabilitation and re-integration of the survivors of conflict/war sexual violence is submitted to the Kosovo Assembly for approval. Baseline: Legislative framework is not in place Target: Legislative framework submitted for aproval.	**AGE** MoF, MoSW, MoJ, MoH, MoE Partners: Donors	2013	**15,000 E** 10,000 E Committed 5,000 E Uncommitted	• Draft legal documents
Activity 3.1.1 Setting up a working group for the drafting of a legal framework aiming at treatment, rehabilitation and re-integration of the survivors of conflict/war sexual violence.	**Indicator 3.1.1** Existence of working group Baseline: Working group not in place Target: WG is formed	AGE / Prime Minister Office, MoF MoJ MoEST MoH MoLSW **Partners:** Donors	2013	**15,000 E** 10,000 E committed 5,000 E uncommitted	• Decision for set up the WG • Duties and responsibilities of WG • Agenda of meetings • Minutes of meetings
Output 3.2 **Cases of conflict/war related sexual violence are identified and documented.**	**Indicator 3.2** Cases of survivors identified and documented by the Institute for War Crime Baseline: No cases documented Target: Documented cases	Institute for War Crimes	2013-2015	**245,652 E** 151,116 E Committed 94,536 E Uncommitted	• Database
Activity 3.2.1	**Indicator 3.2.1** Research undertaken and	OHCHR	2013	**27,000 E**	• Research report

Carry out and disseminate research on the status and the rights of the survivors of sexual violence related with conflict/war.	disseminated Baseline: No research available Target: Research document disseminated	**Partners:** WCRIK Civil Society		committed	• Dissemination list • Publication of research in the website
Activity 3.2.2 Capacity building of staff of the Institution for the Research of War Crimes in Kosovo and other relevant institutions and the civil society dealing with survivors of conflict/war sexual crimes through: -trainings -exchange of experience with other countries of the region -regional conferences, etc.	**Indicator 3.2.2a** Number of capacity building activities carried out for the WCRIK and other relevant institutions for capacity building Baseline: 0 Target: 5 (2 in 2013 and 2014, 1 in 2015) **Indicator 3.2.2b** Percentage of training participants indicating that the trainings were relevant to their work. Baseline: No baseline data available Target: 80%	WCRIK **Ministry of Justice** **Partners:** Donors	2013, 2014, 2015	**165,652 E** 121,116 E committed 44,536 E uncommitted	• Curricula and documentation of trainings • Participant lists • Evaluation forms of trainings
Activity 3.2.3 Creating a central database with gender disaggregated data on war crimes and crimes against humanity containing elements of sexual violence, torture and survivors of such crimes, within the War Crimes Research Institute.	**Indicator 3.2.3** Central database with adequate data security standards created Baseline: Database does not exist Target: Completed and secured database with disaggregated data publicly accessible	**War Crimes Research Institute in Kosovo** / MoJ **Partners** Civil Society, Justice System, Donors	2014 2015 Data entry	**53,000 E** 3,000 E committed by government 50,000 E uncommitted	• Database • Disaggregated data available
Output 3.3. Advanced access to justice for the survivors of sexual crimes related to conflict/war as well as access to	**Indicator 3.3a** Number of prosecutions Baseline: 1 Target: At least 3 **Indicator 3.3b** Number of licensed service providers working with war survivors with qualified staff	Prosecutors Civil society	Until 2015	**325,878 E** 325,878 E Uncommitted	• Participant lists • Licences provided

psychosocial and health rehabilitation.	Baseline: 0 Target: 75 staff members from these service providers trained				
Activity 3.3.1 Capacity building of police investigators, prosecutors, judges, for the treatment of conflict/war related sexual violence cases.	**Indicator 3.3.1a** Number of investigators, prosecutors and judges who have received trainings in handling cases of violence Baseline:10 prosecutors were trained Target: 40 people trained **Indicator 3.3.1b** Proportion of trainings participants reporting the trainings were relevant Baseline: No baseline data available Target: 80%	KS Judicial Institute, Academy of KP, **Partners** KS Judicial Council, KS Prosecutorial Council, Kosovo Police	2014	**16,100 E** uncommitted	• Training modules • Participant lists • Evaluation forms of trainings
Activity 3.3.2 Capacity building of psycho-social service providers in supporting survivors of sexual violence related with conflict/war.	**Indicator 3.3.2a** Number of licensed service providers working with female war survivors Baseline: 0 Target: 75 persons from (potentially) licensed service providers trained **Indicator 3.3.2b** Proportion of participants from (potential) service providers reporting the trainings were relevant to their work. Baseline: No baseline data available Target: 80%	MoALG, MoPA KIPA **Partners** Civil Society, Donors	2014 2015	**31,667 E** uncommitted	• Training modules • Participant lists • Evaluation forms of trainings • Standards for service providers • Procedures of licensing • Licenses recived
Activity 3.3.3 Providing psychosocial, medical and legal (free) aid for the survivors of conflict/war-related sexual violence.	**Indicator 3.3.3a** Number of survivors receiving services Baseline: No baseline data available Target: 450 beneficiaries **Indicator 3.3.3b** Percentage of service recipients satisfied with services Baseline: No baseline data available Target: 80% of service recipients	Courts, Legal Aid Commission, Municipalities, Civil Society, Social Services Providers **Partners** Donors	2013 2014 2015	**278,000 E** uncommitted	• Evidences of survivors that receive services • Evaluation reports of the programes • Level of satisfaction of beneficiaries

Output 3.4. Economic empowerment programs have been set up for the survivors of sexual crimes related to conflict/war.	**Indicator 3.4a** Number of economic empowerment programs for survivors Baseline: 1 program that includes the specific target group Target: 2 programs that include the specific target group **Indicator 3.4b** Number of women participating in the program Baseline: 0 Target: 210		2013-2015	**387,672 E** 220,363 E Committed 167,309 E Uncommitted	• Concept for the programs • Participant list
Activity 3.4.1 Raise awareness among (potential) employers on the economic needs of female survivors of war/conflict-related violence.	**Indicator 3.4.1a** Number of meetings with (potential) employers Baseline: No baseline data available Target: 21 meetings **Indicator: 3.4.1b** Proportion of participants who indicate increased awareness Baseline: Non data available Baseline: 80 % of participants	**MoTI**, AGE, MED **Partners** Donors Civil society	2013 - 2015	**21,309 E** 4,000 E committed 17,309 E uncommitted	• Participant lists • Meeting minutes • Evaluation reports
Activity 3.4.2 Supporting survivors of conflict/war-related sexual violence through business initiation trainings.	**Indicator 3.4.2a** Number of women participating in trainings Baseline: 0 Target: 210 women **Indicator 3.4.2b** Proportion of women reporting the training was relevant for their business-start-up. Baseline: 0 Target: 80% of participants	MoTI Local centres for professional training Municipalities **Partners** Donors Businesses	2013 - 2015	**216,363 E** Committed by government	• Participant lists • Training evaluations • Training curricula
Activity 3.4.3 Encouraging the development of small businesses run by women survivors of conflict/war-related sexual violence and the creation of micro-financing and micro-credit programs.	**Indicator 3.4.3** Number of grants given out to female survivors who want to start a business Baseline: 0 Target: 20 microgrants delivered	MAFRD, MoTI, MED, Chamber of Commerce **Partners** Donors Civil Society Private enterprises	2013 - 2015	**150,000 E** uncommited	• Procedures to receive grants • Record of grant delivered

Output 3.5. Increased awareness about UNSC 1325 and the need to support survivors of sexual violence related to conflict/war.	**Indicator 3.5** Participants of training indicating increased awareness Baseline: No data available Target: 80 % of participants indicating increased awareness		Until 2015	**73,249 E** 73,249 E Committed	• Participant lists • Training evaluations
Activity 3.5.1 Organizing awareness raising campaigns on survivors of sexual violence.	**Indicator 3.5.1** Number of media campaigns implemented. Baseline: No data Target: 3 campaigns	AGE, MoCYS, MoH, MoALG, MoEI, MEST **Partners** Donors, Private enterprises	2013 - 2015	**26,342 E** Committed by government	• Media articles • Posters • Leaflets • Evidences from workshops
Activity 3.5.2 Media staff trainings to increase sensitive reporting about survivors of sexual crimes related to conflict/war.	**Indicator 3.5.2a** Trainings for journalists and media staff on the treatment of survivors of sexual violence issues. Baseline: No data available Target: 20 journalists trained **Indicator 3.5.2b** Proportion ofparticipants indicating the training was relevant for their professional work. Baseline: No data available Target: 80% of participants	**AGE** (coordination) Civil Society, Donors	2013 2014	**4,101 E** uncommitted	• Lists of participants • Training outline • Evaluation reports on participant satisfactions
Activity 3.5.3 Educational activities (lectures, exhibitions, theatrical performances, essays, etc.) for the promotion of Resolutions 1325 at schools to educate young people about sexual crimes related to war/conflict and in dealing with the past.	**Indikator 3.5.3a** Number of educational activities for the promotion of Resolution 1325 and 1820 Baseline: No data available Target: 10 activities per year **Indicator 3.5.3b:** Number of young persons that have taken part in educational activities Baseline: No data available Target: 750 young people	MoEST MoYCS **Partners** Municipal Education Directorates Civil Society AGE	2013 - 2015	**42,806 E** committed	• Evidences of cultural activities Photos, CD Movies • Lists or estimates or participation